

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ Ф. ПОТУШНЯКА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Серія «Культура краю в особах»

ХРИСТИНА КЕРИТА

До 70-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

УДК 016:821.161.2-1.09Керита(477.87)(092)

К36

Біобібліографічний покажчик присвячено доробку поетеси, педагога, редактора – Христини Василівни Керити. Видання, підготоване в рік 70-річчя ювілярки, вміщує бібліографію, інтерв'ю, літературознавчі статті, фотоматеріали та обкладинки книжок.

Для науковців-філологів, студентів, вчителів, бібліотечних працівників, усіх, хто цікавиться культурним життям Закарпаття.

Укладачі:

М. Б. Бадида, І. В. Когутич-Гаврош, О. Д. Гаврош

Відповідальна за випуск:

О. А. Канюка

В оформленні обкладинки використано краєвиди села Драгова, малої батьківщини поетеси.

ISBN 978-617-8596-55-2

© Закарпат. ОУНБ
ім. Ф. Потушняка, 2025
© РІК-У, 2026

Від укладачів

Біобібліографічний покажчик «Христина Керита» продовжує серію «Культура краю в особах», яку вже одинадцять років наповнює Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Федора Потушняка. Пропоноване видання було підготовлене впродовж 2025 року до 70-річчя від дня народження Христини Василівни Керити – знаної в Закарпатті поетеси, вчительки української мови та літератури, багаторічного керівника літературної студії при Ужгородській школі № 6 ім. В. Гренджі-Донського (нині Ужгородський ліцей № 6 ім. В. Гренджі-Донського), літконсультанта Закарпатської організації Національної спілки письменників України, редактора й наставника багатьох молодих талантів, дружини поета і журналіста Василя Вароді. Уродженка гірського села Драгова змінювала професії, шукала себе в медицині, журналістиці, літературознавстві, а стала поетесою й педагогом, берегинею обдарованої родини.

Покажчик відкриває передмова кандидата філологічних наук, літературознавця Надії Ференц, яка написала чимало критичних статей про ювілярку, починаючи з 1980-их років, і окремою книжкою видала літературно-критичний нарис «Художній світ Христини Керити». У передмові Надія Ференц підсумовує власні спостереження над поетичною творчістю Христини Керити.

Спеціально для цього видання журналіст Олександр Гаврош зробив об'ємне інтерв'ю з Христиною Керитою про життя і творчість.

Власне бібліографія складається з 302 позицій і структурована за такими розділами:

- Окремі видання;
- Твори, надруковані у періодичних виданнях та збірниках;

- Публікації в пресі, літературознавчі статті;
- Христина Керита – упорядник, редактор, коректор;
- Інтерв'ю з Христиною Керитою;
- Матеріали про життя і творчість Христини Керити.

Бібліографію розпочато першою публікацією в пресі 1969 року і завершено ювілейним для поетеси 2025 роком, тобто охоплено понад пів століття творчої діяльності.

Бібліографічний опис матеріалів здійснено за чинними державними стандартами. У розділах бібліографічні описи подаються у хронологічному порядку, а в межах року – в алфавітному.

Добір матеріалів завершено в грудні 2025 року.

Для повнішого представлення постаті ювілярки подаємо вибрані критичні розвідки про неї літературознавців Юрія Балеги, Тараса Салиги, поетів Петра Скунця, Василя Густі, Миколи Рішка, а також кілька цікавих публікацій самої Христини Керити.

Показчик доповнює фотоблок із архіву поетеси та обкладинки її поетичних книжок.

Легше зорієнтуватися у виданні допоможе іменний показчик.

Для науковців-філологів, студентів, вчителів, бібліотечних працівників, усіх, хто цікавиться культурним життям Закарпаття.

«ЛЮБЛЮ СЛОВА ЧИСТІ Й НЕЛУКАВІ» (до ювілею Христини Керити)

Майже у кожного поета є твори про сутність мистецтва, природу і місію художнього слова. На думку Христини Керити, справжня поезія народжується із слів, здатних пробитися «до спраглої душі аж із глибин Космосу». Вона зізнається, що любить слово первозданно чисте, нелукаве, позбавлене «плебейства і хули», яке скроплює стражденну душу, освітлює «і горобину ніч». Із таких слів, стверджує поетеса, «народжується поезія». Це творчо-естетична програма творчості Христини Керити.

Кожен поет народжується з любові до рідної землі і її народу, це провідний мотив і її поезії. Не знаю, чи писала б Христина Керита вірші, коли б не народилася у мальовничому селі Драгово, що на Хустщині. 6 лютого 2025 року минуло 70 літ із тих пір, коли побачила світ. Її дитинство минуло на чистих водах ріки Терембі, де світанок усміхався з-над високої гори Діл, а казкові кучеряві гори, вічнозелені ялиці дивували, вражали і захоплювали. Невимовна краса природи, цікаві розповіді батька Василя Федоровича, чарівні вишивки матері Марії Михайлівни, яка складала і виконувала свої коломийки, пробудили інтерес дівчини до творчості. Перші вірші були простими, наївними, інформативними, але з часом її перо поступово відточується, слово стає виразнішим, точнішим, емоційнішим.

У 1969 році, після закінчення восьмого класу, Христина вступила в Хустське медучилище. У Хусті при районній газеті працювала літературна студія, дівчина стала її членом. По закінченні медучилища з 1972 по 1976 рік Христина Керита працювала медичною сестрою хірургічного відділення Хустської районної лікарні. З часом прийшло розуміння, що поезія

в її житті важить більше, ніж медицина. У 1976 році Христина Керита вступила на українське відділення філологічного факультету Ужгородського державного університету. Уже тоді мала підготовлену до друку збірку «Березневі заручини», яка з'явилася у 1981 році, це був рік закінчення навчання. Студентські роки Христини були продуктивними. Її вірші друкували журнали «Дніпро», «Жовтень», альманах «Вітрила», збірники творчої молоді «Ранковий клич», «Калиновий спів», обласна і республіканська преса. У 1982 році Христину Кериту прийняли до Спілки письменників України. У 1983 році у видавництві «Радянський письменник» з'явилася її друга збірка «Чекання дива», а в 1989 – третя «Одкровення». Водночас допомагала початкуючим авторам, підтримувала творчу молодь, підготувала збірки творчості молодих авторів «Джерело» (1994), «Пролісок» (2001), «Ластівка» (1997), «Вітрила» (1999), «Світанок віку» (2001).

У 2001 році Христина Керита опублікувала поетичну збірку «На руїнах храму». Робота рятувала від невимовного болю, що поселився у серці з дня смерті чоловіка, поета Василя Вароді (1998). До шістдесятиріччя В. Вароді підготувала книжку його вибраних творів «З висоти соколиного лету» (2003), у яку ввійшли його вірші та спогади про нього.

У 2005 році побачила світ ювілейна збірка віршів Христини Керити «У затінку літа», у 2008 – збірка для дітей дошкільного і молодшого віку «Ви чули про гнома?», у 2012 – з'явилася книжка її вибраних творів «У долонях світанку».

Мене захоплює в творах Христини Керити її вміння знаходити у звичайному, буденному щось незвичайне, створити цікавий ліричний сюжет, виразну рельєфну картину, знайти промовисту деталь. Це добре помітно у її пейзажній ліриці, яка настояна на цілющих джерелах історії і краси Карпат. Вони органічна частина художнього простору її поетичного світу, порятунком від самотності і земних буднів. Поетеса сприймає світ

через призму любові до Карпат, вони для неї символ краси і вільного духу, «світлоокий дім», вісь, навколо якої обертається уся її творчість.

Карпати ваблять Христину Кериту своєю незвичайністю і казковістю, вони не тло, а конкретна реальність. Природа у її творах здебільшого нерукотворна, первісна. Погляд на природу у неї захоплено-романтичний або спокійно-зосереджений, ніжно мрійливий, сповнений радістю відкриття живого світу. Природу вона змальовує як імпресіоніст. Символіка кольорів у поезії Христини вражає оригінальністю, свіжістю образного бачення, вражає різні душевні, емоційні та психологічні стани.

У палітрі кольорів Христини Керити домінують ніжні, світлі кольори, зокрема прозорий, ясний та білий. Прозорі – біла тиша («Дивні в горах наші зими»), ранішня роса («Подорожник»), сльоза («Настроєві»), душа, опромінена радістю, «прозоріє дзвінка, мов кришталь («Прозорішають води»). У неї «Сосни у білі світання зорі несуть на раменах»), білий ранішній світ («Пропахли медами ранкові тумани»), зимові сни («Зимовий сон»). Світлими є ранки («В руках у нього промінь ще горів»), щасливі ночі, «опромінені радістю», сльози коханої душі, яка втрачає найдорожчу людину («Одержима»). Світлий дім, у якому панує щастя («Пливуть сніги. Зима. І морозець»), дівочі сни («На межі весни і літа»). Світлі сльози Лесі Українки, що оплакує смертельно хворого Мержинського («Одержима»), щаслива ніч («Йшов до обрію день»). Білий і світлі кольори – символи моральної, духовної чистоти, радості і мудрості.

Народжений день у віршах Христини Керити має здебільшого голубий колір, ранок торкається храму душі «пальчиком голубим» («Отак і живу»). Зорі зникають «в голубім розкриллі світанковім» («Жмуток світла скаламутив ніч). Голубий колір має освітлена сонцем рання тиша («Коли смерека струни вечерові»), голубою здається Христині Кериті дорога кохання

(«Щось демонічне є в тобі»). Голубий колір, який асоціюється з небом і водою, віщує надію, а синій нерідко сповнений тривогою. Синій колір мають грозові краплі («Учора вдарила гроза»), встояна вода («У ботанічному саду»), невідомі дороги («Час забув про моє існування»). Синява ранкова тремтить на віях коханого («Я поруч тебе в шепоті травинім»). Карпати здаються їй синьою квіткою «в розсипах роси» («Краю мій зелений мій Почаїв»), сповнена передчуттям тривоги вода, стає «синім тягучим згустком».

Рідше використовує поетеса блакитний колір. Блакитним їй бачиться рік, зігрітий коханням, і голуба здивована днина («Під небесами лісу»).

Сивий – це колір печалі, болючих думок, спогадів і смуток («Біля тину жоржина боса»), відчай («Сон у чужому місті»), осінній дощ («А у вікні маленький кусень світу»), сірим каменем лягає на плечі втома («Колихала в обіймах пустку»). Сіра жорстока юрба, не спроможна збагнути високого почуття героїв поеми «Тисяча друга ніч». Дощ у вікно сивим смутком б'є («А у вікні – маленький кусень світу»).

Рідше у ліриці Христини Керити зустрічаємо червоний колір. Він пов'язаний з вогнем, це колір радості, болю і страждання. Восени «вдягають черлене... молоді... гіллясті клени» («Вмовкніть на хвилику, вухаті антени»). Вишні нагадують поетесі молодлиць у почервонених хустках («Знайома хата. Тин. Дерева»). Червоно догорає обрій у передчутті розлуки («Коло-обіг»), вічність чи хвилина без коханого скочуються «палючим колесом червоним» («Скотилась вічність чи хвилина»).

У збірці «На руїнах храму» часто з'являється чорний колір: чорні круки, чорне вороння, чорні хмари («Остання гроза»), чорна готика осіннього саду («Осінні дерева»). Від болю чорніють літа («Я не знаю, чи там...»). «Крізь темінь» пробивається «Тиха луна голосу коханого. Чорний колір символізує в ліриці Христини Керити біль, розлуку, тривогу, таємничість.

Чорніють від німотного болю вуста баби Ганни («Журба»). Чорніє від чекання самотнє гніздо на старій яблуні, чорніє літо, чекаючи осені («Відговорило, відсміялось»).

Христина Керита володіє даром поетичного живописання. Її світовідчуття, одухотворена споглядальність сповнені радісним зачудуванням. Персоніфікуючи світ, вона створила цікаві портрети кожної пори доби. У неї ранок, проклінувшись у долонях світанку, вмивається росою. («В долонях світанку проклінувся день»). Її лірична героїня боїться самотніх ранків («Баркасик сну уткнувся у причал»).

Є у Христини Керити неперевершені акварельні малюнки вечірньої пори. Вечір у келихи розливає огні («В руках у нього промінь ще горів»). Вечір змиває «кольори строкаті», настає тиша, яку час від часу будять цвіркуни і музика золотих клавірів («Сутінки»). В уяві поетеси вечір – татуйований індіанець, що «поціляє зорями в траву» («Вечірнє небо, дивом заволочене»), вечірнє небо нагадує їй синю гаму («Смерть Наливайка»).

Пейзажі вечірньої пори здебільшого умиротворені, сумовиті, з пастельними кольорами. Іноді вони мажорно озвучені, барвисті, як у вірші «Коли промінчик днини розстає». Тут старі дуби співають про Чугайстра, «дзвенять підкови золотим клинцем».

Христина Керита надзвичайно винахідлива в пошуках виражальних форм. Дивовижні казкові картини вона творить за принципами кінематографічного мислення. Неповторності надають цим малюнкам і кольорові епітети:

Забувши клопоти тижнів,
Темінь щось вимальовує
Синім чарівним квачиком.
Стіни пливуть, зникають
Від того тонкого поруху,
Птаха рожева видзьобує
Сиві хмаринки вікон (1, с. 56).
(«Дивними вечорами»)

Так може бачити природу людина з багатою фантазією, романтично захоплена навколишнім світом. Природа у віршах Христини Керити у постійному русі, у змінах, у розвитку, творенні, які знакують плин часу. Рух, розвиток у ліриці поетеси символізують птахи, крила, вітер. Лірична героїня Христини Керити почуває себе тугокрилим птахом («Час забув про моє існування»), думки нагадують птахів («Думки, мов птахи»).

Улюблені птахи Христини Керити журавлі, лебеді, лелеки. Птахи, за українською міфологією, сполучають земний і небесний світ, вони символізують людську душу, мрію. Окрилена щаслива душа, радість пливе і літає лебедем. Лірична героїня поетеси, що втратила коханого, – птах з одним крилом («За мить одну розсипався наш дім»). Летять звуки скрипки («На концерті»). Навіть самотність має крила.

Художню модель світу Христина Керита не уявляє без потоків, річок, струмків, які символізують душевний неспокій. Ріка у поетеси динамічна, як і саме життя, вона розхитує тісну тюрму берегів («Баркасік сну уткнувся у причал»). Ріка оплакує загиблих захисників Карпатської України, обмиває їхні рани («За ними вже відплакала рідня»).

Народження світу й оновлення природи Христина Керита пов'язує з образом весни, весняний колір вважає кольором життя. Тому закономірні у її «Травневому поверненні» образи зеленого лошати, зеленої пісні, яка вчувається у клекоті дощу, рясного зеленого жита, розплетених трав і зелених верб. Весна пробуджує у поетеси піднесений святковий настрій, сповнює душу «передчуттям великого й святого». Цьому настрою відповідає бадьорий ритм і урочисті інтонації:

Весна зеленим понеслась лошам!
Вже й клен зодяг свою врочисту тогу.
По вінця сповнена моя душа
Передчуттям великого й святого! (1, с. 28).

(«Травневе повернення»)

Настрій радості передає танець, у Христини Керити «весна танцює з березнем заручини». Енергію радості виражають оплески («Конюшинки плещуть у долоньки»). При читанні віршів здається, що навколо весь світ співає, танцює, радіє. Він, поетичний світ авторки, – мальовничий, святковий, музичний, радіснодушний.

У палітрі звуків природи часто зустрічається дзвін, який передає відчуття радості і свята. У Христини Керити дзвінко виграють горіхи («Ніч підперла нашу стріху»), дзвенить щастям літня тиша («Білим лебедем летіла днина»), дзвенить роса, видзвонює весну підсніжник («Підсніжник»).

Зміни в природі Христина Керита передає образами горіння палахкотіння. Палає вечір, мов зимовий птах («Зимовий сон»). Вона уміє слухати природу і чути її:

Чуєте шурхіт – втягають черлене
Два молоді і гіллясті клени,
Чуєте – пнеється навшпиньки грибок! (1, с. 177).

(«Вмовкніть на хвильку, вухаті антени»)

Образний світ чи світотвір Христини Керити випромінює таке дивне світло, що мимоволі проймаєшся ним, захоплюєшся фантазією, народженою язичницьким захопленням і любов'ю до природи. Ось починається гроза з громом і блискавкою. Цей стан природи постає в асоціативно-розкутій казковій формі, у багатстві, моторно-зорових і слухових образів:

Проїхав грім старенькою кареткою,
Поляскав блискавицею на став,
А вже хтось височенний трафареткою
На небі жовті айстри малював (1, с. 182).

(«Проїхав грім старенькою кареткою»)

Тут що не образ, то щедра метафорична знахідка.

У Христини Керити своя образно-асоціативна лабораторія. Серед експериментальних засобів вона найчастіше використовує метафору, яка творить дивовижний поетичний світ.

Метафора – засіб художнього світовідчуття, спосіб мислення, форма розгортання ідеї. Кожна метафора Христини Керити відзначається життєвою і художньою достовірністю. Умовно-асоціативна образність, предметно-зорова пластична конкретика увиразнюють картину, роблять її рельєфнішою і водночас казковою. Візьмім для прикладу поетично-драматичний малюнок грози:

Злодійкувато уночі
Гроза долину молотила,
І вістря блискавок топила
В ріллі похилому плечі.
І реготала, веселилась
І бавилася досхочу,
А вранці на вербу схилилась,
Та й затремтіла од плачу (1, с. 21).

(«Злодійкувато уночі»)

У весняних і літніх пейзажах Христини Керити домінує мажорний настрій, мотив сподівання, радість оновлення життя. Кожна пора року активна і діяльна. Весна проноситься в уяві поетеси зеленим дощем. Навесні душа по вінця сповнюється «передчуттям великого й святого» («Я можу все – любити, берегти»). Весна «танцює з березнем заручини» («Травневе повернення»). Весну озвучують лебедині ключі («Чуєте, мамко, знову весна»). Весна наворожила ліричній героїні Христини Керити кохання («Любов»). У весняних пейзажах панує здебільшого віталістичний дух. Але в житті ліричної героїні траплялися весні болючі, коли на шляху до сподіваного щастя вгрузала «в талу землю» («Отак і живу»).

Літо у Христини Керити повертається з базару, сідає коло обороту, попивши водиці з холодного потоку. Воно вирішило відпочити, роздало все деревам, птицям, лугам. Коли у світлоокому домі «медує літо», «статечно ходять по двору шпакки...».

Осінні пейзажі здебільшого сугерують мінорний настрій, асоціюються в ліриці Христини Керити з незбутими мріями («Таке гаряче листя восени»). Вони сповнені тихою задумою («Тиха осінь сльозинкою впала до ніг»), пригріченим спокоєм, викликаним усвідомленням згасання, проминальності усього живого. Асоціації з осінньою порою в людському житті озиваються світло-печальним настроєм. Наприкінці осені дні стають коротшими і холоднішими, вітри розносять пожухле листя. Картину пізньої осені створюють цікаві зорові і звукові образи:

І я чую, як липи вночі
Тягнуть віти промерзлі до шибки.
І простуджено стогнуть поля,
Вітер листя пожухле збурих,
Й виграє у вузьких димарях
Свої відьомські каламбури (1, с. 20).

(«Пов'язали хустини липам»)

Христині Кериті до вподоби рання осінь із прив'яленою красою жоржин, із соняхом, забризканим сонцем («Знайома хата. Тин. Дерев»). Вона любить спостерігати, як відцвітає «барвистий ситчик літа», виблискує золотом жовте вбрання білокорі берези.

Художня модель світу в ліриці Христини Керити представлена й зимою. Народження зимового ранку нагадує казку. Коли зайнялося на світ, приходять до хати блакитний кіт. Проливає чорнило на квітчасту скатерть, зникає – і все стає блакитне: «І стіл, і стілець... А старенький диван // Раптом фіалками вкрився» («Зимова казка»).

Христина Керита вміє відчувати природу серця. У світі природи авторка знаходить цікаві аналогії. Проймаючись настроєм втомленої спекою землі, що чекає дощу, бачить, як схиляє в зажурі свою голівку мак, в'януть жоржини, жовкнуть лозяні коси, як у молитовному чеканні грози «видибувають на грунь старенькі сосни («Спекота»).

Карпатський космос Христини Керити густо заселений деревами, квітами і травами. Поетична світобудова лірики поетеси включає такі дерева Карпатського краю як дуб, ясен, клен, сосна, смерека, явір, липа, береза, верба, калина, горіх, вишня. Він завітчаний підсніжниками, ромашками, мальвами, дзвіночками, фіалками, тюльпанами, жоржинами, любистком. Поетеса щаслива у тому квітковому дивосвіті.

Рослинний світ дає можливість мисткині створити яскраві картини, він сповнений багатством асоціацій, спілкування з ним – завжди радість. Вишні нагадують Христині Кериті «молодиць у почервонених хустках» («Зимова хата. Тин. Дерева»). Її лірична героїня відчуває себе золотим листком тополі, який тулиться до долоні коханого («Забуто дике шаленство грози»), маленькою травинкою на грудях землі («Подорожник»).

Антропологізація, живі образно-стильові сегменти розкривають загадкову душу природи. Персоніфіковані образи природи Христина Керита вміє наповнити суворою правдою життя. Черешня з однойменного вірша «висохла, зів'яла» і, взявши за руку «стерплю свою душу», подибуляла через зелений сад на кручу, щоб віддати себе на поталу самотності та безжальних вітрів. Щем від дочасності життя поетеса передає промовистою деталлю: «На вершку зелені дві черешні // Хиталися не наче дві сльози.

Лірика Христини Керити змушує проїнятися глибокою тривогою за долю того дивосвіту природи, який дарований Богом, замислитися над майбутнім планети Земля. Цей мотив на повну силу зазвучав у збірці «На руїнах храму».

У ліриці Христини Керити важливе місце займає соляна символіка. У її віршах присутні образи сонця, місяця, зір, які виконують важливу психологічну функцію, супроводжують щасливі миті життя і душевні драми. Образи небесних світил домінують у пейзажній та інтимній ліриці. Сонце у неї завжди добре, воно джерело світла, тепла і надій. Живе за людськи-

ми законами. Воно, як пудель, біжить за вітром – пілігримом («Шляхами бродить вітер-пілігрим»), виглядає із-за віт струнких ялин («Стоять дуби такі сакраментальні»). Сонце – символ життєвої енергії, від його тепла розцвітають вродливі крокуси («Іванове диво»). Воно – символ радості і краси, супроводжує людину на всіх життєвих дорогах. Сонячною є творчість, сонце, що втомилося від прози «ласкавим словом проситься у вірш» («Сивіють ген далеко оболоньки»).

Місяць – постійний атрибут вечірніх і нічних пейзажів. Він свідок зародження інтимних почуттів, повертає у снах коханого, що відійшов за межу життя («Як тільки небеса ясні запалють зорі»). А ще він здатний гарцювати, як вершник («Мозаїка віку»).

Діти сонця і місяця зорі є атрибутом інтимної лірики Христини Керити. Весняна ніч, мов зореня, «освічує стежку до віч коханого» («Весняний біль»). Коли помирає близька людина – у прірву падає зірка («Дивлюсь на профіль гречний»).

Солярні образи творять у ліриці Христини Керити своєрідний поетичний космос, солярна символіка у її творах різнопланова, солярний культ – основа світовідчуття поетеси.

Одним із ключових образів Христини Керити є час. Минущі і прудкі літа поетеса порівнює з неслухняними конями («Ім-провізація»). Перебіг життя вона передає дієсловами минає, проходить, біжить, летить, пливе «усе минає і не буде вдруге» («Вже відгула весна. Осіння мжичка»), біжить, озираючись, вулиця («Знову дощ під вікнами журиться»). Категорія часу в ліриці Христини Керити пов'язана з архетипними образами швидкоплинної ріки і дороги, які передають динаміку життя.

Проминання часу – це завжди гіркота і смуток. Відчуття, що «Десь у зеленому безмежжі // Розгубилися літа», супроводжується мінорним настроєм. Усвідомлюючи, що минуле ніколи не повернеться, Христина Керита хотіла б, щоб воно приходило хоча б у сни. Минуле часто набуває у її поезії казко-

вого характеру, пам'ять доповнює уява. У часи темнючі, «коли розум не прокинувся від сплячки», «Із левами хапались навкулачки // Нестримані такі чоловіки. // На мамонта відточували списа // А звір отой – не кузька, а гора» («Дарунок»).

Світ здається казкою, коли до ліричної героїні Христини Керити приходять кохання. У кохання весняний настрій, сповнений безмірною радістю:

Мені весна тебе наворожила,
Коли в березах колобродив сік,
Коли снага – у груди та у жили.
Я народилась з доторків твоїх (1, с. 21).
(«Любов»)

Свідком і співучасником народження інтимного почуття й усіх пригод серця у ліриці Христини Керити є природа. Настрій природи і почуття ліричної героїні, зливаючись, творять довершений поетичний візерунок, увесь образний лад вірша сповнений спрагою любові:

Я поруч тебе в шепоті травинім.
Тремтить на віях синява ранкова (1, с. 17).
(«Я поруч тебе в шепоті травинім»)

Любовне почуття в поезії Христини Керити рідко буває безтурботним, ідилічним, здебільшого воно має драматичний характер, сповнене хвилюванням і болем. Звертаючись до обранця свого серця, вона зізнається:

Боюсь єдиної біди –
Тебе в собі не загубити,
Тебе в тобі не обійти (1, с. 17).
(«Із днів стрімкої круговерті»)

Більшість ранніх віршів поетеси про любов – це короткі ліричні етюди, що приваблюють особливою щирістю, емоційною насиченістю, розкутістю почуття, природно вільним плином думок. Як щиру сповідь серця, сповненого любов'ю і тривогою, сприймаєш зізнання: «Ховала очі, повні по вінця

щастям, // Ховала очі, щоб не позаздрив вітер» («Пильнувала в долонях безмежну радість»).

Тут стільки глибокої і світлої ніжності, сердечного тепла! Щире, романтизоване почуття сусідить із жагою любові. Інтимна лірика Христини Керити щира, безпосередня, пронизлива, їй властивий високий етичний пафос. Кохання для поетеси – це свято душі, сплав щастя і тривоги. У цьому переконаєшся, коли читає вірш «Ти вертаєш з доріг», сповнений ніжною пульсуючою інтимністю:

І я боязко яюсь
Хилюсь до твого плеча.
.....
Тремко пальці мої стікають,
Відкриваючи знову
Покірність твого волосся.
І так глибоко й лунко
Тиша над нами зітхає,
І так щедро і вільно
Радість у мені голосить (1, с. 73).

Це лірика про спрагу кохання як квінтесенції життя. Є в цій мелодії кохання і печальна нота: «Радість в мені голосить». Ніжна, пульсуюча інтимність, природність почуттів, схиляння перед величчю кохання, обоження коханого, замилювання – характерні особливості лірики Христини Керити. Почуття її ліричної героїні сповнене глибоким емоційним напруженням, цю ніжну жагу любові, невгамовний порив до щастя, гарячий подих почуття відчуваєш, читаючи звернення до коханого:

У тиху ніч мою прийди,
Як лист кленовий, у долоні
Дарунком долі упади!
В мою самотню і солону...
У тиху ніч мою прийди! (1, с. 121).
(«У тиху ніч мою прийди»)

Цей ніжний натиск сугестії передають словесні повтори, порівняння та інтонація.

Кохання для ліричної героїні Христини Керити – таємниця серця, святе почуття, дароване Богом, яке знає гіркоту розлук, трепетне чекання і тиху надію на щастя. Без нього світ – незатишний і гіркий, воно багатовимірне. Це не лише щастя, але й смуток, біль, печаль, пов'язані з втратою коханого. Ці модуси екзистенції передають такі ключові образи, як згасання, плач, смуток, туга, ніч, виття вітру, сльози, осиротіле серце. Любовна лірика Христини Керити балансує між любов'ю і втратою. Згадка про чоловіка, який так несподівано відійшов за межу життя, озивається в душі ліричної героїні глибоким болем. Ця втрата не відболить у серці, ця печаль «довіку не мене» («В минуле глянеш, наче зі скали»). Всупереч суворій логіці факту, вслухаючись у тишу, вона чує його легкі кроки («Пливуть сніги. Зима. І морозець»). Безодню жіночої туги, викликаної втратою коханого, передають погаслий обрій, темна алея, погаслий день, самотня ніч, стомлена німа тиша, охриплий день, високий і печальний спів пташки. Їй хочеться хоча б на мить схватися від болю. Біль самотності можна осягти розумом, а не серцем:

Лиш розумом, не серцем осягла,

Що вже – одна, що не спинити болю (1. с. 192).

(«Світ є...»)

Магнетичний заряд туги і болю лірики Христини Керити такий сильний, що мимоволі потрапляєш під його вплив. Пое-теса вміє знайти образи, адекватні станом самотності, пам'яті кохання, самопосвяти, в яких просвітлюється її зболена ніжна душа. Анафора, хвилюючі звертання, мотиви-прохання творять виразний психологічний малюнок пам'яті, в якому органічно поєднуються мотив смерті й вічної любові:

Я єдине прошу –

Залиши мені, рідний, пам'ять.

Я зумію підняти
турботи усі на горбу,
.....
Я на всі хвилювання
зумію накласти табу,
Але губи твої
я забути ніяк не зумію (1, с. 191).
(«Я не знаю, чи там...»)

Ці чутливі, світло-емоційні рядки, сповнені безміром втрати з відчутно потамованим драматизмом, не можна читати без хвилювання.

Навколишній світ, що не вберіг коханого, не радує. Тому закономірне риторичне питання, сповнене непогамовним болем:

Але чи буде
Мені треба
І сніг,
І сміх,
І той поріг,
Що твоє серце
Не вберіг? (1, с. 120).
(«Ще буде сніг»)

У психологізації ліричного переживання бере участь природа. Хвилювання ліричної героїні Христини Керити передають тремтіння сині і заплакане серце. Коли ніч на обрії запалює зорю, мовчать слова і віщі птиці, мерехтіння свіч вичаровують із сутіні й мрева «дивний профіль коханого». Десь на межі реальності й сну до неї пробивається здорожений і зболений до дна його голос («Баркасик сну уткнувся у причал»).

Відчуття невимовного болю, розпачу від втрати найдорожчої людини посилюють алюзійні вгадування про його перебування в інших, невідомих нам світах:

Я не знаю, чи там,
у твоїх невимовних світах,

Сходить зірка вночі
і освітлює стомлене рам'я (1, с. 191).

(«Я не знаю, чи там...»)

Кохання в поезії Христини Керити – духовна опора в житті, його квінтесенція. Приклади любові й доброти вона знаходить і в природі: «Цілюють бджоли запахущу липу», дощ «тихо, крадькома, щоб не знайшлися свідки, // В цілункові припав до теплих уст жоржин» («Обвуглювався день»).

Інтимна лірика Христини Керити – цікавий материк в українській любовній ліриці. Поезія Христини Керити балансує між тим, що відійшло, відшуміло, зосталося у сховищах пам'яті і прийдешнім. Тему пам'яті, якої торкнулася в перших книгах, поетеса поглибила у збірці «На руїнах храму». Авторка вважає, що маємо бути гідними нащадками наших славних прадідів, які «від зла й наруги» берегли свій рід. Їх мужність і нескореність будять наше сумління, утверджують історичну свідомість.

Пам'ять у поезії Христини Керити зматеріалізована у замках, легендах, історичних подіях, біографіях видатних діячів історії та культури.

Минуле асоціюється в ліриці поетеси з казкою, яка завжди має щасливий кінець. У тій казці «Зло не уміло злитися // І завжди зникало кудись, // Опришки такі красиві, // Їх коники легкі в ході, // І ще світанки не сиві, // І ще батьки молоді» («Як гарно жилось у казці»).

Топонімія пам'яті в ліриці Христини Керити – широка, від античних часів до сьогодення. У просторі пам'яті присутні Дажбог, Перун, Стрибог, етруски, сармати, гуни, діячі культури, Бальзак, Леся Українка, Шевченко, Стус. Пам'ять й історія мають у ліриці поетеси неповторну барву і голос. Пам'ять виконує моральну, соціальну і націєтворчу функції. Пам'ять – це пережите народом, людиною, трагедія і динаміка життя.

Категорія «пам'ять» у трактуванні Христини Керити тісно пов'язана з такими категоріями як «духовність», «совість»,

«патріотизм». Там, де Христина Керита говорить про долю України, морально-етичні категорії, нерідко зникає характерна для її лірики м'яка елегійність, слово стає гнівним, нещадним, публіцистично загостреним, пружним, афористичним. Гнів і обурення викликають у авторки доморощені іуди готові, менш ніж за тридцять продати («Вже топиться народ у словоблудді»), дволикі пристосуванці, які постійно змінюють маски. Тавруючи зло, поетеса утверджує нові соціальні ідеали. Її хвилює проблема нівеляції, руйнування духовних цінностей. Говорячи про наше сьогодні, Христина Керита нерідко вживає слово руйна. Руйначами держави є злодії, ненаситні казнокради, які «Крадуть, терзають, тягнуть жили // І рвуть державу на шматки» («Колись був Давній Рим, Сократ»).

Душу ліричної героїні пече національне безпам'ятство:

Такий навколо розлад і полом...

Нащадки ходять по святих могилах,

І пам'ять, мов сліпець, бредє селом.

.....

Як в людях більше нищого і злого,

То чи крізь них засвітиться майбутнє? (1, с. 149).

(«Коли смерека струни вечорові»)

На думку Христини Керити, об'єктивно оцінивши сучасність ми можемо передбачити майбутнє. Вона вважає, що совість сучасників може пробудити пам'ять про славних синів нашого народу, зокрема захисників Карпатської України («Вставайте, хлопці, час уже настав»).

Христина Керита – тонкий психолог й аналітик. У її поезії відчувається пристрасне прагнення до простоти, чіткості і передовсім намагання висловити зрозумілу й оригінальну думку. Вона віртуозно володіє народно-пісенною поетикою. Фольклорні елементи допомагають розкрити душевні переживання її героїв. У фольклорно-асоціативному ключі написана «Стара весільна». У її основі – традиційний сюжет, характерний для

українських народних пісень: мати віддає дочку за нелюба. Настрою нареченої відповідає музика: жалібно виграють, захлинаючись, гуслі, басовито й порожньо регоче бубон «всім гостям на втіху». З арсеналу фольклорної поетики Христина Керита запозичує колискову мелодику, стилістику і римування:

Ой, летіли співанки
Високо над хату.
Наречена плакала,
Мов ішла на страту (1, с. 51).

Поетизація Христини Керити вдало репрезентує глибинне жіноче світовідчуття, в якому особистісне домінує над колективним, уніфікованим. Домінуючими особливостями її письма є легкий ритм, використання діалогічних форм, запитань, вигуків, зменшувально-пестливих слів, поєднання реальності і казковості, тенденція до імітації усного мовлення, ліризм, емоційність, сповідальність тону. Ознаками фемінності її лірики є увага до внутрішньої сутності людини, поєднання свідомого й підсвідомого, а ще – теми дому, родини, дітей. У творах Христини Керити представлені різні типи жінки: жінка-мати, жінка – господиня дому, хранителька домашнього вогнища, жінка-поетеса.

Цікавий материк творчості Христини Керити – дитяча лірика. Для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку письменниця підготувала збірку «Ви чули про гнома?», яка відзначена обласною літературною премією ім. Федора Потушняка в номінації «Твори для дітей». Книжка відкриває маленьким читачам дивовижний світ природи з її барвами і звуками. Спостереження за природними явищами завжди сповнене радістю відкриття. Світ природи Христини Керити живий, жвавий, незвичайний, усміхнений, окрилений піснею. Звеселяють навколишній світ «Лісові дзвіночки»:

– Дзень-дзень
Цілий день

Не стихають
Від пісень.
Виграють комашкам,
Пташкам і ромашкам (2, с. 80).

Її лірична героїня – дитина уважна, допитлива, спостережлива, з чуйним серцем, вона в постійній гармонії з природою. У світі природи Христина Керита завжди уміє знайти щось незвичайне, тут панує добро, слово «добро» стрічається у багатьох творах поетеси. Добрі справи роблять маленькі герої, вони вирощують у відрі ялинку з надією, що вона підросте «на радість і добро людям» («Ялинка»). Приводячи через близький дитині світ природи приклади доброти, готовності прийти на допомогу, Христина Керита подає маленьким читачам ненав'язливі уроки моралі. Хлопчик із вірша «Сон» у сні летить на ракеті, а місяць, побачивши його, запрошує до себе, обіцяє пригостити горішками, цукерками, хрускотливими колачами. У дитячому віці важливу роль відіграє виховання в дитині любові до праці. У віршах Христини Керити трудяться не лише люди, дорослі і діти, але й природа і тварини. Поетеса уміє знайти цікаві образи, створити рельєфну картину. Для активізації дитячого сприймання вона вводить цікаві діалоги. У вірші «На світанні» дятел своїм тукотінням будить синицю, сову, ластівку, горобця:

- Тут-тук-тук, тут-тук-тук, –
Залунав у лісі стук.
- Це кому вже там не спиться, –
Вигляда з гнізда синиця.
- Це кому ще не до сну?
Зацікавило сову.
-
- Лише ластівка прудка
Ластів'ятонькам гука:
– Годі спати, любі діти,

.....
Проганяйте сон-дрімоту –
Вийшов дятел на роботу (2, с. 30).
(«На світанні»)

У віршах Христини Керити для дітей все казкове, усміхнене, зігрите любов'ю і радістю. Усміхається природа, люди, речі, веселість і радість – характерні особливості багатьох творів. Граючись, радіючи, дитина легше пізнає світ, їй стають ближчими й зрозумілішими явища природи і життя. Активізації пізнавальної діяльності дитини, творчого мислення сприяють загадки. Знаючи особливості психології дитини, Христина Керита створює цікаві портрети соняшника, їжака, рака, білочки, півня. Їх характеристики лаконічні, зрозумілі, близькі дитячому сприйманню. Дитині не важко розгадати загадку «Хто це?»:

Жовточубий, головатий
Стоїть хлопець коло хати,
Та одну роботу має
Все за сонцем повертає (2, с. 67).

Їжачок із «Загадки» представляє сам себе:

Маю голок я багато,
Та не вмю вишивати.
Можу тільки невеличку
Наколоти грушу-дичку (2, с. 74).

Загадки Христини Керити, як і вся її творчість для дітей, сповнені любов'ю і ніжністю до живого дивосвіту природи, спонукають замислитися над цінністю життя, пробуджують одухотворено-поетичний погляд на світ. Мисткиня вмє зацікавити маленького читача незвичайним, справді казковим сюжетом, як у вірші «Ви чули про гома?». Гном Христини Керити не карлик, не злий дух, він загадкова, добра, таємнича істота, що живе у чайнику, який «хаткою зове».

Христина Керита зарекомендувала себе як здібний наставник творчої молоді, керувала літературною студією «Джере-

ло», що функціонувала при Ужгородській середній школі № 6 ім. В. С. Гренджі-Донського.

Профіль творчості Христини Керити значною мірою окреслився у першій збірці «Березневі заручини», яка приємно вразила читачів глибокою людяністю, щирістю, чистотою, незахищеністю почуттів, умінням зупинити трепетну мить, радісну і сумну, побачити красу і неповторність буття у буденних речах. Цю стильову лінію, розпочату в «Березневих заручинах» (1981), вона успішно продовжила у книжках «Чекання дива» (1983), «Одкровення» (1989), «На руїнах храму» (2001), «У затінку літа» (2005), «У долонях світанку» («2012).

Христина Керита у творчій дорозі, від збагаченої життєвим і творчим досвідом письменниці сподіваємося сходження на нові мистецькі вершини.

Література

1. Керита Христина. У затінку літа. Вибрані твори. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2005. 224 с.

2. Керита Христина. Ви чули про гнома? Для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Ужгород: «Ужгородська міська друкарня», 2008. 81 с.

3. Ференц Надія. Художній світ Христини Керити: Літературно-критичний нарис. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. 144 с.

Надія ФЕРЕНЦ,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
літератури ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»*

ХРИСТИНА КЕРИТА: «ПИСЬМЕННИКИ – ЦЕ ГОЛОСИ СВОЄЇ ЕПОХИ»

**Ювілейна розмова із відомою ужгородською
письменницею і педагогом**

Христина Керита – самобутній голос літератури Закарпаття. Авторка багатьох поетичних книжок, вона чимало часу віддала школі, де не тільки прищеплювала любов до рідної літератури, але й займалася з обдарованими дітьми. Наприклад, серед її учнів засновник знаного літературного фестивалю «Березневі коти» Віктор Коврей.

Цьогоріч пані Христині виповнилося 70 років. Після ювілею ми розмовляли кілька годин в її затишній квартирі про долю творчих особистостей. Адже її чоловіком був відомий поет і журналіст Василь Вароді, який, на жаль, помер у 55 років.

■ Пані Христино, яким є ваш родовід?

□ Моє місце сили – це село Драгово на Хустщині, де я народилася. Батькове прізвище – Керита, а мамине – Рішко. В її родині – відомі кардіологи. Коли я залишила медицину, вони ніяк не могли цього зрозуміти. Маму кликали у селі Марійка Мигалья Штефана Іванкового. Дід Михайло був на заробітках в Америці, привіз звідти Біблію. Вона у нас завжди стояла на столі. Тож я виросла у побожній родині. І якщо батьки не йшли до церкви, то читалася та книга вдома.

З дитинства пам'ятаю запах одеколону «Красная Москва», коли батько і мати готуються до церкви, вмиваються, чепуряться. Ходила з мамою до церкви і я. Коли не витримувала, присідала мамі на коліна, бо у неї було своє місце в церкві. Заможніші люди робили для себе такі лавки.

Тож мама сідала, а я стояла поруч. Але відколи стала друкуватися, вже почали за мною слідкувати в селі: чи, бува, не ходжу до церкви?

Віра прищеплюється з дитинства. Тому я завжди була з Богом. Намагаюся дітям казати, щоб не ревізували віру: «Просто вірте і все! Вірте, що над нами хтось є, і він керує нашим життям. Вибирайте: будете йти дорогою добра чи іншою?».

У перший рік, коли відійшов мій чоловік Василь, ми сходили з розуму. Я не могла цього прийняти, не розуміла, що нічого вже змінити не можу. Бо це не в моїй силі.

Коли прийняла неминуче, тоді стало легше. Хоча горе нікуди не дівається, воно залишається назавжди. Василь пішов з життя у 1998 році, а в 2000-му помер і батько.

■ Розкажіть трохи про нього.

□ Він ще служив в угорській армії. Мобілізували його під час Другої світової війни. Батько чудово оволодів мадярською і його використовували за перекладача.

Але коли я попросила: «Няньку, навчіть і мене мадярською говорити», він відказав: «Я не хочу, аби ти тою мовою говорила». Така у старшого покоління залишилася відразу до угорської окупації.

Маму звали Марією, вона була єдиною дочкою, мала ще двох братів. Їй було за просто скласти коломиюку. Дуже любила читати, але закінчила тільки школу. Дідусь сердився: «Як ото коло такого багатства, та донька буде вчитися? Ні, най сидить вдома!»

Запитувала я маму, чи не шкодувала, коли у них забрали землі в колгосп. «Ні, – казала, – бо ми на ній дуже важко робили». Мама після одруження не працювала, виховувала четверо дітей, а батько спочатку був бригадиром у колгоспі, а далі їздив на заробітки по Україні, будував.

У людей було велике вміння пристосовуватися до обставин: раз так треба, то так і будемо жити. Вдома ніколи не гово-

рилося про політику. Про синьо-жовтий прапор я почула аж в університеті.

Мама мала швейну машинку, шила одяг, плела серветки, ткала доріжки, мішки, вишивала, в'язала, сама масло робила. Як батько поїхав, брала косу і косила в городі. Двоє їхніх дітей померли малими – моя сестричка і братик. Медицина була ще слабенька.

■ Розкажіть про своє дитинство.

□ Я мала трьох братів, тож мене не ображали. Ми дуже любили батька. Бо він влітку поїде на три місяці на роботу, а приїде восени з подарунками. У нас вдома не було сварок. Батько йде на город косити корові та й каже: «Марійко, ходи зі мною». Я дивуюся: «Няньку, нащо вам там мамка?» – «Най постоїть коло мене». Такі гарні були стосунки.

І нам перед смертю казав: «Діти, беріть лише стільки, скільки можете втримати у жмені».

Мама померла невдовзі за ним, у 2003 році, бо всі три роки не бачила сенсу життя без нього. Пригадую, дзвонить мені і плаче. Аби її вгамувати, кажу: «Мамко, а тепер подумайте, як мені самій із двома діточками?»

«Ой, добре, дитино, добре». Тоді її якось переходило. Вона проживала з родиною молодшого сина.

■ Я колись читав, що Драгово було розбишацьким селом...

□ Так, ходять такі легенди про опришків. Село у нас велике – 7,5 тисяч населення. Тут живуть гонорові люди, які люблять заробляти. Переважно заможний народ. Мій молодший брат Михайло був десять років головою села, а старший Микола дякує в церкві. Середній брат Василь дуже працьовитий, теж інколи читає в церкві під час літургії.

■ Чим ще пригадується дитинство?

□ Пахощами маминої грядки. Дивно, що у дорослому житті ніщо так не вривається в пам'ять. А те, коли дитиною з

бабкою ходила на поле, запах землі, коли копаєш картоплю, полеш із матір'ю грядку і все довкола пахне кропом, зеленню – не забувається.

Розумію Дмитра Кешелю, який сидить у рідному селі Клячанові і каже, що йому там добре. Робота на землі дає енергію людині. І дуже сумно, що ми їдемо звідтіля, позалишали поля, побігли до міст.

Молодь вибирає легший спосіб життя. Я розумію, вона хоче жити, як усі. У Драгові тепер є салончик, де роблять манікюр, татуйовані брови, наліплюють вії. От заплатить газдиня за манікюр і як на землі буде тими руками працювати?

■ Коли у вас проявився потяг до літератури?

□ Я дуже хотіла вчитися, а тоді приймали до школи з семи років. І мама впросила директора школи, щоб мене взяли. Тож я була наймолодша в класі. Пригадую, з яким внутрішнім хвилюванням стояла на лінійці. У мене був мішечок у горошок, пошитий мамою для чорнильниці. Ми ж вчилися красиво писати металевими перами.

У мене бажання вчитися було постійно. Я малою ковтала книги старших братів. Потім ходила в бібліотеку і брала з полиць все підряд. Так перечитала Стельмаха, Гончара, Загребельного, Бальзака, Фенімора Купера, Джека Лондона.

Нинішнім дітям бракує читання, а воно розвиває уяву. Від телефонів, смартфонів, комп'ютерів – цих чудес техніки відмовитися вже неможливо. Але воно не дає можливості розвитку тим ділянкам мозку, що розвивають уяву. А читання це давало.

Моя вчителька з української Ганна Михайлівна Рішко задала нам у шостому класі написати вірша на учнівський конкурс. Я написала «Квіти революції». Вона відіслала їх у Київ – на республіканське радіо. Мені навіть прислали приз.

І відтоді я зрозуміла, що моє писання вартує уваги. Після восьмого класу батьки вирішили відправити мене на навчання до Хустського медучилища. Мені було все одно, аби лиш учи-

тися далі. Три роки я навчалася в Хусті, ходила паралельно до літературної студії, яку вів Іван Губаль. Це був обдарований чоловік, що мав художній смак.

Після медучилища треба було ще відпрацювати два роки. Тож пів року пропрацювала операційною медсестрою, а потім – у хірургічному відділенні районної лікарні. Поруч із такою людською бідною потрібна менш чутлива натура, ніж моя. Там набачилася багато горя. Робила такі перев'язки, коли було видно кістку. А коли йшла зранку на роботу, мріяла, як звідти нарешті піду.

■ **А куди саме?**

□ На третій рік я вирішила вступати до Львова на журналістику, але не пройшла за конкурсом. А на четвертий рік вступила в Ужгородський університет на українську філологію. Складала чотири іспити: отримала всі п'ятірки, окрім четвірки з англійської. Поки працювала медсестрою, ходила до репетиторів. Мама молилася, аби я не вступила, бо за мною упадав дуже гарний хлопець, і вона хотіла, аби я залишилася вдома.

■ **Яке враження на вас справив Ужгородський університет?**

□ На першому курсі університету мене все зачарувало. Це був 1976 рік. На українській філології було 55 першокурсників, з них 11 – хлопців. Я вчилася з Петром Мідянкою, Юрієм Клованичем, Володею Бесагою, який згодом працював заступником міського голови Ужгорода. Закінчила з червоним дипломом. З Галиною Сідей (тепер – Вовченко) вступили одночасно в аспірантуру: вона – на кафедру мови, а я – на кафедру літератури.

■ **Що запам'яталось з тих років?**

□ Я жила в гуртожитку. Бідувати не доводилося, бо батьки давали гроші, та й я мала підвищену стипендію.

Батько казав: «На здоров'ї не економ, купи їсти, що захочеш». Мамка заохочувала: «У Христини таке файне золоте колечко. Купи й ти собі», але мене таке не цікавило.

Гроші витрачала на книжки, на словники. Це було для мене важливим.

■ **Як познайомилися з майбутнім чоловіком – поетом Василем Вароді?**

□ Ми вперше побачилися ще до вступу. Він із Юрієм Керешем приїжджав до Хуста на літературне зібрання, де мені вручали відзнаку. Я виходила на сцену, а потім мені Іван Діус і Ганна Висоцька кажуть: «Слухай, Вароді з тебе очей не зводив». Я тоді не звернула на це увагу. А він уже працював на радіо, і згодом сам мене знайшов в університеті.

■ **Кого з викладачів згадуєте?**

□ Навчання було цікаве, бо в нас був унікальний викладацький склад. Слухати лекції професорки Лідії Голомб – це задоволення. Унікальним оратором був професор Павло Чучка. Цікавим викладачем запам'ятався Юрій Балєга – ніби дуже вимогливий, строгий, але до мене ставився прихильно. Нині йому дістається на горіхи. Однак я вважаю, що не можна за кожний критичний виступ людину розпинати. Догоднання, поблажливість не допомагають молодому авторові, а шкодять, не вчать.

Адже в ті роки було прийнято критикувати. Наприклад, на першому курсі відбулося обговорення мого рукопису в Закарпатській організації Спілки письменників України. Зійшлися члени бюро – Ю. Мейгеш, В. Вовчок, П. Углярєнко, В. Ладичєць, І. Чєндей, Ю. Шкрєбинець і говорили те, що вважали за потрібне.

Рукопис схвалили і навіть рекомендували видати його позачєргово. На обговорєнні був ще й другий дебютант, але його рукопис вони критикували. Це була своєрідна літературна школа для нас.

На філологічному факультеті викладали потужні мовознавці. Професор Василь Добош давав унікальні знання. Трохи мене не завалив на іспиті з російської покійний М. Симулик.

Приймала іспит Світлана Макара. Коли я закінчила відповідати, він зайшов в аудиторію і запитав: «Почему русській язык – язык міжнародного спілкування?»

Я щось відповіла, але йому не сподобалося. Тоді Світлана Василівна каже: «Михайле Івановичу, будь ласка, вийдіть на хвилинку, я переговорю з студенткою».

Коли він вийшов, вона мене заспокоїла: «Христіно, ви ж прекрасно готувалися, чудово працювали цілий рік. Що ж ви розгубилися?». І поставила мені п'ятірку. А він більше не заходив.

У такого викладача як Кирило Галас було соромно не знати. Він тебе підніме, а ти не знаєш: хіба це можливо?

■ Ви брали участь у літературній студії при університеті?

□ Я двічі приходила на студію до Василя Попа, але мені там було не цікаво. А Василь Степанович подумав, що я його ігнорую і образився.

Ми вже бачилися з Василем Вароді, який давав мені поради, я друкувалася, тож не було гострої потреби у студії. Знаю, що ходили на заняття Юрко Клованич, Петро Мідянка, Іванко Баденюк.

У нас на курсі було шість червоних дипломів. Тепер так ніхто не прагне вчитися. Пригадую, як ми до півночі конспектували в читальному залі гуртожитку. А нинішня молодь хоче за мить все отримати з інтернету чи за допомогою штучного інтелекту.

■ Які настрої тоді панували?

□ Я закінчила університет у 1982-му році. Моя збірка побачила світ аж на п'ятому курсі, хоча обговорювали її ще на першому. Викликав мене на розмову директор видавництва Борис Гвардіонов. Дивлюся, біля нього сидить збоку незнайомиць. Потім той чоловік мене догнав, почав ставити запитання. А мене Василь Вароді попередив, що всі творчі люди в СРСР перебувають «під ковпаком».

Тож лише на п'ятому курсі вийшли тоненькі мої «Березневі заручини». Юрій Балега написав схвальний відгук у «Закарпатській правді», за що йому вдячна. Книга розійшлася, всі мої однокурсники купили собі примірники.

При розподілі на роботу мене викликали першу. Юрій Іванович каже: «Христинко, бери 15-ту школу в Ужгороді. Тут маєш направлення». А я відказую, що не хочу працювати у школі. І беру собі Хуст, бо в міському відділі освіти маю знайомих, які пообіцяли дати відкріплення.

Так знайшла собі мороку на голову, бо в Хусті мене не захотіли відпускати. Тоді Василь Вароді попросив свого приятеля Федора Зубанича, який працював у Києві, аби той сховався до Міністерства освіти. І лише коли звідти надійшла вказівка до Хуста, мене відпустили.

■ Хотіли повернутися до Ужгорода?

□ Так, я вступила до аспірантури на кафедру літератури нашого університету, блискуче здала вступні іспити. Поїхала в Київ затверджувати тему. Була натхненна бажанням писати дисертацію за творчістю Ліни Костенко. Приходжу, а відомий літературознавець Григорій Сивокінь мені каже: «Та про Ліну Костенко вже дуже багато пишуть. Чого всім товктися?». І нав'язав мені Платона Воронька, партизанського поета, про якого якраз найбільше писалося.

Я провчилася в аспірантурі три роки. На третьому році здала кандидатські мінімуми з англійської і філософії. А тут Миколі Лакизі заборонили бути керівником моєї дисертації, бо він не мав докторської, хоча й очолював нашу кафедру. Треба було переводитися до Києва, а ми з Василем вже були одружені. Вароді виступив категорично проти: «Ніякі Києви!».

У нас вже росла маленька Терезка. А Василь був таким собі власником: не відпустить і все. І я вирішила не морочити голову і просто видавати книжки.

За останню у радянські роки збірку «Одкровення», що вийшла у «Карпатах», я отримала гонорар 5 тисяч карбованців. За такі гроші можна було купити авто, але ми побудували будиночок на дачі. Тепер там живе мій син.

■ **Це серед тих письменницьких дач в Оноківцях?**

□ Так, у 1982-му нам там виділили ділянку. Мої брати допомогли будуватися, батько клав дах.

■ **То ви таки пішли з університету?**

□ Хоч дисертація в мене ще не була закінчена, але я вже викладала, проводила практичні заняття, навіть читала лекції. Однак мене не зарахували на кафедру, бо деякі знайомі поскаржилися в ректорат, що в нас забагато жінок. Я була вражена такими інтригами, а потім думаю: «Та нащо ви мені здалися? Обійдуся без вас, буду писати, видавати книги». Хто знав, що все довкола за кілька років полетить шкереберть?

Книжку «Чекання дива» видали в «Радянському письменнику» в 1983 році. Перед тим я була на літературній нараді молодих, яку вів Володимир Коломієць. Йому сподобалися мої вірші. Потім підійшов до мене і Володимир П'янов, який працював редактором у видавництві, і попросив до друку рукопис. А Коломієць тоді відав молодіжним журналом «Дніпро». Каже: «Хай Петро Скунець напише кілька абзаців вступного слова, а ви підготуйте нам добірку». Я вдячна цим людям, що звернули на мене увагу.

Тому думала, що буду постійно видаватися, мати гонорари. Влаштувалася в газету «Закарпатська правда» в бюро перекладів, а потім перейшла до «Молоді Закарпаття», вела літературні сторінки, готувала твори до друку, писала огляди.

Це тривало, поки не почали занепадати газети. У 1990-ті роки в «Молоді Закарпаття» вже не було чим виплачувати зарплату.

■ **Тож довелося знову все змінювати?**

□ Так. Якось зайшли до нас додому директор видавництва «Карпати» Володимир Данканич, брат ректора УжНУ Борис Сливка і хірург Дмитро Криванич. Пригощалися вином, довго

спілкувалися, а тоді Борис Юлійович Сливка, який уже працював директором Ужгородської школи № 6, каже: «Васю, я хочу в школі організувати літературну студію. Іди до мене керівником». Василь почав сміятися: «Бери краще Христину».

А я колись пообіцяла собі, що в школі працювати не буду. Та оскільки прийшли скрутні часи, і Василь перебивався тоді на літературних хлібах, він сказав: «Іди! Хтось повинен у сім'ї отримувати стабільну зарплату».

У нас уже росло двоє дітей, і я пішла працювати педагогом-організатором – керівником літературної студії, з якою ми видали кілька збірок творчості учнів і студентів. На засідання студії приходила талановита молодь з цілого міста.

А згодом я замислилася: в мене є диплом учителя, чому я не можу вести уроки? Тож був такий період, що я вела творчу студію і мала пів ставки учителя. А коли не стало Бориса Сливки, зникло і фінансування літературної студії. Тоді мене виручили уроки. Бо коли пішов у засвіти і Василь, то школа мене врятувала. З двома дітьми без стабільної зарплати я не знаю, що б робила.

А в школі тоді постійно підіймали зарплату. Пригадую, коли розповіла Сергію Федаці про свою зарплату, він здивувався: «Ого! В університеті стільки професор отримує!».

Тоді я зрозуміла, що життя мене непогано вело. Адже у школі менше клопоту, вимог, інтриг. А в університеті кожний пестує власні амбіції. У школі я цього уникнула.

■ Тож усе складається так, як треба?

□ Школа має багато плюсів: три місяці – літні канікули, місяць – зимові. Тепер майже в кожному класі є інтерактивна дошка, що значно полегшує ведення уроку.

Сучасні діти мають різносторонні знання, і вчитель повинен бути ерудований, підготовлений. Треба серйозно готуватися до уроків, любити свій предмет і школярів. Якщо не витримаєш роботи з дітьми, то в школі робити нічого.

■ **Розкажіть про Василя Вароді, який рано пішов із життя.**

□ Він був старший на одинадцять з половиною років, але я ніколи не відчувала різницю. Він був фізично сильний чоловік, дуже міцний. Коли помер, то патологоанатом здивувався, що весь організм здоровий, а серце розірвалося, як м'яч.

Василь був дуже чутливою людиною, а батьки дали йому сильне тіло. Він був кремезний, любив фізично працювати.

Поки жив, нам не треба було викликати ні електрика, ні сантехніка. Власноруч зробив меблі для нової квартири. Був час, коли на дачі в нас жило 80 кроликів. Він не лінувався доглядати за ними, сідав на велосипед, їхав косити траву.

Василь дуже любив газдувати, на відміну від мене. Працював як заведений. Щовесни ми перекопували всю дачу. Навіть на доріжці він піднімав камінці, якою вона була викладена, і перекопував під ними. Любив у всьому порядок.

На робочому столі у нього все було чітко розкладено в папках. У роботі завжди акуратний, попри свій вільнодумний характер, коли міг прямо сказати, що думає. Після його звільнення з радіо мені казали: «Пішов Вароді і нема кому сказати правду в очі».

■ **Це був його другий шлюб?**

□ Так, він був розлучений.

■ **Мабуть, між вами були сильні почуття...**

□ Його відмовляли від наших зустрічей, а він відповідав, що тільки тепер починає дихати і жити. Пригадуєте, як у вірші Ліни Костенко: «Божевілля моє, божемилля, богомілля моїм сльозам...»

Я боялася вдома зізнатися, та не могла від нього відмовитись. Мама добре до нього поставилася, хоча до кінця відчувала певну прикрість. Батьки бачили, що він дуже дбає про мене, дітей, оберігає нас.

Він так радів синові Василькові! Тричі перепитував у лікарні, чи справді народився син, і лише повторював: «Не може

бути, не може бути!». Це чоловік, який зробив мене щасливою на все життя. Його немає, але не було дня, щоб я його не згадала. Коли його не стало, я не могла думати про інших чоловіків. Зрозуміла, що людину такого рівня вже не знайду.

Він був складний чоловік, але цікавий. І життя з ним було надзвичайно цікаве. Якось ми удвох поперлися 9 травня на полонину Руно. Він узяв лише кишенькового ножика. Я потім подумала: «А не приведи, Господи, якась хижа тварина напала б?». Він був сміливий і рішучий, іде хоч куди і мене тягне.

Знав будь-яку роботу. Щепив троянди і виноград. У нас різні сорти груш росли на одному дереві. Тож його смерть стала для нас катастрофою.

■ А раніше не мав проблем із здоров'ям?

□ Перший інфаркт він переніс значно раніше, прожив після нього ще 16 років. Але себе не беріг. Професор М. Рішко йому казав: «Василю, сокотися, бо на місці першого інфаркту в тебе стінка тонка, як сигаретний папір». А він відказував: «Мико, зроби так, аби мене не боліло, а я як жив, так і буду жити».

Напередодні він понервував. Бо коли став головним редактором «Орбіти-логос», газета судилася з одним підприємцем за критику. До речі, нашим однофамільцем. Суд відбувся у п'ятницю, а в суботу вранці він помер.

■ Либонь, ви запам'ятали той ранок назавжди.

□ Удосвіта мені сказав: «Збираймося на дачу». Я відкакую: «Васю, 5 вересня, діти лише пішли до школи. Хай трохи ще посплять». Він погодився і ніби задрімав.

Я взяла до рук книжку народних методів лікування, думаю, якусь травичку заварю. І побачила, як у нього почалися судоми.

Я оббігла його, бо він лежав на боці, і торгаю за плече: «Васю, що з тобою?». Він ще встиг проказати: «Що зі мною?» і все. Судоми стали сильнішими, обличчя потемнішало, дихання зникло, почулися хрипи. А це значить, що кров уже не циркулювала.

А в мене вдома був строфантин. Я схопила коробку із ліками, а набрати в укол не можу, руки трясуться. Бачу, що біда. Кричу: «Терезко! Клич Любу Іванівну!» (Під нами жили Ороси, вона – лікарка, а її чоловік – дипломат).

Сусідка прибїгла, почала масажувати серце, хоча бачила, що надій нема. А я не можу розламати ампулу, мною тіпає. Це жах таке пережити! Вдарила рукою по ампулі, щоб відбити, і в мене шрам лишився на пальці назавжди, бо туди скло забилося. Почала набирати строфантин в укол.

«Швидка» через сім хвилин була у нас. Разів дев'ять пробували завести серце, але було вже пізно. Ось так не стало Василя...

■ Пригадую, що це для всіх стало шоком...

□ Першими прийшли наші куми Скунці. Василь із Петром були такими друзями, якими стають лише рідні люди. Це одне покоління, однакове мислення. Ще був у них третім другом Василь Ігнат, з яким вони з Вароді колись мешкали в одній кімнаті.

Коли помер Ігнат, Василь ніби втратив брата. Дача Ігната поруч із нашою, то чоловік щовесни обрізав там виноград і дерева, хоч туди вже майже ніхто не ходив. Він не міг бачити, як ділянка його друга занепадає.

У нас були цікаві вечори на дачі. Ігнат приходив із сопілкою, сідали, дискутували. Завжди було повно народу. Хто йшов на гору, зупинявся. Якось Дмитро Федака заснув у кріслі. Ми його чаєм з мелісою пригостили, і він задрімав.

Скунці весь час зупинялися, Вовчки. Коли в нас були кролики, Василь роздавав їх друзям. У нього була щира душа.

Його смерть по нас дуже вдарила. Він отримував тоді добру платню. Газета мала 12 тисяч передплатників, а він більше року був виконувачем обов'язків головного редактора. Єдиний номер встиг підписати без приставки «в. о».

■ **Через те, що ви – обидва поети, не виникало почуття конкуренції, мистецьких ревнощів?**

□ Ні, не виникало. Він дуже радів, коли я щось писала. Казав: «Ти напиши, а я прилаштую до друку». Міг занести мої вірші до «Закарпатської правди».

Окрім того, був і моїм першим критиком. Коли у нього з'явився 11-томний словник української мови, твердив мені: «Ти маєш придбати такий самий словник. Мусиш з ним працювати». Він знайшов і для мене примірник, домовився, і я купила його з рук. Таким чином у нас вдома тепер два комплекти 11-томного словника. А нині – увімкнув мобільник і за секунду все маєш.

Наш домашній кабінет заставлений книгами: одна стінка, друга... Тепер все російське повикидала, бо не хочу нічого спільного мати з росією. Де їхня інтелігенція? Чому мовчить? Схоже, вона завжди такою шовіністичною була.

■ **Тож вам було комфортно разом?**

□ Я його ніколи не правила, а він робив мені слухні зауваження. В одному вірші підказав кінець. Навчав: «Закінчення вірша має бути сильнішим, афористичним». Коли щось не подобалося, одразу казав.

Мене дивувало, наскільки його покоління – і Скунць, і Вароді – були українськими патріотами, переживали за свій народ, свій край.

■ **Наскільки Василь реалізувався як письменник?**

□ Думаю, він міг зробити більше. Мені здається, що такого поета за рівнем емоцій у нас не було. Хоча мені таке говорити не пристало, бо він мені все-таки рідний. Оця його внутрішня чутливість, емоційність пробивається в кожному вірші. Бо в нас уже можна порахувати на пальцях двох рук, скільки поетів тепер залишилося. Майже нема молоді, а та що є – не така цілеспрямована і не того рівня.

У мене зникло відчуття важливості літературної праці. Раніше держава дбала про письменників, попри тоталітарну

суть, про яку ми переважно дізналися пізніше. Оцю квартиру нам виділили через спілку письменників і літературний фонд.

Пригадую, що рядок вірша в газеті коштував півтора карбованця. Тому я студенткою не потребувала батьківської допомоги, хоча батьки на мені не економили. Багато друкувалася, тож мала свої кишенькові.

Часто з Василем їздили на виступи, за що отримували гонорар. Могли за тиждень мати 500 карбованців, за що можна було купити меблі.

А скільки разів я виступала на Ужгородському механічному заводі, на «Патенті»! В актових залах санаторіїв завжди було повно людей. Так у «Сонячному Закарпатті» ми познайомилися з Іриною Жиленко та Володимиром Дроздом. Вони після виступу підійшли до нас і навіть привезли своєю машиною до Ужгорода. Після Чорнобиля ці відомі письменники-кияни рятувалися на Закарпатті. Потім ми з ними підтримували добрі стосунки.

У санаторії можна було зустріти будь-кого, включно з академіками. Адже люди приїжджали до нас лікуватися мінеральними водами.

■ **Ви одна з перших письменниць у Закарпатській організації Спілки письменників України?**

□ Я – третя. Переді мною були Людмила Кудрявська, яка писала російською, далі за нею – угорськомовна Борбала Салаї. А я стала першою україномовною поетесою.

■ **Із ким ще дружили?**

□ Василь Густі – наш кум, він хрестив Терезку в 1982 році. Вони з Вароді – земляки, обоє з Королева. Часто до нас заходив Василь Вовчок із дружиною. Діти чекали на Юстину, бо вона завжди приносила цукерки чи тістечко. Досі пам'ятають, що найсмачніший медовик пекла тітка Юстина.

Поки в нас була двокімнатна квартира, ми більше часу проводили на дачі. Тоді більшість письменників були молодими і любили відпочивати на природі.

■ Розкажіть про ваших дітей, онуків.

□ Наш зять Сокач – племінник журналістки Юлії Зейкан. Його рідний брат вже 15 років живе в Нью-Йорку. Тож мій внук Ярослав поїхав до свого стрийка у США. Він має 19 років, чемпіон України з боксу серед юніорів, виступав у молодіжній збірній.

А внучка закінчила п'ятий клас. Класним керівником у неї – моя дочка Тереза, український філолог. Я готувала її на англійську філологію, а вона вирішила піти на українську. Вісім років працювала в Ужгородській районній адміністрації. А потім каже: «Мамо, я постійно на роботі, навіть не бачу, як ростуть мої діти».

■ Теперішня школа інакша, ніж у наші часи...

□ Діти змінюються. Коли я вчилася, для мене великим джерелом інформації був учитель. А тепер школярі мають відповідь за десять секунд зі свого смартфона. Учитель мусить бути дуже освічений, розумний, володіти матеріалом так, щоб дитина бачила, що він знає більше. Має бути авторитетом і водночас дуже сучасним, перебувати з учнями на рівних у технологіях.

■ Так що ви разом з донькою ходите на роботу?

□ Залежно від уроків. Вона теж викладає українську мову і літературу. Після районної адміністрації Терезка почала працювати в Оноківській школі. Проробила два роки, я їй кажу: «Переходь до нас, є вакансія».

Син Василь із 1989-го року. Високий, спортивний, зріст – два метри 5 сантиметрів. Займається бізнесом. За характером – непосидючий. Коли закінчив економічний коледж, я йому кажу: «Давай я тебе влаштую на роботу у банк». А він: «Мамо, ти уявляєш, щоб я сидів за столом з ранку до вечора?». Він дуже мобільний, любить рухатися. Завзятий рибалка, як і тато, який виріс на Тисі, любить природу, добрий господар, турботливий син.

У Вароді було 12 дітей у родині. І їхній батько кожному давав доручення на день : «Ти, Василю, маєш наловити риби».

І він умів піймати її будь-якими способами. На чопських озерах кошиком лапав линя. Поворухить тихенько пальцями біля водяних зарослей і вихопить рибу з води. Знав і руками ловити. Тож у нас вдома не переводиться риба.

■ У вас з Василем були різні вдачі?

□ Я закритіша людина, не так легко контактую, а чоловік привертав до себе людей. Йому довіряли. І в сина так само: море знайомих. Не може проїхати містом, бо весь час сигналить, вітається.

А донька теж творча особистість: вишивала, бісером займалася, тепер робить прикраси. Наробила мені повно намиста, а я кажу: «Терезко, куди я то все буду носити?».

■ Але в літературу діти не подалися?

□ Ні. Пригадую, коли син був маленький, ми поверталися додому. Саме почало сутеніти. І він мені каже: «Мамо, небо опускається на землю». Я собі подумала: «Дивися, як дитина образно говорить». Але ми їм ніколи нічого не нав'язували, не скеровували навмисне, не позбавляли можливості вибрати власний шлях.

■ Наскільки ви себе проявили в літературі?

□ Василь казав, що мені треба більше писати. Але зізнаюся, що не бачу тепер тих читачів, що колись писали до мене захоплені листи із Харківщини чи Сумщини. Хоча планую ще видати одну дитячу книжку.

Із першої «Ви чули про Гнома?» діти вивчили майже всі віршики напам'ять. Їм ще можна прищепити любов до слова. Проте вважаю злочином, коли видають погані дитячі книги лише через те, що автори мають зв'язки чи кошти. А в текстах панує несмак, навіть неграмотність.

Нині зникла відповідальність за друковану продукцію. Скільки разів бувало, що я виправляла віршики, які задавали вчити синові. Звідки вони їх такі нездалі беруть?

Не можна таке дозволяти. Творча людина має шанувати свого читача. Я, наприклад, не можу дивитися, як ведучий на телебаченні матюкається. Це неповага до глядача.

Аби вийшла моя перша малесенька книжечка «Березневі заручники», крім редакційного висновку, мали бути закриті рецензії двох критиків. Повинно було відбутися певне якісне оцінювання. Окрім того, в «Карпатах» ще працювала й редакція художньої літератури, де сиділи наші відомі письменники. А тепер складається враження, що редактори не читають, що у них друкується.

■ **А наскільки в радянські часи втручалися у вашу поезію? Наскільки вона була заредагована?**

□ В одному вірші був такий наївний рядочок: «І грядка маку вузько при вікні». Покійна Дзьоба, хай буде прощена, каже: «Про мак не можна тепер писати, бо йде боротьба з наркотиками». Чи боялися у 1981 році надрукувати вірша про Северина Наливайка, бо під це можна приплести «український націоналізм».

■ **Наскільки ви тоді відчували себе українцями? Чи був присутній у творчому середовищі патріотичний дух?**

□ Однозначно, що був. Ми з Василем слідкували за всім, що виходило в Україні. Миколи Луків надіслав нам журнал «Дніпро», де почали друкувати «Тигролови» Івана Багряного. (Луків колись у нас гостював).

Ми ховали на полицях за книжками твори Миколи Руденка, щоб так звані «друзі» не помітили, бо автор у той час уже перебував за ґратами. У нас був і «Собор» Олеся Гончара без обкладинок.

Ми мали чимало примірників Скунцевої поеми «Розп'яття», яку наказали видавництву знищити. Так само ховали її від недоброго ока, бо різні люди заходили до хати. Хто з чим приходить, ніхто не знав. Мені здається, в той період не треба було агітувати за Україну. Вона дихала у кожному нашому рядочку.

Це нині треба повторювати: бережіть Україну, бо не буде куди повертатися. Брат захоплюється Німеччиною, відколи туди перебрався на пенсії. Я йому кажу: «Так, добра країна, добрий рівень життя, але ти зрозумій: німці створили країну для себе. Честь і хвала їм за це!

А я хочу, щоб у мене вдома була така країна. Хочу бути зі своїм народом у той момент, коли навіть мій дрібний податок іде на війну, на користь державі».

Що би я там робила – в Німеччині? Фелікс Кривін поїхав в Ізраїль до своєї доньки. Він казав, що письменникові там нічого робити, хоча мав там російськомовну діаспору. Але коли творча людина відривається від ґрунту, в якому зросла, вона дуже багато втрачає.

■ **Чи задоволені ви своєю письменницькою долею?**

□ У цілому – так. Я мала велику підтримку колег. Але ще не все встигла. Якщо вдасться, то в наступні роки надолужу. Я була змушена невтомно працювати, аби вивести в люди двох дітей.

Коли Василь помер, доньці виповнилося 16 років, а синові – 9. Все було на мені. Родина мене підтримувала, брат ніколи не приїжджав до Ужгорода з порожніми руками. Батьки, поки були живі, намагалися запхати мені в кишені гроші, бо я їх відмовлялася брати.

Мені доводилося не солодко. Я мусила бути і матір'ю, і батьком. Але я щаслива зі своїми дітьми. Вони не давали мені зайвого клопоту, не вв'язувалися в якісь дурниці. Виросли адекватними, розумними, чутливими. І тепер мене підтримують, хоча я досі фінансово від них незалежна.

Додаткове навантаження на роботі забрало той час, який би я віддала творчості. Довелося брати більше уроків, аби заробляти більше.

■ **Чи думали про прозу, переклади?**

□ Колись перекладала з угорської для газети «Карпат Ігаз Со». У поезії можливий переклад з підрядника, бо її повинен

перекладати поет. Прозою писала спомини і есеї про Петра Скунця, Кирила Галаса, Юрія Балегу. Треба би їх зібрати до купи. На все треба часу, а в мене 20 уроків на тиждень. Це досить велике навантаження. Поки працюю, а як повернеться доля згодом, не знаю.

Щороку беру участь у журі міського конкурсу з української мови імені Петра Яцика, конкурсу імені Тараса Шевченка. Колись була відповідальним секретарем у Закарпатській організації Національної спілки письменників України. Медицина мені теж придалася. Я сама колола своїх дітей при потребі. По-друге, знання людського тіла, розуміння, що болить, чому болить, дуже виручає.

■ Що думаєте про колег?

□ На жаль, не всі реалізувалися в повній мірі. Комусь було відведено мало часу, хтось змушений утримувати родину і заробляти на хліб насущний, хтось не витримував натиску режиму.

Василь Ігнат не встиг себе повністю реалізувати. Його виснажувала партійна робота. І пішов дуже рано.

■ Ваше ставлення до русинства?

□ Політичне русинство – це провокація. Раніше всі українці називалися русинами, бо ми є вихідцями з Київської Русі. Людям просто бракує знань. Нині маємо Україну, спадкоємницю тієї держави. Тож чого ділитися далі?

Але дехто на цьому заробляє політичний капітал.

■ І не тільки політичний... А як нині виглядає ваше рідне село?

□ Пустіє. Брат закрив хату на ключ. Сусіди збоку і навпроти теж поїхали в Чехію. У селі доволі таких осель. Люди кинулися у світ за грошима. Навіть учителі позалишали школу посеред навчального року. Ну як ото так?

Деякі вже не повернуться, купили житло за кордоном, хоча вдома звели великі будинки.

■ Хто Вам близький із письменників?

□ Якщо хочу отримати насолоду від слова, то беру до рук Ліну Костенко. В мене майже всі її книжки. Ще любила Бориса Олійника. Він дуже емоційний у поезії і водночас глибокий.

■ А Вароді кого цінував?

□ Він любив Петра Скунця. Захоплювався окремими його віршами. Василь мав чимало друзів серед поетів. І Леонід Горlach, і Петро Перебийніс. Знав їхні поезії напам'ять. Казав, що якщо з вірша тобі бодай два рядки не запам'ятовуються, це – не поезія.

■ А закарпатський поет Микола Рішко – вам не родина?

□ Авжеж, Микола Іванович – наш далекий родич. Він родом із Драгова, але мешкав у Хусті, де вчителював. Мама попросила, аби підготував мене до вступного диктанту в медучилищі. Ми місяць займалися, і я вступила. Згодом редагувала йому останню книжку і подякувала: «Це Вам на пам'ять про репетиторство».

Моїм найбільшим хобі було читання. Траплялося, що я ховалася з книжками, бо вночі мама прокинеться, почне нарікати: «Йой, вимикай світло, скільки мож!». А я могла запоем читати.

І була в мені любов до наукової роботи. Навіть писала курсові, щоб підзаробити. І так захоплюся, втягнуся, що зроблю більше, ніж належить. Писала, як для себе.

Роботою на дачі я так не захоплювалася. То Василь був газдою. Коли вперше взяла малого Василька на дачу, він каже: «Дай мені сина, я його сам перенесу через поріг».

Вароді виріс у великій селянській родині. І в нього це почуття було закладено всередині. Його мама, коли прийшла на дачу, раділа: «Василю, ні в кого нема такого гарного городу». У нас росли помідори різних сортів, що родили, як дурні.

Поруч з нами мали дачі Юрій Керекеш, Василь Вовчок, Петро Скунець. Трохи збоку – Василь Густі.

Вароді вибив дачу для себе і для Ігната. Бо той хоч і був партійцем, але за характером – несміливий, непробивний. Тепер чимало тих письменницьких дач попродавали.

А тоді, коли в суботу зранку літератори виходили з автобуса, всі зупинялися біля нас, заходили. Бо ж один одного знали, приятелювали.

До речі, дерева відчули, коли Василь відійшов. Навесні висох його улюблений абрикос.

■ **Як тепер минає ваш вільний час?**

□ У мене є внучка, тож часто з нею гуляємо. Бачуся з подругами, з якими приятелюємо з юності – Людмилою Мавроматі, Орисею Соляник. На каві обмінюємося новинами. Маю друзів, яких набула вже вчителькою. Як-от, Марія Майор – мама моїх перших випускників, що була головою батьківського комітету класу.

■ **Не шкодуєте, що не склалася наукова кар'єра?**

□ Колись деканеса факультету Валентина Барчан сказала: «Шкода, Христинко, що ти не на кафедрі». Але шкодувати вже пізно. Я не люблю конфліктувати, краще поступлюся.

Думаю, що в школі мені було легше.

■ **З паном Василем ви постійно були разом?**

□ Найдовше ми розлучалися, коли він їхав на тиждень літератури. А його частенько запрошували на такі зустрічі, бо він був унікальним промовцем. Умів так виступати, що я заслуховувалася.

Я не думала, що наше спільне життя буде таким коротким. Але ті роки, що ми провели разом – повнокровні, не змарновані. Це були щасливі літа.

І коли в житті випаде таке почуття, воно грітиме навіть тоді, коли рідної людини вже немає поряд. Адже почуття до неї нікуди не зникає.

■ **Тобто, ви прожили наповненими своїм коханням?**

□ Звичайно.

■ Чим би ви завершили нашу розмову?

□ Нині намагаються загравати з публікою, опускаючись до найнижчого. А література – це висока матерія, духовність, вона повинна підіймати читача. Я із задоволенням читала Федора Потушняка, це – унікальний автор. Поезія Петра Скунця сильна, енергетична, глибока. Це великий поет, нема що казати.

Письменники у свій час зробили, що могли. Це голоси своєї епохи. Не може розвиватися митець на голому місці, це рідко трапляється. Він ніби стає на плечі тим, хто йшов перед ним, і так підіймається вище. Тому я читала і Чендея, і Ладижця, і Углярєнка. У нас чимало подарованих книжок, які Василь приносив. Як, до речі, і картин – від Миколи Матоли, Василя Вовчка, Степана Усика, Віталія Григор'єва.

*Розмовляв Олександр Гаврош,
2025 рік*

БІБЛІОГРАФІЯ

Окремі видання

1981

1. **Березневі заручини** : поезії / Х. В. Керита ; вступ. слово В. С. Басараба ; ред. В. Т. Дзьоба ; худ. С. Ф. Ковтюк. – Ужгород : Карпати, 1981. – 48 с.

Рец. на кн. : **Балега, Ю.** Їй пісню весна наворожила / Ю. Балега // Закарпат. правда. – 1981. – 7 черв. – С. 3. ; **Ференц, Н.** Красною натхненна / Н. Ференц // Молодь Закарпаття. – 1981. – 11 квіт. – С. 3. ; **Ференц, Н.** Серцем народжена / Н. Ференц // Радян. студент. – 1981. – 1 трав. – С. 2. ; **Бахно, В.** [Рецензія] / В. Бахно // Дніпро. – 1982. – № 3. – С. 141-142.

1983

2. **Чекання дива** : вірші та поема / Х. В. Керита ; ред. Л. М. Левчун ; худ. : В. Ф. Яцун, О. І. Яцун. – К. : Радян. письменник, 1983. – 80 с.

1988

3. **Одкровення** : вірші та поеми / Х. В. Керита ; ред. В. Т. Дзьоба ; худож. оформл. М. М. Таранова. – Ужгород : Карпати, 1988. – 80 с.

Рец. на кн. : **Ференц, Н.** Сягати ширших пластів / Н. Ференц // Закарпат. правда. – 1989. – 23 груд. – С. 4.

2001

4. **На руїнах храму** : поезії / Х. В. Керита ; худ. Л. А. Корж-Радько ; ред. О. Козоріз. – Ужгород : Мист. лінія, 2001. – 100 с. : іл.

Рец. на кн. : **Кешеля, Леся.** Вірші з шухляди / Л. Кешеля // Ужгород. – 2001. – 15 груд. – С. 12.

2005

5. **У загінку літа** : вибр. твори / Х. В. Керита ; післямова Н. С. Ференц ; худ. оформ. Н. С. Пономаренко ; ред. Л. К. Яцишин. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 2005. – 224 с. : портр.

2008

6. **Ви чули про гнома?** : для дітей дошк. та мол. шк. віку : [вірші] / Х. В. Керита ; худож. І. Дранчак. – Ужгород : Ужгород. міська друкарня, 2008. – 84 с. : кольор. іл. – (Україна).

2012

7. **У долонях світанку** : [зб. поезій] / Х. В. Керита ; вступ. слово Н. Ференц. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2012. – 96 с.

2021

8. **Між Карпатами і Татрами. – Вип. 34 : Поезія Христини Керити у словацькому перекладі Валерії Юричкової** / Х. Керита ; вступ. слово, упоряд. Т. Ліхтей ; пер. з укр. В. Юричкова. – Ужгород : РІК-У, 2021. – 48 с. – Текст укр., словац. мовами.

Твори, надруковані у періодичних виданнях та збірниках

1969

9. **Квіти революції** : [дебют. вірш] / Х. Керита // Ленін. правда. – 1969. – жовт.

1976

10. **«Запалили на городі весни...» ; «Щось співають у полі роси...»** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1976. – 4 лип. – С. 4.

11. **Ліричні акорди** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1976. – 4 квіт. – С. 3.

12. **Материнське чекання ; Хатинь ; Лірика ; «Шепіт річки...»** : [вірші] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1976. – 29 квіт.

1977

13. **Материнське чекання ; Хатинь ; Зелений обіг присмаленого літа ; «А будень хмури́в росяне чоло...» ; «Шугнув мій поїзд блискавкою в ніч...»** : [вірші] / Х. Керита // Студент. гарт. – 1977. – 24 лют. – С. 4.

14. **Наша казка ; Сон ; Пробудження ; Видиво ; Пісня полів ; «Напливають спогади...»** : [вірші] / Х. Керита // Молодь України. – 1977. – 10 серп.

15. **Хатинь** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1977. – 3 квіт. – С. 4.

16. **«Шугнув мій поїзд блискавкою в ніч...» ; «Зелений обіг присмаленого літа...» ; «Я підганяю мить, спішу...»** : [вірші] / Х. Керита // Радян. студент. – 1977. – 19 листоп. – С. 2.

17. **«Шумітиме береза листом...»** : [вірш] / Х. Керита // Молодь України. – 1977. – 8 берез. – С. 1.

1978

18. **Березневі заручини** : [цикл віршів] / Х. Керита // Калиновий спів : творчість молодих / упоряд. П. М. Скунець. – Ужгород : Карпати, 1978. – С. 42-44.

19. **[Вірші]** / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1978. – 22 січ. – С. 3.

19а. **Мати-жниця** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1978. – 21 трав. – С. 3.

20. **Остання пісня Віктора Хари ; «Проїшла чи вічність, чи хвилина...»** : [поезія] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1978. – 22 жовт. – С. 3.

21. «Учора вперше вдарила гроза...» ; **Хлібороб** ; **Хірург** ; «**Я поруч тебе в шепоті травинім...**» ; «**В дрімоті вулиці села...**» : [вірші] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1978. – 23 трав.

1979

22. [Вірш] / Х. Керита // Дніпро. – 1979. – № 9.

23. **Зимове цвітіння** : [цикл віршів] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1979. – 4 лют.

24. **Золоте весілля** : [вірш на сторінці творчої молоді «Грона»] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1979. – 12 серп. – С. 3.

25. «**Таке село – всього лиш кілька хат...**» ; **Портрет** : [вірші] / Х. Керита // Літ. Україна. – 1979. – 20 лют. – С. 3.

1980

26. [Вірш] / Х. Керита // Жовтень. – 1980. – № 3.

27. **Зимове цвітіння** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1980. – 2 серп. – С. 4.

28. **Наречений** : [вірш на сторінці творчої молоді «Грона»] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1980. – 19 верес. – С. 3.

29. **Так мріялось** : [вірш на сторінці творчої молоді «Грона»] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1980. – 7 груд. – С. 3.

1981

30. **Любов** : [вірш] / Х. Керита // Друг читача. – 1981. – 5 берез.

31. **Над криницею Лорки** ; «**Прозорішають води...**» ; «**Вже спіле літо. Липень одцвіта...**» : [вірші на сторінці творчої молоді «Грона»] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1981. – 27 груд. – С. 3.

32. **Перед мавзолесом** ; «**Будували оселю...**» ; **Мати-жниця** ; **Круговорот** : [вірші] / Х. Керита // Ранковий ключ : творчість молодих / упоряд. П. М. Скунець. – Ужгород : Карпати, 1981. – С. 17-18.

33. «**Побіг синок, а трав густа навала...**» : [вірш] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1981. – 14 лип. – С. 4.

1982

34. «**Ішла юність назустріч**» : [вірш на сторінці творчої молоді «Грона»] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1982. – 11 лип. – С. 3.

35. «**Прозорішають води...**» ; «**Повертаюся...**» ; **Осінні дерева** ; **Тривога** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1982. – 11 груд. – С. 4.

1983

36. **Вернигора** ; «**Відговорило, відсміялося...**» ; «**Вже у літа вигоріли коси...**» ; «**Ну, ось і дозріває лан...**» ; «**Ото й починали усе спочатку...**» : [вірші] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1983. – 5 лют. – С. 3.

37. «**Гримотіли громи...**» ; **Осінні дерева** ; «**Снували казку материні руки...**» ; «**Сон, запнувши нам вікна ніччю...**» : [вірші] / Х. Керита // Дукля. – 1983. – № 5. – С. 9-11.

38. **Ранкова пісня** ; **Диво** ; «**Чи ця дорога просто не моя...**» ; «**Мати пише – будуємо хату...**» : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1983. – 23 жовт. – С. 4.

1984

39. **...І все життя** : [уривки з однойменної поеми, яка щойно вийшла у новій кн. у вид-ві «Радян. письменник»] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1984. – 18 берез. – С. 3.

40. «**Поставали вітри під хатою...**» ; «**У хаті тепло. Пахне глиця...**» ; «**Це там, де пахне материнка...**» ; «**Ще буде сніг...**» ; **Краю мій** ; «**Гудуть дерева хриплим хором...**» : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1984. – 16 верес. – С. 3.

41. «**Поставали вітри під хатою...**» ; «**У хаті тепло. Пахне глиця...**» ; «**Це там, де пахне материнка...**» ; «**Ще буде сніг...**» ; **Казочка про зиму** : [вірші] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1984. – 17 берез. – С. 3.

42. **Струна в долоні** : [поема] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1984. – 11 верес. – С. 3 ; 13 верес. – С. 3.

1985

43. **Величальна возз'єднанню** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1985. – 29 черв. – С. 3.

44. **Згорбатів сонях біля огорожі...** : [вірш] / Х. Керита // Дукля. – 1985. – № 5. – С. 33–34.

45. **Йшла юність назустріч, а він не впізнав...** : [вірш] / Х. Керита // Гори в шинелях : поезії = Горы в шинелях : стихи / упоряд. і вступ. ст. Д. М. Федаки. – Ужгород : Карпати, 1985. – С. 172, 173. – Текст укр. та рос. мовами.

46. **Краю мій, зелений, величавий** : [вірш] / Х. Керита // Дружно вперед. – 1985. – № 1. – С. 23–24.

47. **Тиша** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1985. – 15 верес. – С. 3.

47а. **«Ще поки вечори бузкові...»** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1985. – 8 берез. – С. 3.

1986

48. **«Вже сплачено за всі помилки мито...»** ; **«Відговорило, відсміялося...»** ; **«Жовте військо осені вже не за горами...»** ; **«Погладжу клену вижовклий рукав...»** ; **«Вмовкніть на хвильку вухаті антени...»** : з нових віршів / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1986. – 14 груд. – С. 3.

49. **[Вірш]** / Х. Керита // Дукля. – 1986. – № 5. – С. 40.

50. **Дитинство («Коли промінчик днини розтає...»)** ; **«Старезний млин, музейний експонат...»** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1986. – 4 верес. – С. 4.

51. **Килим** ; **«У кого спитати – а як тоді буде...»** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1986. – 8 черв. – С. 3.

52. **Тарці, Андор. Небесам** ; **Місто моє** : [вірші] / А. Тарці ; пер. з угор. Х. Керити // Закарпат. правда. – 1986. – 27 лип. – С. 3.

53. **Травневе повернення** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1986. – 1 трав. – С. 3.

1987

54. **Надвірна** : [вірш] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1987. – 14 берез. – С. 3.

55. **Перебіг ; Черешня ; «Алея осені. Дерева облітають...» ; Незабутність** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1987. – 4 жовт. – С. 3.

56. **«Порадіти новій весні...» ; «Зачастили дощі у гості...»** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1987. – 14 берез. – С. 4.

1988

57. **«Край мій, зелений, величавий...»** : [вірш] / Х. Керита // Дукля. – 1988. – № 5. – С. 32.

58. **Новорічна казка** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1988. – 1 січ. – С. 3.

1990

59. **Брунька** : [вірш] / Х. Керита // Лісова індустрія. – 1990. – 7 берез.

60. **На руїнах храму** : [вірш] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1990. – 28 лип. – С. 3.

61. **«Щовечора просяться в хату казки...» ; «Вози чумацькі ходять лиш по небу...» ; «Ідуть дощі. З небесного ковша...» ; «І хто б сказав, що можна так любити...» ; На руїнах храму ; «Уже ніхто не тішиться дощем...» ; «В малій річці пересохло горло...»** : [з нових віршів] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1990. – 28 лип. – С. 3.

1991

62. **Дуель** : [з нових віршів] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1991. – 7 верес. – С. 3.

63. **«І хто б сказав, що можна так любити...» ; «Мерзнуть сльози старого фонтана...» ; «Побудь ще, осене...» ;**

«Вози чумацькі ходять лиш по небу...» ; «Уже ніхто не тішиться дощем...» ; «Щовечора просяться в хату казки...» ; «В малої річки пересохло горло...» : [вірші] / Х. Керита // Вісн. Хустщини. – 1991. – 5 жовт.

1992

64. **Загадочки для Наталочки** / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1992. – 10 жовт.

65. **«Коли смерека струни вечорові торкне на скелі...»** : [вірш] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1992. – 22 серп.

66. **«Лишились людям спогади й руїни...» ; «Ідуть дощі...» ; «І хто б сказав, що можна так любити!...» ; «Мерзнуть сльози старого фонтана...» ; «Побудь ще, осене, і вітру повели...» ; На руїнах храму** : [вірші] / Х. Керита // Хуст над Тисою / упоряд. І. Губаль. – Ужгород : Бокор, 1992. – С. 237-239.

67. **Мерзнуть сльози старого фонтана** : [вірш] / Х. Керита // Вісті Ужгородщини. – 1992. – 29 груд. – С. 3.

68. **Небесний камертон ; «Уже ніхто не тішиться дощем...» ; «Вмовкніть на хвильку, вухасті антени...» ; «Ідуть дощі...» ; «В малої річки пересохло горло...» ; «Мерзнуть сльози старого фонтана...»** : [вірші] / Х. Керита // Дніпро. – 1992. – № 2-3. – С. 96-97.

1993

69. **Велика родина ; Сироїжки ; Ви чули про гнома? ; Політ ; Морозко ; На болоті ; Арифметика ; Лікар ; Чарівник ; Лицар ; Витівниця ; Хто це?** : [вірші, загадки для дітей] / Х. Керита // Карпат. Україна. – 1993. – 29 лип.

70. **Вернигора: Василю Вовчку** : [вірш-присвята] / Х. Керита // Карпат. Україна. – 1993. – 8 лип.

71. **«Поставали вітри під хатою...»** : [вірш] / Х. Керита // Карпат. Україна. – 1993. – 7 січ.

1994

72. **«Побудь ще, осене, і вітру повели...»** ; Сутінки ; Прощання ; **«Лишилися людям спогади й руїни...»** : [вірші] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1994. – 11 жовт. – С. 3.

73. **Століття терновий вінок** : [вірші] / Х. Керита // Тиса. – 1994. – № 3-4. – С. 54-56.

1997

74. **Веселки, народжені грозами** : [цикл віршів] / Х. Керита // Молодь України. – 1997. – 10 серп. – С. 3.

2001

75. **На руїнах храму** ; **«Коли вона нарешті вже прийшла...»** ; **«Розумна і освічена епоха...»** ; **«Уранці дощ умив обличчя міста...»** ; **«В гори долоня дужа і тверда...»** ; **«Бродять в кадубах вина і гристі...»** ; **«Я не знаю, чи там...»** ; **«Коли тебе від мене вкрала ніч...»** : [добірка поезій з нової зб. «На руїнах храму», яку висунуто на здобуття обл. премії ім. Ф. Потушняка] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 2001. – 13 груд. – С. 6.

76. **«Побудь ще, осене, і вітру повели...»** ; **«Щаслива я, Карпати, бо ви є...»** ; **«Із волами, неначе пелікани...»** ; **«Такі часи, що вже не до поезики...»** : [вірші] / Х. Керита // Ужгород. – 2001. – 29 верес. – С. 9.

77. **«Zostaň, o jeseň, vetru prikáž...»** = [**«Побудь ще, осене, і вітру повели»**] : [вірш] / Х. Керита ; пер. М. Шелембової // Між Карпатами і Татрами. – Вип. 1 : зб. поетич. пер. студ.-словакістів Ужгород. нац. ун-ту / упоряд. Т. Ліхтей. – Ужгород : Мист. лінія, 2002. – С. 36. – Текст словац. мовою.

2002

78. **Любов** ; **«Коли тебе від мене вкрала ніч...»** ; **«У тиху ніч мою прийди...»** : [вірші] / Х. Керита // Ніжність : антологія сучас. жіночої лірики Закарпаття / уклад. і передм. Т. Лі-

хтей ; худож. оформ. Н. Пономаренко. – Ужгород : Мист. лінія, 2002. – С. 36-38.

79. **На руїнах храму ; «Лишились людям спогади й руїни...» ; «У кого спитати – а як тоді буде...» ; Перебіг :** [вірші] / Х. Керита // Дукля. – 2002. – № 1. – С. 7-9.

80. **На цьому світі ми уже не вперше :** [вірш] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 2002. – 7 берез. – С. 14.

81. **«Погладжу клену вижовклий рукав...» :** [вірш] / Х. Керита // Краянка. – 2002-2003. – С. 69 : портр.

82. **«У тиху ніч мою прийди...» :** [вірш] / Х. Керита // Срібна Земля. – 2002. – 9 лют. – С. 7.

2003

83. **Біль :** [вірші] / Х. Керита // Карпат. Україна. – 2003. – 3 лип. – С. 13.

83а. **Краю мій ; Мрійна ніч ; Подивлюся мовчки ; У лісі ; Може пронесе :** [вірші] / Х. Керита // Жупанин, С. І. Верховиночка: література рідного краю : Кн. 2 : навч. посіб. для учнів 7-9 кл. загальноосвітніх шкіл, 3-5 кл. гімназій, ліцеїв і колегіумів Закарпаття / С. І. Жупанин. – К. : Рута, 2003. – С. 26-28.

84. **«На нашім полі ще цвіте зима...» ; Повертаюся ; Ти вертаєш з доріг ; Краю мій ; «Уже ніхто не тішиться дощем...» ; На руїнах храму ; «Як тільки небеса ясні запалять зорі...» ; «Побудь ще, осене, і вітру повели...» ; «Стоять дуби такі сакраментальні...» ; «Щаслива я, Карпати, бо ви є...» :** [вірші] / Х. Керита // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія / упоряд., передм. В. П. Густі ; худ. оформ. О. Долгош ; гол. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Вид-во «Закарпаття», 2003. – С. 414-419. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

2004

85. **А на руїнах виростуть троянди... = A na ruínách vyrastú ruže... /** Х. Керита ; пер. М. Файнич // Між Карпата-

ми і Татрами. – Вип. 4 : зб. худож. перекладів студ.-словакістів Ужгород. нац. ун-ту / упоряд. Т. Ліхтей. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2004. – С. 24-27. – Текст укр. та словац. мовами.

86. **У Ботанічному саду** ; **«У глибині смеркаючих зіниць...»** ; **Дощ в Ужгороді** ; **У музеї під небом** ; **Навала** : [вірші] / Х. Керита // Вежа / уклад. Т. Ліхтей ; худож. оформ. Н. Пономаренко ; ред. О. Козоріз. – Ужгород : Мист. лінія, 2004. – С. 37-45.

2006

87. **«Стоять берізки світлі і печальні...»** ; **«Щаслива я, Карпати, бо ви є...»** : [вірші] // Рішко, М. Драгово : док. повість про Драгово і драгівчан / М. Рішко. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2006. – С. 138-140.

2014

88. **З вибраних поезій Христини Керити** : [вірші] / Х. Керита // Ференц, Надія. Художній світ Христини Керити : літ.-крит. нарис / Н. Ференц. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2014. – С. 99-131.

2017

89. **«Щаслива я, Карпати, бо ви є...»** ; **«Майне у кроні кольорова сойка...»** ; **«Самотня вільха, наче удова...»** ; **«Як гарно жилося у казці...»** ; **«Чуєте, мамко, знову весна...»** ; **«Старенький замок тулиться до гір...»** ; **«У горах тишу сонце стереже...»** ; **«Сховаюся у мушлю самоти...»** ; **«Гора вдягає білий петек...»** ; **Мозаїка віку** ; **«Мені до злості суєта обридла...»** ; **У замку** : [вірші] / Х. Керита // Сім крутих перевалів : літ. альманах Закарпаття : [до 70-ти річчя Закарпат. обл. орг. Нац. спілки письменників України] / авт. передм. В. Густі. – К. : Знання, 2017. – С. 153-158.

2022

90. «Гудуть дерева хриплим хором...» ; Одержима ; В будинку-музеї Лесі Українки : [вірші присвяч. Лесі Українці] / Х. Керита // Закарпатська Лесіана : зб. наук. та публіцист. ст., есе, спогадів, худож. творів, бібліогр. джерел / КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : М. Б. Бадида, О. Д. Гаврош, І. В. Когутич-Гаврош ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2022. – С. 224-227 : фот.

Публікації в пресі, літературознавчі статті

1981

91. У царстві лісових казок : [замітка про ветерана лісової справи Карла Карловича Найпавера з Тур'є-Реметівського лісництва Перечин. р-ну] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1981. – 4 лют. – С. 4.

1983

92. Бахно, В. Повнозерне, повнозвучне слово : [поету В. Вовчку – 50] / В. Бахно, Х. Керита // Ленін. правда. – 1983. – 9 лип.

93. Василю Вовчку – 50 / Х. Керита // Літ. Україна. – 1983. – 14 лип. Вернигори : [про кн. В. Вовчка «Вернигори»] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1983. – 5 лют.

1985

94. Коли народжується слово... : [про поезію початківців] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1985. – 28 трав. – С. 3.

1988

95. **Балега, Юрій. Залишатися самим собою** : [інтерв'ю із критиком / вела Х. Керита] / Ю. Балега // Закарпат. правда. – 1988. – 22 груд. – С. 3 : фот.

96. **Перелити душу у рядки** : [роздуми про творчість молодих] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 1988. – 7 січ. – С. 4.

1992

97. **Торгівля в храмі** : [літ. слово на Закарпатті] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1992. – 15 серп. – С. 4.

1993

98. **На видноті: Василю Вовчку – 60** / Х. Керита // Карпат. Україна. – 1993. – 8 лип.

1995

99. **Незвичайне джерело** : [про роботу літ. центру учнів молоді при СІШ № 6 м. Ужгород] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 1995. – 16 груд. – С. 7.

1996

100. **Сторінка молодої поезії** : [про зб. «Пролісок»] / Х. Керита // Молодь Закарпаття. – 1996. – 23 берез. – С. 6.

1998

101. **Чотирилисник долі** : [відгук на кн. В. Густі «Між берегами тиші»] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 1998. – 27 груд. – С. 12.

1999

102. **Відсвіт незабутнього** : [минув рік з дня смерті поета, журналіста В. Вароді] / Х. Керита-Вароді // Новини Закарпаття. – 1999. – 4 верес. – С. 12.

2000

103. **Очима душі** : [вступ. ст.] / Х. Керита // Титик, Ольга. До запитання : поезії / О. Титик ; ред. Н. Ребрик. – Ужгород : Гражда, 2000. – С. 3-4.

2001

104. **«Я сонце носив на плечах, шукаючи в ньому натхнення...»** : [про поета І. Кричфалушія] / Х. Керита // Орбіта-логос. – 2001. – 1 листоп. – С. 6.

2002

105. **Намисто долі** : [про письменницю Г. Висоцьку] / Х. Керита // Висоцька, Ганна. Сонячне намисто : оповідання / Г. Висоцька ; худож. оформ. Т. Петричко. – Ужгород, 2002. – С. 85-86.

106. **Повертаючись до Шевченка** / Х. Керита // Закарпат. правда. – 2002. – 14-20 берез. – С. 6.

107. **«Я збожеволю, якщо в росах небесних пролісків раптом перестануть хлюпатись сонячні зайчики»** : [про поетесу Т. Кобаль] / Х. Керита // Закарпат. правда. – 2002. – 14 лют. – С. 6.

2003

108. **Габорець Юрій: «Нам треба формувати моду на здоров'я»** : [розмова з голов. лікарем Макарів. сіл. лікар. дільниці на Мукачівщині / вела Х. Керита] / Ю. І. Габорець // Срібна Земля. – 2003. – 5 лип. – С. 3.

109. **Від упорядника** : [спомин про В. Вароді] / Х. Керита // Вароді, В. І. З висоти соколиного лету : вибр. твори / В. І. Вароді ; упоряд. Х. В. Керита-Вароді ; худож. оформ. Н. С. Пономаренко. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 2003. – С. 326-327.

2004

110. **Олена Степанівна Мейсарош: 60-річчя з дня народження поетеси (нар. 1945)** / Х. Керита // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік : рек. бібліогр. посіб. / Закарпат. ОУНБ ; уклад. : Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 111-114. – Бібліогр. наприкінці ст.

2005

111. **Надія Станіславівна Ференц: 60-річчя з дня народження літературознавця (1946)** / Х. Керита // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік : рек. бібліогр. посіб. / Закарпат. ОУНБ ; уклад. : Т. І. Васильєва, І. М. Горват, Г. В. Бобонич ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2005. – С. 175-178. – Бібліогр. наприкінці ст.

2006

112. **Передмова** / Х. Керита // Іваньо, Ярослав. Літери соняха : вірші / Я. Іваньо ; ред. Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2006. – 204 с.

113. **Василь Вароді** : [творча біогр. закарпат. поета] / Х. Керита // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд. П. М. Ходанич ; худож. оформ. Г. Юрченко. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 495-501 : портр.

114. **Золотий засів** : [передмова] / Х. Керита // Барви першоцвіту : зб. дит. творів літ. та худож. студій / авт.-уклад. : М. Й. Салай-Пак, М. Ю. Орос ; авт. передм. М. Белень. – Ужгород : Вид-во О. Гаркуші, 2006. – С. 3-4.

115. **Ювілей, якого зачекалися** : [про літ.-мистец. вечір з нагоди 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письмен. України] / Х. Керита // Літ. Україна. – 2006. – 28 груд. – С. 2.

2007

116. **Премія імені Федора Потушняка** : [лауреати К. Л. Балла, В. П. Густі, Г. М. Малик, П. М. Ходанич] / Х. Керита // Літературна Україна. – 2007. – 8 лют. – С. 2.

2008

117. **Рік без Петра Скунця** : [30 квіт. минув рік з дня смерті закарпат. поета та громад. діяча П. Скунця] / Х. Керита // Трибуна. – 2008. – 26 квіт. – С. 13.

2012

118. **Сонце Петра Скунця** : [післямова] / Х. Керита // Скунець, Петро. Моя азбука : дит. поезія та переклади Петра Скунця / П. Скунець ; упоряд., підгот. текстів Н. Скунець ; коректори : Н. Скунець, Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2012. – С. 199.

2013

119. **Розсікаючи простір і час** : [передмова] / Х. Керита // Балега, Ю. І. Бумеранг : маленькі повісті та оповід. / Ю. І. Балега. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2013. – С. 3-5.

120. **Сіяч добра і світла** : [передмова] / Х. Керита // Мельник, Іван. Лист із дерева життя : [зб. поезій] / І. Мельник ; літ. ред., коректор Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2013. – С. 3-6.

2017

121. **Пам'яті учителя** : [спогад про науковця і викладача Ю. І. Балегу] / Х. Керита // Балега, Ю. І. Особистість у вимірі часу / Ю. І. Балега ; упоряд. Н. С. Ференц. – Ужгород : Гражда, 2017. – С. 612-615.

2019

122. **Вступне слово** / Х. Керита // Шебела, Валентина. Недосяжний Едем : поезії / В. Шебела. – Ужгород : Поліграф-центр «Ліра», 2019. – 76 с.

2022

123. **«Нам би друга справжнього зустріти...»** : [спогади про поетів-побратимів П. Скунця та В. Вароді] / Х. Керита-Вароді // Петро Скунець у колі сучасників : зб. спогадів, ст., бібліогр. джерел : до 80-річчя від дня народж. письменника / Департамент культури, національностей та релігій Закарпат. облдержадмін., КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : М. Б. Бадида, О. Д. Гаврош, І. В. Когутич-Гаврош ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2022. – С. 281-284.

Христина Керита – упорядник, редактор, коректор

1990

124. **Рішко, Микола Іванович. Вереснева криниця** : поезії / М. І. Рішко ; ред. Х. В. Керита ; худ. оформ. В. П. Ічанський. – Ужгород : Карпати, 1990. – 72 с.

1994

125. **Джерело** : зб. творів учнів 6-ої серед. шк. м. Ужгорода / упоряд. Х. В. Керита ; авт. вступ. сл. Б. Ю. Сливка. – Ужгород : Карпати, 1994. – 49 с. : портр.

Рец. на кн.: **Малик, Галина. Смак творчості** / Г. Малик // Срібна Земля. – 1994. – 2 лип. – С. 10.

1996

126. **Пролісок** : зб. творів учнівської молоді м. Ужгорода / упоряд. Х. В. Керита ; вступ. сл. М. Ю. Гаврилешко. – Ужгород : Закарпаття, 1996. – 56 с. – Текст укр., рос. мовами.

1997

127. **Ластівка**: зб. творів учнів. молоді м. Ужгорода : [присвяч. 100-річчю з дня народж. В. Гренджі-Донського] / упоряд. Х. В. Керита. – Ужгород : Закарпаття, 1997. – 84 с.

1998

128. **Вітрила** : зб. творів учнів. молоді м. Ужгорода / упоряд. та ред. Х. В. Керита. – Ужгород : Патент, 1998. – 107 с.

2001

129. **Світанок віку** : зб. творів учнів. молоді м. Ужгорода / ред., упоряд. : Х. В. Керита, Б. Ю. Сливка ; Літ. центр творчої молоді «Джерело». – Ужгород : Патент, 2001. – 84 с. : іл.

2003

130. **Вароді, Василь Іванович. З висоти соколиного лету** : вибр. твори / В. І. Вароді ; упоряд. Х. В. Керита-Вароді ; худож. оформ. Н. С. Пономаренко. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 2003. – 336 с. : портр., фот.

2006

131. **Іваньо, Ярослав. Літери соняха** : вірші / Я. Іваньо ; передм., ред. Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2006. – 204 с.

2008

132. **Іваньо, Ярослав. Фрагменти** : вірші / Я. Іваньо ; ред. Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2007. – 208 с. : іл.

133. **Жупан, Вікторія. Екзотична абетка-розмальовка :** для дітей мол. шк. віку / В. Жупан ; ред. Х. Керита ; худ. В. Жупан. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2008. – 36 с.

2009

134. **Шулико, В. Атлантида :** [поема] / В. Шулико ; ред. Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2009. – 200 с. – Текст рос. мовою.

135. **Шулико, В. Восхождение /** В. Шулико ; ред. Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2009. – 168 с. – Текст рос. мовою.

2012

136. **Андрусів Вікторія. Не бути самотньою :** [роман] / В. Андрусів ; літ. ред. Х. Керита ; коректори : Х. Керита, М. Токар. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2012. – 368 с.

137. **Зейкан, Юлія. На дощ і блискавку :** оповідання, повісті / Ю. Зейкан ; відп. за вип. Х. Керита. – Ужгород : Мист. лінія, 2012. – 212 с. – (Бібліотечка часопису «Країнка»).

138. **Online покоління :** зб. творчості молодих авторів Закарпаття / редкол. : В. П. Густі, Х. В. Керита [та ін.] ; передм. В. П. Густі. – Л. : АРС, 2012. – 256 с. : кольор. іл.

139. **Скунць, Петро. Моя азбука :** дит. поезія та переклади Петра Скунця / П. Скунць ; упоряд., підгот. текстів Н. Скунць ; післямова Х. Керита ; коректори : Н. Скунць, Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2012. – 200 с. : іл.

140. **Іваньо, Ярослав. Храм на роздоріжжі :** [поезії] / Я. Іваньо ; коректор Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2012. – 216 с. : іл.

2013

141. **Мельник, Іван. Лист із дерева життя :** [зб. поезій] / І. Мельник ; авт. передм., літ. ред., коректор Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2013. – 160 с. : іл.

2023

142. **Новак, Володимир. Вибране** : зб. русин. стихов и новел / В. Новак ; ред. : Х. Керита, О. Купар. – Ужгород : ПП Намченко Н. В., 2023. – 172 с. : іл.

Інтерв'ю з Христиною Керитою

1998

143. **«Конкурс обов'язково треба продовжити. Для багатьох – це перша розмова з читачем»** : [інтерв'ю з поетесою, членом Спілки письменників України / вела Ю. Зейкан] / Х. Керита // Молодь Закарпаття-реформи. – 1998. – 24 січ. – С. 4.

1999

144. **Хай не міліє «Джерело»** : [інтерв'ю з поетесою / вела Н. Ференц] / Х. Керита // Погляд. – 1999. – 30 берез. – С. 4.

2000

145. **Не скаламутиться у «Джерелі» вода** : [інтерв'ю з поетесою / вела А. Дерев'яноко] / Х. Керита // Соціал-демократ. – 2000. – 5 серп. – С. 16.

2001

146. **«Я не богиня, я звичайна жінка, що вічна у любові – не в житті»** : [розмова / вела В. Копейко] / Х. Керита // Ужгород. – 2001. – 17 лют. – С. 13.

2002

147. **Земний Едем Христини Керити** : [розмова з поетесою, в т. ч. про нову зб. «На руїнах храму» / вела Т. Кобаль] / Х. Керита // Орбіта-логос. – 2002. – 14 лют. – С. 14.

148. **У храмі надій і сподівань** : [розмова / вела Т. Кобаль] / Х. Керита // Дукля. – 2002. – № 1. – С. 9-11.

2005

149. **Талант дарує людині Бог** : [інтерв'ю / вів І. Малий] / Х. Керита // Старий замок. – 2005. – 18-24 лют. – С. 9.

150. **«Я завжди відчувала, що живу у якомусь вимріяному світі...»** : [інтерв'ю / вела І. Опришко] / Х. Керита // Світогляд. – 2005. – 12 лют. – С. 11.

2010

151. **«На свою творчу долю я не ображаюся!»**, – зізнається відома закарпатська поетеса Христина Керита : [розмова / вела М. Шутко] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 2010. – 27 лют. – С. 21.

2015

152. **«Є диваки. Вони шукають Ноя»: Христина Керита про Верді, карбованці, вчительську роботу та текст без чернеток...** : [розмова із закарпат. письменницею / вела М. Нейметі] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 2015. – 28 лют. – С. 15-16. ; **Те саме** [Електронний ресурс] // Закарпаття онлайн. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/bd3m8fy4>

2021

153. **«Спілка письменників нагадувала мені тоді товариство небожителів»** : [розмова із закарпат. письменницею / вела М. Нейметі] / Х. Керита // Новини Закарпаття. – 2021. – 6 лют. – С. 7 : фот.

2025

154. **Христина Керита: «Життя у мене видалося складним, але я не нарікаю»** : відверта розмова з відомою ужгород-

ською письменницею і педагогинею : [інтерв'ю / вів О. Гаврош] / Х. Керита // РІО. – 2025. – 19 лип. – С. 6. ; **Те саме** [Електронний ресурс] // Varosh. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2396cm6n>. ; **Те саме**. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2974sf5v>

Матеріали про життя і творчість Христини Керити

1978

155. **Йти углиб життя** : із звітно виборних зборів Закарпатської організації Спілки письменників України : [в т. ч. про творчість Х. Керити] // Закарпат. правда. – 1978. – 3 груд. – С. 3.

156. **Крила творчості** : із обласного зльоту творчої молоді : [в т. ч. про творчість Х. Керити] // Закарпат. правда. – 1978. – 26 трав. – С. 3 : фот.

157. **Про мудре вічне слово** : [про молоду поетесу Х. Кериту] // Закарпат. правда. – 1978. – 22 січ. – С. 3.

158. **Скунць, Петро. Пора шукань** : [про творчість молодих; в т. ч. про Х. Кериту] / П. Скунць // Закарпат. правда. – 1978. – 21 трав. – С. 3.

1980

159. **Скунць П. Мистецтво ходить пішки: слово до молодих** : [огляд молодіжн. літпроцесу напередодні Х зльоту творчої молоді, в т. ч. про Х. Кериту] / П. Скунць // Молодь Закарпаття. – 1980. – 18 верес. – С. 1-2.

160. **Хай дух шукань буяє молодий!** : з Х обл. зльоту творчої молоді : [в т. ч. про Х. Кериту, М. Нейметі та ін.] // Молодь Закарпаття. – 1980. – 20 верес. – С. 1-2.

1981

161. **Басараб, В. Вакарівці: у літстудіях області** : [про роботу літстудії при газеті «Молодь Закарпаття», в т. ч. про кн. Х. Керити у видавничому портфелі] / В. Басараб // Закарпат. правда. – 1981. – 18 жовт. – С. 3.

162. **Басараб, В. Народжуватися для щастя** : [вступ. слово] / В. Басараб // Березневі заручини : поезії / Х. В. Керита ; ред. В. Т. Дзьоба ; худ. С. Ф. Ковтюк. – Ужгород : Карпати, 1981. – С. 3-6.

163. **Гвардіонов, Б. «Карпати» у 1981 році** : [про видавничі новинки, в т. ч. про кн. Х. Керити «Березневі заручини»] / Б. Гвардіонов // Закарпат. правда. – 1981. – 8 квіт. – С. 4.

164. **Товтин В. Вечір молодої поетеси** : [про обговорення першої кн. Х. Керити «Березневі заручини» в Ужгород. клубі письменників] / В. Товтин // Закарпат. правда. – 1981. – 1 трав. – С. 4. 2.

1982

165. **Шкробинець, Юрій. Заручена з поезією** : Христина Керита – член Спілки письменників України / Ю. Шкробинець // Закарпат. правда. – 1982. – 11 груд. – С. 4.

1984

166. **Сабадош, В. В гостях – письменники** : [про виступи В. Вароді, Х. Керити, Ю. Керекеша, Д. Кешелі, П. Добрянського у Сваляв. р-ні під час Тижня сучас. радян. літ.] / В. Сабадош // Закарпат. правда. – 1984. – 11 листоп. – С. 3.

1985

167. **Сабадош, В. Дні літератури** : [про виступи в Ужгород. р-ні закарпат. письменників: В. Вовчок, В. Вароді, В. Густі, В. Ігнат, В. Кохан, Х. Керита, Д. Кешеля, П. Ходанич, Ю. Шкробинець та ін.] / В. Сабадош // Закарпат. правда. – 1985. – 21 квіт. – С. 4.

1987

168. **Дійовим зробити слово: «Круглий стіл» «Закарпатської правди»** : [розмова про публіцистику і критику, в якій взяли участь письменники В. Вовчок, Л. Балла, В. Вароді, В. Гребя, В. Густі, С. Жупанин, В. Ігнат, Ю. Керекеш, Х. Керита, Д. Кешеля, В. Кохан, І. Чендей та ін. / записали : Ю. Зейкан, В. Копейко] // Закарпат. правда. – 1987. – 20 серп. – С. 4.

1988

169. **Сабадош, В. «Карпати» – в ПТУ** : [в Ужгород. ПТУ № 16 відбулась зустріч письменників Х. Керити, П. Ходанича та працівників вид-ва «Карпати» із студентами] / В. Сабадош // Закарпат. правда. – 1988. – 5 лип. – С. 4.

170. **Сабадош, В. Клуб запрошує читачів** : [про роботу Ужгородського клубу письменників, зокрема про виїзну зустріч із В. Вовчком, Ю. Керекешем, Х. Керитою, П. Ходаничем] / В. Сабадош // Закарпат. правда. – 1988. – 4 берез. – С. 4.

171. **Сабадош, В. Гості трудівників – письменники** : [зокрема, про зустріч працівників управління внутрішніх справ із В. Вовчком, Ю. Керекешем, Х. Керитою, П. Ходаничем] / В. Сабадош // Закарпат. правда. – 1988. – 24 квіт. – С. 3.

172. **Салига, Тарас. Хай правдою озветься слово: огляд поезії закарпатських авторів** : [зокрема, про поезію Х. Керити] / Т. Салига // Закарпат. правда. – 1988. – 21 трав. – С. 3 ; 22 трав. – С. 4.

173. **Сірак, Й. Книжчине свято** : [про зустрічі з письменниками Х. Керитою, В. Ладищем, В. Вовчком, С. Жупанином в Палаці піонерів в Ужгороді та школах міста] / Й. Сірак // Закарпат. правда. – 1988. – 31 берез. – С. 4.

174. **Христина Керита** : поетеса : [коротка біограф. довідка] // Письменники радянської України 1917-1987 : біобібліограф. довід. / авт.-упоряд. : В. К. Коваль, В. П. Павловська. – К. : Рад. письменник, 1988. – С. 266 : портр.

1989

175. **Ференц, Н.** Питання одвічні і злободенні: тема праці у творчості поетів Закарпаття : [в т. ч. про Х. Кериту] / Н. Ференц // Закарпат. правда. – 1989. – 5 лют. – С. 4.

176. **Чорногор, В.** Мости братерства : [про співпрацю письменників Закарпаття із журналом «Дукля», в т. ч. згадка про Х. Кериту] / В. Чорногор // Закарпат. правда. – 1989. – 21 берез. – С. 4.

1990

177. **Балега, Ю. І.** Керита Христина Василівна : [персоналія] / Ю. І. Балега // Українська літературна енциклопедія : в 5 т. Т. 2 : Д–К / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР ; редкол. : І. О. Дзєверін [та ін.]. – К. : Укр. енциклопедія М. П. Бажана, 1990. – С. 450.

1992

178. **Поетеса про себе** / Х. Керита // Хуст над Тисою / упоряд. І. Губаль. – Ужгород : Бокор, 1992. – С. 235-236.

1994

179. **Керита Христина Василівна** : поетеса // Довідник Спілки письменників України (адреси і телефони) / упоряд. В. П. Павловська. – К. : Укр. письменник, 1994. – С. 52.

180. **Сливка, Б. Ю.** В добру путь! : [у вступ. слові згадка про Х. Кериту – керівницю літ. студії] / Б. Ю. Сливка // Джерело : зб. творів учнів 6-ої серед. шк. м. Ужгорода / упоряд. Х. В. Керита. – Ужгород : Карпати, 1994. – С. 3-4.

1995

181. **Попова, Л.** «Буде, як колись, радість над світом...» : [знайомство з творчістю Х. Керити в чит. залі обл. б-ки для дітей ім. Д. Вакарова] / Л. Попова // Новини Закарпаття. – 1995. – 18 лют. – С. 4.

182. **Рішко, Микола. Муза Христини Керити** : [до 40-річчя від дня народж. поетеси] / М. Рішко // Новини Закарпаття. – 1995. – 7 лют. – С. 2 : фот.

183. **Хланта, Іван. Христина Керита** : поетеса / І. Хланта // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : біобібліогр. покажч. – Ужгород : Вид-во «Закарпаття», 1995. – С. 304-305 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

1996

184. **Сторінка молоді поезії** : [про зб. «Пролісок» упоряд. Х. Керити] // Молодь Закарпаття. – 1996. – 23 берез. – С. 6.

185. **Христина Керита** : поетеса // Довідник Спілки письменників України. – К. : Укр. письменник, 1996. – С. 70.

186. **Христина Керита** : поетеса // Письменники України : довідник / упоряд. : Д. Г. Давидюк, Л. Г. Кореневич, В. П. Павловська. – Дніпропетровськ : Дніпро, 1996. – С. 118 : портр.

1998

187. **Рішко, Микола. Муза Христини Керити** / М. Рішко // Рішко, М. Добротворці : худож.-док. оповіді. – Ужгород : Закарпаття, 1998. – С. 148-151.

1999

188. **Чижмар, Ольга. Поезія – доторк до душі** : [на філолог. ф-ті УжДУ відбулася зустріч студентів з членами літ. студії «Джерело», якою керує член Спілки письменників України поетеса Х. Керита] / О. Чижмар // Срібна Земля. – 1999. – 24 квіт. – С. 13.

2000

189. **Біла, Лілія. Воскресіння пам'яті** : [клуб творчої інтелігенції «Мельпомена», що в Ужгороді, зібрав шанувальни-

ків поетичного слова С. Малильо; в т. ч. згадка про Х. Кериту] / Л. Біла // Срібна Земля. – 2000. – 1 квіт. – С. 14.

2001

190. **Кешеля, Леся. Одкровення на руїнах храму** : [кн. Х. Керити «На руїнах храму» подали на здобуття обл. премії ім. Ф. Потушняка] / Л. Кешеля // Новини Закарпаття. – 2001. – 13 груд. – С. 6.

191. **Уманець, Ольга. Поетична палітра літературного центру «Джерело»** : [про вихід зб. творів учнів. молоді м. Ужгорода «Світанок віку», керівник літ. центру – Х. Керита] О. Уманець // Срібна Земля. – 2001. – 24 лют. – С. 13.

2002

192. **Лазоришин, І. Вручення обласної премії** : [Х. Керита П. Скунець, В. Фединишинець, П. Ходанич] / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 2002. – 16 берез. – С. 2.

2003

193. **Вечорниці з Христиною Керитою** : [вечір-зустріч з письменницею в Закарпат. ОУНБ] // Ужгород. – 2003. – 15 берез. – С. 4.

194. **Густі, Василь. Негодами гартована, а сонцем очарована** : [передмова ; в т. ч. про Х. Кериту] / В. Густі // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія / упоряд., передм. В. П. Густі ; худ. оформ. О. Долгош ; гол. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Вид-во «Закарпаття», 2003. – С. 3-8. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

195. **Христина Керита** : [творча біографія] // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія / упоряд., передм. В. П. Густі ; худ. оформ. О. Долгош ; гол. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Вид-во «Закарпаття», 2003. – С. 413 : портр. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

196. **Христина Керита** : [довідка про життя та творчість] // Письменники Закарпаття / упоряд., авт. вступ. ст. В. Кохан ; передм. М. Талапканича. – Ужгород, 2003. – С. 34 : портр.

197. **Христина Керита** : [про творчість] // Жупанин, С. І. Верховиночка: література рідного краю : Кн. 2 : навч. посіб. для учнів 7-9 класів загальноосвітніх шкіл, 3-5 кл. гімназій, ліцеїв і колегіумів Закарпаття / С. І. Жупанин. – К. : Рута, 2003. – С. 25-26.

198. **Ференц, Надія. Поетичний світ Христини Керити** / Н. Ференц // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 7 / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2003. – С. 73-79. – Бібліогр.: с. 79.

199. **Ференц, Надія. «Щаслива я, Карпати, бо ви є»** : [про поетесу Х. Кериту] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поезія і поеми Закарпаття : літ.-критич. ст. – Ужгород : Мист. лінія, 2003. – С. 161-175.

2004

200. **Висіцька, Таміла. Керита Христина Василівна** : (н. 6.02.1955) ; поетеса / Т. Висіцька // Висіцька, Т. Жіночі статті в історії Закарпаття. – Кн. 1: наука, культура, мистецтво : біо-бібліогр. довід. / бібліогр. ред. та ред.-упоряд. Л. Ільченко ; наук. ред. В. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 138-141 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

201. **Костевич, І. «В оновлений храм слова заходьте із світлими і чистими душами...»** : [Х. Керита взяла участь у відкритті оновленого приміщення Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України] / І. Костевич // Срібна Земля. – 2004. – 21 лют. – С. 14.

202. **Ференц, Надія. Поетичний світ Христини Керити** / Н. Ференц // Українська поезія Закарпаття ХХ століття : наук. зб. / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т ; упоряд. та передм. В. В. Барчан. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2004. – С. 216-231.

203. **Ференц, Надія. Христина Василівна Керита: 50-річчя з дня народження поетеси (нар. 1955)** / Н. Ференц // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік : рек. бібліогр. посіб. / Закарпат. ОУНБ ; уклад. : Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 68-73. – Бібліогр. наприкінці ст.

2005

204. **Густі, Василь. Легіт весняного цвіту і мудрість зрілого літа** : (з нагоди ювілею поетеси Х. Керити) / В. Густі // Трембіта. – 2005. – 12 лют. – С. 14 : портр.

205. **Матола, Микола. Молитва** : [вірш до 50-річчя Х. Керити] / М. Матола // Карпат. Україна. – 2005. – 5 лют. – С. 3.

206. **Ференц, Надія. «Ми травинки маленькі на грудах землі»: творчий полудень поетеси Христини Керити** / Н. Ференц // Новини Закарпаття. – 2005. – 5 лют. – С. 14.

207. **Ференц, Надія. Під небесами світу** : до 50-річчя з дня народж. поетеси Христини Керити / Н. Ференц // Карпат. Україна. – 2005. – 5 лют. – С. 14.

208. **Ференц, Надія. Поетичний світ Христини Керити** : [післямова] / Н. Ференц // Керита, Х. У затінку літа : вибр. твори / Х. Керита ; худ. оформ. Н. Пономаренко ; ред. Л. К. Яцишин. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 2005. – С. 201-218.

2006

209. **Густі, Василь. Закарпатська організація НСПУ** : [в т. ч. згадка про Х. Кериту] / В. Густі // Обласні організації Національної спілки письменників України / упоряд. В. Г. Медвідь. – К. : Укр. письменник, 2006. – С. 67-70.

210. **Густі, Василь. На шляху до поетичної Говерли** : [післявоєн. розвиток літ. на Закарпатті; в т. ч. згадка про Х. Кериту] / В. Густі // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя

Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм., ст., підгот. текстів П. Ходанича ; худож. оформл. Г. Юрченко. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 64-76.

211. **Рішко, Микола.** «Щаслива я, Карпати, бо ви є» : [про творчість Х. Керити] / М. Рішко // Рішко, М. Драгово : док. повість про Драгово і драгівчан. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2006. – С. 138 : портр. Х. Керити

212. **Ференц, Надія.** «В зеленім царстві сосен і ялин» : [аналіз творчості поетеси Х. Керити] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поетичні горизонти Закарпаття : літ.-критич. ст. – Ужгород : Мист. лінія. – 2006. – С. 320-336.

213. **Ференц, Надія. Христина Керита (нар. 1955 р.)** : [творча біогр. закарпат. поетеси] / Н. Ференц // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм., ст., підгот. текстів П. Ходанича ; худож. оформл. Г. Юрченко. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 582-590 : портр.

214. **Христина Керита** : поетеса // Письменники України : біобібліогр. довідник / упоряд. : В. Павловська, Л. Бубнова, Л. Сіренко. – К. : Укр. письменник, 2006. – С. 172 : портр.

2007

215. **Використання інтерактивних методів навчання при викладанні української мови і літератури в навчальних закладах Іршавщини (з досвіду роботи районної творчої групи)** [Електронний ресурс] : метод. посіб. : [презентація збірки Х. В. Керити «У затишку літа» (з участю автора)] / Закарпат. ін-т післядипломної пед. освіти. – Ужгород, 2007. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/s56symyb>

216. **Хланта, Іван. Керита Христина Василівна** : [поетеса] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття / наук. ред. О. Д. Довганич. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 156 : портр.

217. **Христина Василівна Керита (нар. 1955)** : [творча біо-огр. поетеси] // Письменники Закарпаття – дітям : біобібліогр. покажч. / уклад. : Т. М. Вудмаска, О. М. Горкій ; відп. за вип. В. Д. Чіка. – Ужгород, 2007. – С. 48 : кольор. фот.

2008

218. **Керита Христина Василівна** : [довідка про життя та творчість] // Письменники Закарпаття / Упр. культури Закарпат. облдержадмін. Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України ; упоряд., вступ. ст. П. М. Ходанича ; відп. за вип. Ю. Ф. Глеба. – Ужгород, 2008. – С. 21 : портр.

219. **Ходанич, Петро. Література Срібної землі у пошуках слова** : [в т. ч. згадка про поетесу Х. Кериту] / П. Ходанич // Там само. – [На звороті обкладинки].

2009

220. **В Ужгороді відбулася презентація книжок закарпатки Вікторії Шуліко** [Електронний ресурс] : [в Ужгород. прес-клубі із журналістами поспілкувалась в т. ч. Х. Керита, ред. обидвох видань «Антлантида» та «Восхождение»]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/yc7xzdyn>

2010

221. **Зустріч Христини Керити із студентами УжДМУ ім. Д. Задора** [Електронний ресурс] : [відео] / авт. В. Кобулей ; Закарпат. ОДТРК // YouTube. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/y8zdfcyp>

222. **Молода ужгородська літераторка Вікторія Андрусів презентувала книжку** [Електронний ресурс] : [у презентації взяла участь поетеса, відп. секр. Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України Х. Керита]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/5n7yzzlj>

223. **Нитка, В. Три дні палала й гостювала «Карпатська ватра-2010»** : [Закарпат. орг. Нац. спілки письменників

України провела Другий міжнар. літ. фестиваль ; в ньому брала участь в т. ч. Х. Керита] / В. Нитка // *Голос України*. – 2010. – 4 листоп. – С. 21.

224. Премія імені Федора Потушняка: історія встановлення та хроніка подій : [в т. ч. про Х. Кериту – лауреата 2001 р. за збірку поезій «На руїнах храму» ; 2009 р. за кн. для дітей «Ви чули про гнома?»] // Федір Потушняк : до 100-річчя від дня народження : бібліогр. покажч. / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ; уклад. : М. Б. Бадида, О. А. Канюка ; передм. Д. М. Федаки ; ред. Л. О. Ільченко ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 82-93 : фот. – («Корифеї Закарпаття: бібліографія»).

225. Ходанич, П. Література твориться не в столицях – стверджує голова Закарпатської обласної організації Національної спілки письменників України : [інтерв'ю; в т. ч. згадка про діяльність поетеси Х. Керита / вів В. Нитка] / П. Ходанич // *Голос України*. – 2010. – 2 берез. – С. 18 : фот.

226. Христина Керита: «Над нашим світом стільки доброт...» : метод.-бібліогр. матеріали до 55-річчя від дня народж. поетеси / Мукачів. міська центр. б-ка ім. О. Духновича, Сектор краєзнав. літ. ; упоряд. Т. М. Турянця ; відп. за вип. О. А. Стадник. – Мукачево, 2010. – 20 с. – Бібліогр.: с. 17-19.

227. «Хто досягнути б міг поета»... : [Х. Керита взяла участь у творчій презентації письменниці В. Андрусів, яка відбулась в Чинадіїв. замку] : [відео] / авт. Т. Дулінова ; Закарпат. ОДТРК // YouTube. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/ur3y293w>

2011

228. Вікторія Андрусів: «Дебілку» продиктувало життя... [Електронний ресурс] : [в т. ч. на прес-конференції своїми враженням від кн. поділилася письменниця Х. Керита] // Закарпаття онлайн. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/mr3mnmem>

229. **Дроздовський, Дмитро. Річка Геракліта біля берегів Ужгорода** : [в Закарпат. обл. універс. наук. б-ці відбулась презентація кн. Л. Костенко «Річка Геракліта»; подається фрагмент з виступу поетеси Х. Керити] / Д. Дроздовський // Слово Просвіти. – 2011. – Ч. 26 (30 черв.-6 лип.). – С. 11.

230. **Мідянка, Петро. Краплина роси** [Електронний ресурс] : [відгук про телезустріч з поетесою Христиною Керитою на «Тиса-1»] / П. Мідянка ; Блог на сайті інтернет-видання // Закарпаття онлайн. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2fevbpte>

231. **Про перший роман Вікторії Андрусів та закарпатську романістику говорили у прес-центрі «Закарпаття»** [Електронний ресурс] : [в т. ч. про кн. «Притулок» розповіла письменниця Х. Керита]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/efsuv355>

232. **Ференц, Надія. Поетика пейзажної лірики Христини Керити** / Н. Ференц // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т» ; відп. ред. І. В. Сабадош. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. – Вип. 15. – С. 210-216. – Бібліогр. наприкінці ст.

2012

233. **Закарпатські письменники обурені мовним законопроектом і вимагають розпустити Верховну Раду** : заява // Новини Закарпаття. – 2012. – 15-21 черв. – С. 21 ; Срібна Земля-Фест. – 2012. – 15-21 черв. – С. 14. – Підписи : *В. Густі, П. Ходанич, Г. Малик, Л. Повх, О. Гаврош, Х. Керита, С. Федака, Н. Панчук, І. Козак, В. Товтин, Ю. Шип, Т. Ліхтей, В. Кухта, Д. Кешеля, В. Кузан, І. Надворна, М. Нейметі, В. Шкіря, М. Дочинець, А. Дурунда, М. Рошко, В. Фединишинець, Ю. Балега.*

234. **Керита Христина Василівна** : поетеса // Сучасні письменники України : контакти / Нац. спілка письменників України ; упоряд. А. Гай. – Біла Церква : Буква, 2012. – С. 69.

235. **Семенюк, А. Христина Керита представила читачам свою нову збірку віршів** [Електронний ресурс] : [в ужгород. книгарні «Кобзар» в рамках акції «Письменник за прилавком» з відвідувачами спілкувалася Х. Керита] / А. Семенюк. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/3vzumnca>

236. **Ференц, Надія. Бачити світ по-своєму** : [передмова] / Н. Ференц // Керита, Х. У долонях світанку : [зб. поезій] / Х. Керита. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2012. – С. 3-4.

237. **Ходанич, Петро Михайлович. Керита Христина Василівна** : [поетеса] / П. М. Ходанич // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 12 : Кал – Киї / НАН України ; гол. редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. – К., 2012. – С. 604 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст. ; **Te same** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/3d6xsw53>

238. **Христина Керита** : поетеса // Сучасні письменники України : бібліогр. довід. / Нац. спілка письменників України ; упоряд. А. Гай. – Біла Церква : Буква, 2012. – С. 194 : портр.

2013

239. **Азбука Петра Скунця** [Електронний ресурс] : [розмова про кн. «Моя азбука» з авт. післямови Х. Керитою та донькою поета Наталією Скунець / вела Т. Вашаргелі] / оператор М. Скунець ; Тиса-1 // YouTube. – Режим доступу : <https://bit.ly/3UfsoOs>

240. **Гаврош, Оксана. В Ужгороді вшанували пам'ять поета Василя Вароді** : [в Закарпат. обл. універс. б-ці ім. Ф. Потоушняка відбувся вечір пам'яті В. Вароді «Під знаком плуга і зорі»; в т. ч. спогадами поділилась дружина, поетеса Х. Керита] / О. Гаврош. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/mr5sjusb>

241. **Каралкіна, Наталія. «Над талантом треба працювати»**, – **переконана письменниця Христина Керита** [Електронний ресурс] : [про зустріч Х. Керити зі студентами філо-

лог. факультету УжНУ] / Н. Каралкіна // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/5n8tzdee>

242. **Нейметі, Мар'яна. Родина поета презентувала «Мою азбуку» Петра Скунця** [Електронний ресурс] : [дружина Олена Дмитрівна та дочка Наталія презентували кн. віршів для дітей «Моя азбука», яка вийшла у вид-ві «Ліра»; авт. післямови Х. Керита ділилась враженнями] / М. Нейметі // Новини Закарпаття. – 2013. – 18 черв. – С. 7. – Режим доступу : <https://bit.ly/3D9uDNp>.

243. **Постаті і ритми закарпатського шістдесятництва: Василь Вароді, Людмила Кудрявська** : бібліогр. покажч. / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; уклад. М. Б. Бадида ; авт. ст. та передм. Н. С. Ференц ; відп. за вип. Л. З. Григаш ; ред. Л. О. Ільченко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2013. – 92 с. : кольор. іл.

Див. Імен. покажч. до бібліогр. В. Вароді : Керита-Вароді Х. В. 6, 28, 62, 67, 68, 71, 72, 74, 75, 77, 79, 80, 82, 85

244. **Ужгородські науковці переклали твори для нової книги Петра Скунця** [Електронний ресурс] : [кн. «Моя азбука» П. Скунця презентували на філолог. ф-ті УжНУ, в т. ч. враженнями від кн. поділилися поетеса Х. Керита]. – Режим доступу : <https://bit.ly/3Td2rib>

245. **Христина Керита** : [поетеса; член НСПУ з 1982 р.] // Сучасні письменники Закарпаття : [довідник] / Закарпат. обл. орг. Нац. спілки письменників України, Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; упоряд. : П. М. Ходанич, Н. М. Панчук ; відп. за вип. : В. П. Густі, Л. З. Григаш. – Ужгород, 2013. – С. 9 : портр.

246. **Шкурда, Євгенія. Зачаровані художнім словом** : [презентація кн. Х. Керити «У долонях світанку» в б-ці ЗОШ І-ІІІ ст. № 6 ім. В. С. Гренджі-Донського в Ужгороді] / Є. Шкурда // Ужгород. – 2013. – 8 берез. – С. 10 : фот.

2014

247. **Ференц, Надія.** **Художній світ Христини Керити** : літ.-крит. нарис / Н. Ференц. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2014. – 144 с. : фот. – Бібліогр.: с. 91-97.

Рец. на кн.: Балла, Евеліна. **Художній профіль талановитої поетеси** / Е. Балла // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 19 / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2014. – С. 180-181.; **Чижмар, Ольга.** «Мені здається, що поезія народжується на небі» – каже закарпатська поетеса Христина Керита / О. Чижмар // Новини Закарпаття. – 2015. – 17 листоп. – С. 5. ; **Те саме** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/4s37eam4>

248. **Когутич, Іванка.** **В УжНУ планують видати збірку студентської творчості** : [в гостях у літстудійців побували поетеси Х. Керита та Л. Кудрявська] / І. Когутич // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/4yuvvhdt>

249. **Лауреати міжнародних та вітчизняних премій України у галузі культури та мистецтва 2013 року** : [в т. ч. Премія ім. Ф. Потушняка (у галузі літератури) номінація «Поезія» Керита Христина – поетеса – за збірку поезій «У долонях світанку»] / Нац. парламент. б-ка України ; уклад. В. Г. Щербаківа ; відп. за вип. В. М. Іващенко. – К., 2014. – С. 29.

250. **Напередодні Великодня вручали обласні премії у галузі літератури та мистецтва** : [у галузі літ. премію ім. Ф. Потушняка присуджено Х. Кериті, Ю. Балезі, О. Гаврошу, О. Ігнатівич та В. Густі] // Новини Закарпаття. – 2014. – 19 квіт. – С. 4.

2015

251. **Гармасій, Ярміла.** **Світ поетичних коштовних обладунків Христини Керити** : [твор. вечір під назвою «У

затінку літа» з нагоди 60-річчя у Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка] / Я. Гармасій // Срібна Земля. – 2015. – 19 лют. – С. 5.

252. **Густі, Василь. Під знаком натхненної праці: слово з нагоди ювілею Христини Керити** / В. Густі // Календар «Просвіти» на 2015 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во «Просвіта»; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2015. – С. 24-25 : портр.

253. **Когутич, Іванка. В атмосфері вдячності в УжНУ відзначили 70-річчя кафедри української літератури** [Електронний ресурс] : [в т. ч. серед гостей була Х. Керита – випускниця кафедри, поетеса, вчитель укр. мови та літ. Ужгород. ЗОШ №6 ім. В. Гренджі-Донського] / І. Когутич ; фот. Р. Паппа // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/yz55fcfr>

254. **Когутич, Іванка. В Ужгороді презентували збірку новел Вікторії Андрусів** [Електронний ресурс] : [в т. ч. на презентації своїми враженнями від кн. поділилися Х. Керита] / І. Когутич // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/53ec6fp5>

255. **Когутич, Іванка. Степан Біляк презентував першу поетичну книгу в 70 років** : [Х. Керита прийняла участь у презентації, яка відбулася у Закарпат. обл. універс. наук. б-теці ім. Ф. Потушняка] / І. Когутич // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/ybn2pbsy>

256. **Кузан, Василь. У затінку літа** : [про твор. вечір Х. Керити у ЗОУНБ ім. Ф. Потушняка під одноймен. назвою з нагоди її 60-ліття] / В. Кузан // Нове життя. – 2015. – 14 берез. – С. 5 : фот. ; **Те саме** // Програма на тиждень. – 2015. – 2-8 берез. – С. 1. – [додаток до газ. «Неділя»]

257. **Пашенко, Валерія. В Ужгороді відбувся творчий вечір з нагоди ювілею поетеси Христини Керити** : [в Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка відбувся літ.-мист. вечір «У затінку

літа»] / В. Пащенко // Карпат. Україна. – 2015. – 14 лют. – С. 1. ;
Те саме [Електронний ресурс] // Закарпаття онлайн. – Режим
доступу : <https://tinyurl.com/9c7rpw53>

258. **Святкування 70-річчя кафедри української літератури** [Електронний ресурс] : [в т. ч. серед гостей була Х. Керита – випускниця кафедри] : [відео] // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2h4jvtht>

259. **Студія Експеримент. «Пізній вечір». Тема – Бути вільним! Що таке свобода?** [Електронний ресурс] : [Х. Керита, Р. Офіцинський, Н. Дьолог, І. Стряпко розмірковують про свободу людини в суспільстві та державі / розмову вів Мірко Вечір (М. Поляковський)] / Телеканал «Тиса-1». – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2v22njpm>

260. **Ференц, Надія. Концепція ліричного героя в поезії Христини Керити** / Н. Ференц // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. – Вип. 20 / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т» ; відп. ред. І. В. Сабадош ; редкол. : В. В. Барчан [та ін.]. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. – С. 141-144.

261. **«Щоб далі йти дорогою одною»** : до 60-річчя від дня народж. Христини Керити [Електронний ресурс] : інстр.-метод. лист / Хуст. р-на б-ка. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/tubxhtv33>

2016

262. **Василь Густі** : бібліогр. покажч. : до 65-річчя від дня народж. / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; уклад. О. В. Шмайда ; передм. О. Ігнатович ; відп. за вип. О. А. Кानюка. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2016. – 164 с. : іл. – (Серія «Культура краю в особах»). – Імен. покажч.: с. 155-160.

Див. Імен. покажч. : Керита-Вароді Х. В. 10, 808, 838, 933, 1065, 1209

263. **Клекнер, Богдана. Найліричніша поетеса Закарпаття провела в Хусті творчий вечір** : [поетеса Х. Керита] / Б. Клекнер // Вісник Хустщини. – 2016. – 5 берез. – С. 3.

264. **Перец, Анна. Вечір Христини Керити у Хусті** : [літ. вечір в Хуст. МЦБ] / А. Перец // Нарцисова долина. – 2016. – 4 берез. – С. 4

265. **Про жіночу вірність. Легенди про кохання** [Електронний ресурс] : [Х. Керита взяла участь у телевізійному жіночому клубі «Парадьошка»] / ведуча В. Андрусів ; Закарпат. філія НТКУ Тиса-1. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/5ch92ku4>

266. **У Хусті відбувся творчий вечір Христини Керити** : [вечір за участю поетеси пройшов у Хуст. центр. міській б-ці]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/3dpwv4pt>

267. **Урок української мови. 8 клас. «В океані рідного народу відкривай духовні острови»: (на матеріалі поезій Христини Керити)** [Електронний ресурс] // Рогальська, Т. Формування культурологічної компетентності учнів 5-11 класів на уроках української мови: прагматичний аспект : метод. посіб. / Т. Рогальська. – Ужгород : Гражда, 2016. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/324masy9>

268. **Христина Керита** : [поетеса] // Закарпатська обласна організація Національної спілки письменників України : довідник / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. орг. Нац. спілки письменників України, Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; уклад. О. Ігнатівич. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2016. – С. 20 : портр.

2017

269. **Густі, Василь. Під знаком натхненної праці** : слово з нагоди ювілею Х. Керити : [поетеса] / В. Густі // Густі, В. Вклоняюсь колосу й зернині : ст., рец., есеї. – Ужгород : ТОВ «ІВА», 2017. – С. 84-87.

270. **Христина Керита, поетеса; член НСПУ з 1982 р.** // Сім крутих перевалів : літ. альманах Закарпаття : [до 70-ти річчя Закарпат. обл. орг. Нац. спілки письменників України] / авт. передм. В. Густі ; редкол. : В. Густі, Є. Берніцкі, О. Ігнатович [та ін.]. – К. : Знання, 2017. – С. 281 : портр.

2018

271. **Брайлян, О. До Дня української писемності та мови філфак писав диктант** [Електронний ресурс] : [поетеса Х. Керита зачитувала твір із публіцист. збірки письменника В. Вароді] / О. Брайлян ; фот. В. Завадяк // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2ax4asjm>

272. **Із життя Закарпатської обласної організації Національної спілки письменників України 2005-2016 роки** : [в т. ч. згадка про поетесу Х. Кериту] // Літературне Закарпаття 2017 : збірник / редкол. : В. П. Густі [та ін.]. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2018. – С. 270-295.

273. **Козак, Іван. Христині Кериті у день золотого ювілею Козацька грамота** : [вірш] / І. Козак // Козак, І. На росяних отавах : вибр. твори. – Ужгород : Гражда, 2018. – С. 295.

274. **Хланта, Іван. Христина Керита** : поетеса / І. Хланта // Хланта, І. Народний літературно-мистецький музей Копашнівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Хустського району : путівник / відп. за вип. : Г. В. Дрогальчук, М. В. Делеган. – Ужгород : Патент, 2018. – С. 348-349 : фот.

275. **Христина Керита. В природи тихій сповідальні** [Електронний ресурс] : [відео] / авт. В. Кобулей ; Закарпат. ОДТРК // YouTube. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/2a4mtn45>

276. **Христина Керита. Ми травинки малі** [Електронний ресурс] : [відео] / авт. В. Кобулей ; Закарпат. ОДТРК // YouTube. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/bdh8nkbb>

277. **Христина Керита. Щаслива я, Карпати, бо ви є...** [Електронний ресурс] : [відео] / авт. Т. Дулінова ; Закарпат.

ОДТРК // YouTube. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/c4986yvd>

2019

278. **Із хроніки творчого життя Закарпатської обласної організації Національної спілки письменників України у 2018 році** : [в т. ч. згадка про поетесу Х. Кериту] // Літературне Закарпаття 2018 : збірник / редкол. : В. П. Густі, О. С. Ігнатівич [та ін.]. – Ужгород : ТИМПАНИ, 2019. – С. 282-304.

2021

279. **Балега, Ю. Христина Керита. Їй пісню весна наврожила** : [відгук на вихід першої кн. віршів Х. Керити «Березневі заручини»] / Ю. Балега // Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги : [ст., рец., літ.-крит. огляди, передм. і післямови] / упоряд. Н. С. Ференц. – Ужгород : Гражда, 2021. – С. 331-336.

280. **Кузан, Василь. Кожен шостий письменник – лауреат** : [про Закарпат. обл. орг. НСП, в т. ч. згадка про Х. Кериту] / В. Кузан // Голос України. – 2021. – 21 серп. – С. 19.

281. **Ліхтей, Тетяна Василівна. Вслухаючись у відголос доби** : [про творчість поетеси Х. Керити] / Т. В. Ліхтей // Між Карпатами і Татрами. – Вип. 34. – Ужгород : Вид-во «РІК-У», 2021. – С. 3-7. – Бібліогр. наприкінці ст.

282. **Нейметі, Мар'яна. «Наші пам'ятники мають вигляд диму...»**: серія «Між Карпатами і Татрами» відзначає свій ювілей : [в т. ч. про вип. серії, присвяч. творчості Х. Керити у перекладах В. Юричкової] / М. Нейметі // Дукля. – 2021. – № 5. – С. 88-93.

283. **Ходанич, Л. П. Керита Христина Василівна** : [укр. поетеса та педагог] / Л. П. Ходанич // Педагогічна енциклопедія Закарпаття. – Т. 1 : А-Н / редкол. : В. В. Химинець (голова ред. колегії) [та ін.]. – Ужгород : Карпати, 2021. – С. 347.

284. **У царині художнього слова** : біобібліогр. покажч. праць Надії Ференц / М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т», Філол. ф-т [та ін.] ; уклад. : О. М. Чижмар, О. В. Бряник, О. В. Хаван ; відп. за вип. М. М. Медведь. – Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2021. – 172 с. : іл. – Імен. покажч.: с. 107-112.

Див. Імен. покажч.: Керита Христина (Керита-Вароді Х. В.) 14-16, 119, 122, 129, 130, 136, 154, 167, 169, 185, 238, 240, 288, 392, 418, 419, 438, 440, 457, 459

2022

285. **Петро Скунець у колі сучасників** : зб. спогадів, ст., бібліогр. джерел : до 80-річчя від дня народж. письменника / Департамент культури, національностей та релігій Закарпат. облдержадмін., КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. По-тушняка» Закарпат. облради ; уклад. : М. Б. Бадида, О. Д. Гаврош, І. В. Когутич-Гаврош ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2022. – 470 с. : фот.

Див. Імен. покажч. : Керита-Вароді Х. (Керита Х.) 11, 27, 82, 281-284

Див. Імен. покажч. до бібліографії : Керита Х. 20, 76, 126

2023

286. **В Ужгороді вшанували пам'ять поета Василя Вароді** [Електронний ресурс] : [у приміщенні Народного музею літератури Закарпаття зібралися літератори, земляки В. Вароді з селища Королево, шанувальники творчості; в т. ч. спогадами поділилась Х. Керита]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/me9ak4yz>

287. **В Ужгороді презентували книгу «Петро Скунець у колі сучасників»** [Електронний ресурс] : [у презентації взяла участь Х. Керита] / Інформ.-видавн. центр УжНУ // Сайт УжНУ. – Режим доступу : <http://surl.li/cjlsbe>

288. **Васьків, Микола. Закарпатська поетична школа, яка (не) відбулася** [Електронний ресурс] : [про формування в

середині 1970-х років в Ужгороді групи молодих поетів, об'єднував їх між собою 20-річний лідер Дмитро Кремінь; в т. ч. згадка про творчість Х. Керити] / М. Васьків // Українознавство. – 2023. – № 4. – С. 166-185. – Бібліогр. наприкінці ст. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/shmaeavr>

289. **Закарпатська обласна організація НСПУ** : [коротка історія орг., творчі біографії та бібліогр. дані про письменників; в т. ч. про Х. Кериту] // Національна спілка письменників України : біобібліогр. довід. / гол. ред. В. Клічак. – К. : Укр. письменник, 2023. – С. 120-139.

290. **Лабик, Анастасія. В Ужгороді презентували книгу «Петро Скунець у колі сучасників»** [Електронний ресурс] : [Х. Керита – одна з авторів спогадів] / А. Лабик ; відео Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <http://surl.li/fyxgnl>

291. **«Петро Скунець у колі сучасників»** [Електронний ресурс] : [Х. Керита взяла участь у презентації книги] / Телекомпанія М-студіо // YouTube. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/32ax2k4f>

292. **Толочко, Н. Різні іпостасі Лідії Голомб: своя в науковому світі, непересічна лекторка, мудра наставниця** [Електронний ресурс] : [Х. Керита взяла участь у вечорі пам'яті Лідії Голомб, який був організований каф. укр. літ. УжНУ] / Н. Толочко ; фот. О. Хававчак // Медіацентр УжНУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/4wwub5j2>

2024

293. **Густі, Василь. Христина Василівна Керита : 70-річчя від дня народж. поетеси, педагога (нар. 1955)** / В. Густі // Календар красзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2025 рік : рек. бібліогр. посіб. / Департамент культури Закарпат. облдержадмін. ; КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : О. О. Шелак, І. В. Когутич-Гаврош,

М. Б. Бадида ; бібліогр. ред. Л. О. Падяк ; відп. за вип. О. А. Каянюка. – Ужгород : РІК-У, 2024. – С. 93-99 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст. ; **Те саме** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/54dty35w>

294. **«Щаслива я, Карпати, бо ви є...»** [Електронний ресурс] : [поетеса та педагог Х. Керита зустрілась з учнями Ужгород. вищого комерц. училища] / Ужгород. ВКУ ДТЕУ. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/3my8xtsr>

2025

295. **Густі, Василь. Діалог студентів із письменницею Христиною Керитою** [Електронний ресурс] : [у філіалі ЗОХМ ім. Й. Бокшая «Народний літературний музей Закарпаття» з нагоди ювілею письменниці, відбулася творча зустріч] / В. Густі. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/57n2хув8>

296. **Густі, Василь. Народний літературний музей Закарпаття підготував експозицію «У храмі поезії Христини Керити»** : [кн. виставку з нагоди ювілею письменниці відкрито 6 лют. 2025 р. у філіалі ЗОХМ ім. Й. Бокшая «Народний літературний музей Закарпаття»] / В. Густі. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/mvjekzd2> ; **Те саме** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/57n2хув8>

297. **Закарпатська обласна літературна премія імені Федора Потушняка** [Електронний ресурс] : матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії : [в т. ч. Х. Керита лауреат премії ім. Ф. Потушняка 2001 р. за зб. поезій «На руїнах храму»; 2009 р. за книгу для дітей «Ви чули про гнома?»; 2013 р. за кн. «У долонях світанку»]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/4fwhs247>

298. **Керита Христина Василівна** [Електронний ресурс] : матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/mhrx8est>

299. **Пам'яті Петра Скунця** [Електронний ресурс] : [поета, лауреата Шевченківської премії та активного громад. діяча

П. Скунця вшанували в Ужгород. нац. ун-ті; Х. Керита також поділилась своїми спогадами] // М-студіо. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/4mtxv5my>

300. **Письменники Закарпаття – лауреати літературних премій. Керита Христина Василівна (1955-02-06 р. н.)** [Електронний ресурс] / Електронна база даних на сайті Закарпат. обл. універс. наук. б-ки ім. Ф. Потушняка. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/3tp2723j>

301. **Славний ювілей 70 років від дня народження головної редакторки видавничого центру «Ліра» – Христини Керити** [Електронний ресурс] / КЗ «Виноградівська публічна бібліотека». – Режим доступу : <https://tinyurl.com/5b8sbttaa>

302. **Ференц, Надія. «Люблю слова чисті й нелукаві» (до ювілею Христини Керити)** / Н. Ференц // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 1 (53) : На пошану Василя Чумака, доктора філологічних наук, професора (до 100-річчя з дня народження) / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2025. – С. 134-140 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст. ; **Те саме** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tinyurl.com/ckrtndy8>

ДОДАТКИ

Юрій Балега

Їй пісню весна наворожила

Перед нами перша книжечка віршів Христини Керити «Березневі заручини», що вийшла друком у видавництві «Карпати». Дещо незвична образно-емоційна назва служить своєрідним поетичним ключем до глибшого розуміння не лише основного ліричного ладу, але й ідейно-естетичного спрямування творів збірки взагалі. Справді-бо, молода поетеса пише в основному про весну, що «танцює з березнем заручини», про «зелену пісню травня молодого», про тиху осінь, що «сльозиною впала до ніг», а ще про сонце, зорі, ранкове світання і хвилювання закоханих сердець. Без будь-якого перебільшення схвилювані і щирі поезії можна назвати весняним гімном природі і людині.

Вчитуючись у зміст і проникаючи в образно-емоційну структуру творів збірки, бачиш, що її авторка тільки-но виходить на широкі гони нашого суспільного життя в усьому багатстві його розмаїття. Це позначилося як на тематиці, так і на проблематиці віршів. Зокрема, вони нагадують перші і ніжні доторки несміливої поетеси до тих струн людської душі, звучання яких здатне викликати в читача глибокі співпереживання. І в цьому вбачається нам великий заряд творчих її можливостей, гарантія того, що тонконіжна лірика Христини Керити з кожним днем усе впевненіше й голосніше дзвенітиме-співатиме про красу життя, про людські радощі й печалі.

А поки що зачарована життям поетеса відкритими чистими очима дивиться на світ, дивується-милується його красою, ділами, словами і філософією буття, а потім хоче «знов і знову

дивуватись траві, людині, сонцю й добру». По вінця наповнюють радістю душу ліричного героя такі, здавалось би на перший погляд, буденні речі і явища, як «пропахлі медами ранкові тумани» і «світ вранішній, білий, як те немовля», і натружений день, що «йшов до обрію... та й приліг у столочених травах», і той «вечір у сорочці із туманів», що «всміхався людям тепло за вікном», коли мати вишивала килим. І це прекрасне, бо ж поети всіх віків володіли природним даром дивуватися і вмінням заражати таїною дивування своїх читачів і слухачів. У цьому й сила поетичного слова, його естетична, суспільно-виховна функція.

Оптимістичне сприйняття життя і непідробна ширість – характерніша риса поезій Христини Керити. Саме завдяки цьому читач швидко проймається настроєм її ліричного героя і вірить йому, коли той в захопленні від побаченого й пережитого заявляє:

Над нашим світом стільки доброти

І стільки щастя, що аж губи терпнуть.

Без найменшої пози, ба навіть з дівочою цнотливістю поетеса вміє говорити про свої думи, про «журоньку сиву» і все те, що сповнює її душу «передчуттям великого й святого». Говорити без крику, спокійно, по-дівочому притишено і водночас містко й емоційно, як це говорить вона, наприклад, у вірші «Знайома хата. Тин. Дерева», розповідаючи про «жоржин прив'ялену красу», про «дитинства згадки... Рань... Росу» і «осінь у дворі», коли хочеться:

Так тихо підійти... Навшпиньки...

До шибки притулити ніс...

Як у дитинстві. Й вийде ньенька –

На берег щастя з моря сліз.

На перший погляд може здатися, що в збірці Христини Керити переважає пейзажна лірика. Справді, у віршах поетеси багато картин природи, однак при уважнішому їх прочитанні

неважко помітити, що авторку цікавить не природа сама по собі, а скоріше всього стан людської душі, навіяний «багрянцями раннього світання», літньою дниною, росяними ранками, сонцем, вітром чи місяцем рудим, хоча й пейзажна лірика має всі права на існування. Поетеса намагається схопити «хвилю неповторну», відбити й розвинути її у мотив, у настрій, у ідею. І в кращих віршах це їй вдалося зробити.

Особливо багата на настроєність інтимна лірика Христини Керити. У віршах на цю тему поетеса тонко і з хвилюючою ніжністю показує радість кохання і щастя бути коханою. В такі хвилини її героям і зорі здаються світлішими, і «усі дороги голубі», а «літо, трави і лелеки» від щастя стають вищими. Ось вслухайтеся в музику та інтимну ніжність інтонацій вірша «Любов»:

Мені вже рік, один блакитний рік,
Мені весна тебе наворожила,
Коли в березах колобродив сік,
Коли снага – у груди та у жили.
Я народилась з доторків твоїх.
Вривалась в двері захмеліла днина
І падала, котилася до ніг,
Зігріта усміхом твоїм хвилина...

Та інтонації міняються, коли «біліють символом біди» коханого пороги, коли назріває або сталася розлука. Героїня Керити вміє не лише до самозабуття кохати, але й глибоко переживає біль розлуки. Ні, вона не галасує на всіх перепутях про свою біду, «Бо ніщо сльоза – Той біль не виплачу й за вічність», однак у такі хвилини плаче й журиться природа, «а дощ у вікна сивим смутком б'є».

На окрему увагу заслуговує поема «Тисяча одна ніч» – єдиний ліро-епічний твір збірки, у якому любовна тема набуває гострого соціально-політичного звучання. Показуючи дійсний факт, що трапився в Саудівській Аравії в наші дні, де королівські кати стратили закохану пару лише за те, що принцеса по-

любила хлопця нижчого стану, поетеса протестує проти старого світу, з його дикими законами і звичаями, що освячують фізичне й духовне насильство над людиною й намагаються увіковічнити рабство. Вона високо підносить велику і всеперемагаючу любов, яка допомогла юним героям утвердитися в їх людській сутності.

Трохи слабше виглядає в збірнику громадянська лірика. Читач знайде в книжці загалом цікаві вірші про нашу соціалістичну Вітчизну («Будували оселю»), про Мавзолей В. І. Леніна («Перед Мавзолеєм»), про полеглого на війні героя («Материнське чекання»), є тут вірші про чилійського співця Віктора Хару («Остання пісня Віктора Хари»), про Лесю Українку («Одержима») та про наших славних трудівників («Хлібороб», «Хірург», «Портрет»). Вони свідчать про те, що авторка може піднести до високого поетичного звучання, заставити виблискувати новими гранями уже й відомі факти і явища. Шкода тільки, що вона громадянської тематики торкається якось дуже боязко, несміливо, а тим часом, як сказано в змістовній передмові В. Басараба до рецензованої збірки, «поезія у громадянських вимірах – це вище мистецтво, а мистецтво завжди іде від людини, від її духовності».

Основу більшості віршів Христини Керити становить щасливо схоплена мить. Тому й за розмірами вони невеликі, часом навіть мініатюрні, але у всіх випадках поетеса намагається в цих малих формах сконденсувати якусь вагому думку. Не випадково кінцівка багатьох її віршів звучить афористично, як ось: «Я не богиня, я звичайна жінка, що вічна у любові – не житті». Або: «Боюсь єдиної біди – Тебе в собі не загубити, Тебе в тобі не обійти».

Малий вірш засвідчив добрі можливості поетеси в жанрі пейзажного малюнка, місткого словесно-образного штриха. Однак ми радили б їй сміливіше братися за вірші тематичного плану, бо ж не одними настроями живе людина. Поруч з красою в житті трапляються й потворні явища, тут постійно йде

боротьба добра із злом, нового з старим, відживаючим, і поезія повинна брати якнайактивнішу участь в цій боротьбі. Думається, що розвиваючи тему в ідею, поетеса мала б більші можливості порушувати у своїх творах актуальні і вагомі проблеми часу, які хвилюють нині читачів. Вони, зрештою, визначають і обличчя поезії взагалі.

Добре, що Христина Керита багато працює над образністю вислову, дбає про експресивність і виразність мови. Більшість її поетичних мініатюр – викінчені малюнки, що дають хороше образно-емоційне уявлення про предмет, заставляють працювати уяву, будять настрої. Таких предметно-зримих образів чимало у кожному її вірші. Проте хочеться застерегти поетесу, щоб вона не захоплювалася одним тільки нанизуванням у своїх творах образних висловів, бо за ними може загубитися тема, проблема, ба навіть ідея твору. Та й самі вірші в такому випадку нагадуватимуть дитячу мозаїку, зліплена хай і з коштовностей, та неглибоку. І вже зовсім не хотілось би надібати в майбутньому на такі образи в її творах, як «І крізь черешню серця пропускати Діла, слова і планетарний рух». Бо як це розуміти? Або який зміст у такому вислові: «Спочиньте, руки, – дві хлібини»? На щастя, подібних алогізмів у збірці більше нема.

Характером образів, своїм ліризмом і музичністю звучання поезія Христини Керити сягає в народно-поетичну творчість. Навчання на кращих зразках української класики та народної пісні дало добрі творчі наслідки.

Перша книжка Христини Керити засвідчила, що в нашу поезію прийшла обдарована поетеса, яка по-своєму бачить світ, розуміє красу, захоплюється нею і вміє передати свій настрої читачеві. Будемо сподіватися, що життя збагатить її живим досвідом і враженнями, а дальша праця над поетичним словом допоможе їй досягти нових успіхів на ниві красного письменства.

(Закарпат. правда. 1981. 7 черв.)

Пора шукань

Молодість – це завжди пора шукань. І прекрасно, коли шукання обернуться знахідками, коли ти не кидався з одного життєвого завулку в інший, а вийшов на свою дорогу, вистраждану і вимріяну. Наступного тижня в Ужгороді відкривається ІХ обласний зліт творчої молоді. А тому хочу поділитися деякими міркуваннями з приводу творчих шукань молодих літераторів.

Можна б почати з того, скільки в області нараховується літературних студій, котрі з них справді діють, а котрі існують лише на папері. Але це ні до чого. Звичайно, студії виправдані вже тим, що люди, котрі пробують свої сили на літературній ниві, мають змогу глянути на себе, так би мовити, збоку і оцінити свій доробок у порівнянні з доробком товаришів. А крім усього – тут є нагода поспілкуватися, посперечатися про те, про що з людиною незацікавленою не поведеш мови. І все-таки за кількістю ганятися не варто. Література – не крос, тут масовості домагатися безперспективно. Дуже важливо, щоб у творчі колективи єдналися люди близького рівня, а не хто попало.

Пригадується такий випадок. Вийшло було так, що обласне літературне об'єднання при нашій письменницькій організації само собою розпалося. Підтримувати його діяльність із допомогою штучного дихання надокучило, і силоміць збивати колектив ми не стали. Але в чім річ? Чому саме найперспективніші люди відособилися? Може, літоб'єднання справді зайве?

А головні причини були дві. На засіданнях літоб'єднання виступали зі своїми оцінками того чи іншого твору люди зовсім різного творчого рівня, і не кожен з авторів міг стерпіти хулу чи й похвалу товаришів, котрим би ще слід не так виступати, як прислухатися, що говорять інші. Крім того, обговорення на літоб'єднанні аж ніяк не відбивалося на майбутній долі творів

автора, хоч би ті й були визнані бездоганними чи нікудишніми. Літоб'єднання – свого роду самодіяльність, а публікація – діло професійне. Так виходило.

Тепер літоб'єднання при нашій письменницькій організації поновить роботу, але членами його будуть лише люди, котрі або вже мають свої книжки, або готові з ними появитися перед читачем, або мають серйозні публікації в періодичній пресі. Таким чином обласне літоб'єднання стане своєрідним резервом письменницької організації, а резервом для літоб'єднання будуть літературні студії, за якими, по можливості, будуть закріплені члени того ж таки літературного об'єднання.

Але чим літоб'єднання може допомогти?

Нині кожен вартий уваги рукопис молодого літератора проходить через кабінет молодого автора нашої письменницької організації, де він обговорюється на літературному об'єднанні з участю досвідчених письменників. Такий рукопис повертається до видавництва з відповідним документом-супроводом. При обговоренні завжди присутній бодай один із видавничих працівників. І, безперечно, присутній автор. Таким чином, кабінет молодого автора бере на себе частину відповідальності за долю схваленого чи відхиленого рукопису, а це покладає на нас обов'язок організувати справу так, щоб твори діставали компетентну, не випадкову оцінку.

В такий спосіб у видавництві «Карпати» торік вийшла поетична збірка Василя Густі «Перон», а нинішнього року – книжка оповідань Дмитра Кешелі «Дерево зеленого дощу».

Лише останнім часом у кабінеті молодого автора обговорено поетичні рукописи Володимира Фединишинця і Володимира Матіїва, Надії Панчук і Христини Керити, сатиричні і гумористичні твори Бориса Кушніра та Пилипа Сідлецького, новелістичний доробок Ганни Висоцької та Петра Ходанича. Так що наші молоді літератори не можуть скаржитися на неувагу чи якусь упередженість у ставленні до їхньої творчості.

І хоч багато з них після обговорення виходять від нас розчарованими, а все ж сказане товаришами рано чи пізно дає свої позитивні наслідки. По-перше, під час таких обговорень автор втрачає ілюзію вседоступності й легкопису в мистецтві, починає розуміти, що майстром, як і в кожному ділі, тут стати не просто. По-друге, розчаруватись на якийсь час у зробленому справжньому талантові не завадить, це лише примусить його більше спитати з себе.

Кабінет молодого автора нашої письменницької організації багато робить для того, щоб молоді літератори мали де публікуватися. Треба сказати, що видавництво «Карпати», яке випускає щорічний літературний альманах уже п'ятий рік, з нагоди партійної постанови «Про роботу з творчою молоддю» зробило прекрасний початок, випустивши кілька книжок молодих літераторів за планом, за рахунок резерву. Оце діловий відгук на постанову. І маємо підстави сподіватися, що 1978 роком ця добра справа не закінчиться.

Та й далі виходитиме щорічний альманах творчості молодих, впорядкування якого перейшло сьогодні до кабінету молодого автора при нашій письменницькій організації. Хочемо зважити ще й на такий момент. На Закарпатті є неабияка група угорських молодих літераторів. Торік поруч з українським літературним альманахом «Сонячний годинник» видавництво «Карпати» випустило й угорський альманах закарпатських літераторів «Барви веселки». Гуртуються молоді поети й прозаїки, що пишуть по-угорськи, при обласній газеті «Карпат ігаз со». Як бачимо, у них теж є можливості зустрічатися з читачем. Час від часу твори їхні, знову-таки у видавництві «Карпати», виходять і окремими книжками. Торік, наприклад, побачила світ перша збірка поезій для дітей Магди Фюзеші.

Але коли мова зайшла про альманахи, то авторам їхнім слід задуматися, чому з такою обережністю і неквапністю

бере їх читач із полиць книгарень? Тому, що імена незнайомі? Але хто ж буде утверджувати своє ім'я в літературі, як не сам автор?

Сотні й тисячі виступів перед трудящими області й поза її межами, навіть республіки, щороку роблять письменники Закарпаття, пропагуючи радянське мистецтво, а водночас радянський спосіб життя. Часто нас турбує і комсомол, і відкладаємо всі діла, йдемо чи їдемо на молодіжний вечір. А чому на таких вечорах не молодь літературна веде перед? Я маю на увазі, звісно, найміцніші літературні і загалом творчі сили, хто має право на увагу великої аудиторії. Там би й літературному альманахові можна дати сміливий хід до читача.

Хоча слабких творів, звичайно, жодними літературними вечорами не врятувати. А від лавини сірятини при впорядкуванні альманаху вберегтися майже нереально. Це й вина наша і біда наша. І в зв'язку з цим питання, кому працювати з молодими, яке ми ставили перед собою недавно, поступово витісняється іншим: з ким працювати? Бо чим людині допомогти, якщо вона не має обдарування? Співчуттям? Двома-трьома формальними публікаціями? Ні, це не допоможе. Навіть людині, непозбавленій таланту, годі в чомусь зарадити, якщо то лінивий талант, котрий боїться потрапити під дощ, все вичікує, коли його поливатимуть.

Звичайно, не можна забувати, що тільки зерно, посіяне в благодатний ґрунт, проросте дужим. І постанова ЦК КПРС «Про роботу з творчою молоддю» зобов'язує нас робити все можливе, аби жодна творча особистість не залишилася поза увагою. Але підкреслюємо: творча.

Виявити себе нашій літературній молоді сьогодні є де. Не конче покладатися лише на районну чи обласну пресу, на видавництво «Карпати». Кращі свої твори молоді закарпатці друкують у газетах «Молодь України» та «Літературна Україна», в молодіжних журналах «Ранок» та «Дніпро», в кварталнику

«Поезія», в інших республіканських чи й всесоюзних виданнях. Назвемо бодай імена Миколи Матоли, Василя Густі, Дмитра Кешелі, Любові Дмитришин, Бориса Кушніра, Володимира Матіїва, Івана Петровця, Христини Керити. А Володимир Фединишинець, що досі виступав найчастіше як літературний критик, несподівано заявив про себе двома збірками поезій для дітей, виданими в Києві та Москві. Виступає в республіканській пресі й Василь Ігнат, друга збірка якого невдовзі з'явиться друком у видавництві «Карпати». Часто гостюють на сторінках журналів молоді критики-співавтори Микола Зимомря та Степан Бобинець.

Приглянувшись добре, ми не можемо нарікати, що від молодих ми багато чекаємо і мало дочікуємось. Я з радістю знайомився колись із рукописом новел та нарисів Петра Часта і дивувався, як то він усе ще не ходить в авторах книжки. А молодий прозаїк просто виявився прискіпливим до себе і не поспішав, працював неголосно й настирливо. І годі сумніватися, що перша його збірка, яка щойно з'явилася друком, знайде вдячного читача.

Та не будемо вдоволено втішатися ні тим, що вже є, ні, тим паче, не зробленим, тільки наміченим. Бо, поклавши руку на серце, мусимо визнати, що здебільшого наша літературна й загалом творча молодь не цілком розуміє всю відповідальність розмови з народом і розмови з часом. Прикро про це казати, але навіть культурний та освітній рівень багатьох молодих митців, які вузи позакінчували, не дає їм можливості вирости із аматорства. Ні класики, ні сучасного творчого процесу людина не знає і не хоче знати, але хоче творити – це вже справді лише самодіяльність у гіршому значенні цього слова. Але як часто вона претендує на професійність!

Обов'язок кожного досвідченого митця – іти назустріч молодому, але не нянькою, а старшим другом. У нашій письменницькій організації є такі майстри слова, що мають постійні

творчі контакти чи то з одним, чи то з кількома молодими. То й Іван Чендей, і Ласло Балла, і Володимир Ладижець, і Василь Басараб, і Фелікс Кривін. Працюють вони, ясна річ, із тими, з ким знаходять спільну мову.

Мабуть, у тому й суть, щоб не працював хтось один головно з усіма. І тоді не минеться пора шукань навіть за тих умов, коли й будуть уже знахідки. Тоді, сягнувши й зрілості, вчорашній молодий письменник відчуватиме на собі докірливий чи заспокійливий погляд доброго товариша.

Всі ці думки у зв'язку з обласним форумом творчої молоді хотілося висловити тому, що знаю з попередніх зльотів іноді люди приїжджають у надії показати себе і повернутися додому визнанням. Нам думається, що зліт – не стільки урочисті збори, скільки виробнича нарада, після якої очікує не святковий стіл, а та ж учорашня робота, тільки з чіткішим окресленням своїх завдань і можливостей.

(Закарпат. правда. 1978. 21 трав.)

Тарас Салига

Хай правдою озветься слово

(уривок з огляду поезії закарпатських авторів)

В Ужгороді відбулося виїзне засідання секретаріату Спілки письменників України. В основу пропонованого матеріалу кандидата філологічних наук Т. Салиги покладено його виступ на цьому засіданні.

II.

То чим у цю пору живе закарпатська поезія? Які думи і настрої її ліричного героя, яким повітрям він дихає, що робить, щоб не змаліти духовно, аби стати реально діючим творцем наших днів? На Закарпатті творить багато поетів Володимир Ладижець, Петро Скунець, Василь Вароді, Василь Густі,

Іван Петровцій, Володимир Фединишинець, Василь Вовчок, Христина Керита, Василь Ігнат, Людмила Кудрявська, великий загін поетів угорськокомовних. Тут є поетична молодь, серед якої Мар'яна Нейметі, Петро Мідянка. Його перша збірка («Поріг») прекрасно вписалась у доробок молодої поетичної генерації, з якою критика пов'язує перспективи поетичного розвитку, наш завтрашній день.

Оцінювати доробок закарпатських поетів однозначно не можна. Є тут успіхи більші й менші, є й вади різного виміру. А в цілому поезія даного регіону жила тим розміреним ритмом, що був властивий чи не всім обласним спілчанським колективам республіки, не намагаючись розтривожити тиші чи зірвати табу з усталеності та відпрацьованості норм своїх творчих буднів та видавничої черговості. Правда, час від часу озивавсь Петро Скунець в одкровенних публіцистичних сповідях, помічаючи наші спільні негаразди і спільні проблеми. Та це були письменницькі роздуми у формах інтерв'ю і полемічних статей. Але хай і скромна кількість поетичних публікацій П. Скунця в періодиці засвідчує непритупленість художнього зору, послідовну і постійну сповненість священних почуттів до рідної землі, народу, історії, культури, до того, що відбувається у нашому житті. До речі, П. Скунця, одного з першого українських поетів, заболіла рана Чорнобиля:

Що ж, назад не повернеш голобель
у вчорашню чорняву журбу.
Не сховати від нині Чорнобиль
за українську плакучу вербу.
Проминув
мій,
і твій,
і його біль
залишивши єдиний на всіх

біль планетки малої – Чорнобиль,
хто його ще уникнути зміг?
Бачу, вельми уникнути хоче
енергійний кликун до мети.
А Чорнобиль гогоче, регоче:
– За енергію, братцю, плати!

Така ж, бачимо, послідовність і одверта принциповість, як і в період, коли поет заповнює автобіографічну анкету словами одвертими і нелукавими, виразивши ними позицію громадянської поведінки та власні творчі уповноваження:

Я не молюся жодному божку,
Я викинув із хати всі ікони.
Любов мою, велику і тяжку,
не звить «національні забобони».
Я долю всього світу пригубив,
всі мови світу хочу розуміти.
Та, може, світ тому я полюбив,
що Україна є у цьому світі.

Ми, мабуть, сьогодні не знали б такої катастрофічної мовної ситуації, не доводилось би нам так часто констатувати про факти бездуховні чи аморальні, якщо б кожен на своєму місці в роки, яким дано означення застійних, виконував свої прямі обов'язки так, як їх кликав виконувати ліричний герой поезії Петра Скунця. Тоді б у дитячі садки, школи, вузи ми б не впустили людей байдужих, ділянки культури не довірили б людям без культури, а в книжкову торгівлю послали б тих, хто любить і цінить рідне слово.

А саме торгівлі в кінцевому результаті довірено вирішувати долю тиражів, мовляв, скільки замовлень – стільки й книг випускаємо. Тому у книжковому магазині нерідко почуєш: «Ні, нема... Ми ж не знали, що ця книжка вам буде потрібна». А село, яке теж читає, невже повинне покинути свої турботи і приїхати в період збору тиражів у місто, щоб замовити книж-

ку, про вихід якої йому, до речі, нічого не відомо?! Село поки що не говорить: «Ми не знали, що ви у місті п'єте молоко, їсте м'ясо та маєте «запрошення» купувати цукор».

Ні! Це не зайвий сюжет у розмові про поезію. В пресі не раз можна вичитати, як мізерною кількістю тиражів функціонери від літератури пояснюють девальвацію українського слова, не соромлячись того, що подібні думки спростовуються великою кількістю видань, які відразу після виходу стають раритетами. Прикладів не називаю. Хіба лиш один. Перша книга Петра Мідянки «Поріг» вийшла тиражем тисяча примірників. Не сумніваюсь, що такий тираж можна було б реалізувати тільки в рідному поетовому селі Широкий Луг на Закарпатті.

Графоманам може й вигідні малі тиражі, бо їх задля своєї особистої самолюбивості, фальшивої слави та дешевої opinii влаштовує і факт виходу книги.

Цим самим у певній мірі виробляється загальний читацький несмак: низькопробна малохудожня книга раз-другий потрапляє в руки читача недосвідченого і він робить свої упереджені висновки і оцінки щодо всієї поезії чи літератури взагалі, бо він не має змоги співставляти. Адже ж далеко менша ймовірність того, що йому водночас потрапить в руки книга високої художньої кваліфікації. Вона теж має низький тираж і за нею ще перед її виходом «полюють» шанувальники слова компетентні.

І, отже, з цього екскурсу знову повертаюсь до поезії П. Скунця. Не кажу, що все ним написане однакової художньої вартості, що все без винятку заслуговує тільки високих критичних атестувань. Та ось найновіша його публікація в четвертому номері «Вітчизни» за цей рік засвідчує високий лет думки, її художню нестандартність, а вірш являє собою витонченість і відшліфованість версифікаційну.

На честь Скунцева знайшлися в нього вірші, яким колись обачні і переобачні редактори не давали дороги, не бажаючи

розуміти, що з художнього твору феномен правди не вивітрюється, скільки б його не держати в шухлядах та скільки б ним ігнорувати. Правдиве слово має здатність жити. Вірші, що поет написав два з половиною десятки років тому, як і його досі не опублікована поема «Розп'яття», звучать сьогодні словами правдивими.

Нинішня художня практика П. Скунця продовжується в цій публіцистичній манері при добрій відшліфованості і фрази, і художньому дозуванні іронії. Більше цього, якщо сучасна критика має повні підстави говорити про активізацію поемного жанру в українській поезії, про жанрово-стильові пошуки і досягнення сучасної поеми, про нову якість епічного мислення, то саме при цій розмові не слід забувати поемного творчого досвіду П. Скунця.

Скунцеві твори з'явилися тоді, коли модернізація жанру, явлена творами І. Драча «Ніж у Сонці» і «Смерть Шевченка», розцінювалася критикою не завжди в належних вимірах. Та час довів своє: поеми Драча стали надбанням поезії 60-х років. Досягненням української поезії є й поеми П. Скунця. Вони з'явилися не як результат тих експериментальних процесів, що тоді відбувались, а швидше самі були такими художніми фактами, що на ці процеси впливали.

Не перебільшуючи поетових заслуг, треба сказати, що його архітектонічні форми, ритмічні компонування, своєрідний стик публіцистичного і ліричного, художня ефективність калейдоскопізму взагалі мали свій вплив на молоду поезію. Скунцеві поемні уроки по-своєму виразились у поемах В. Каліки, В. Фединишинця, С. Пушика, Я. Яроша, В. Вароді, Х. Керити.

Умовно послуговуючись терміном «закарпатська поема», слід говорити про її успіхи й вади, про її плюсові й мінусові якості. Це, принаймні, добре проглядається, скажімо, на поемах Василя Вароді «Червневий сполох» та «І буду жити» і поемах Христини Керити «Струна в долоні» та «І все життя».

Поєма Василя Вароді «Червневий сполох» має багато добре виписаних місць, але, на жаль, більше є в ній таких, де сюжетні колізії, смислове трактування образів просто нагадують річ, що вже була в користуванні. Зрозуміло, що наша героїчна історія підказує літературі безліч сюжетних тематичних аналогів, дає багато у своїй змістовій суті автентичного між собою матеріалу, але завдання художника це матеріал не натуралізувати, а узагальнювати, прочитувати в нових лініях інтерпретацій. Образові Олени Гандери, як, врешті, всім іншим образам, що заселено в «Червневий сполох», не вистачає тієї особистої життєвої атмосфери, в якій би могли вони творити свої величні героїчні долі. Автор творить ці долі за законами стандартної схеми.

Не зумів Вароді досягнути бажаного художнього результату і в поемі про Героя Радянського Союзу, полум'яного борця за долю народу Олексу Борканюка «І буду жити». Вдавшись до монологічної форми оповіді, поет не вклав в уста свого героя індивідуалізовану сповідь душі, щось таке особистісне, яке б вирізняло Олексу Борканюка з-поміж аналогічних художніх трактувань. Засоби ліризму мають творити життєву долю героя, його драму. І справді, ліричні засоби стають структурними ознаками поеми. Не можна не визнати, що Вароді вміє прозою метафоризувати, творити лаконічну фразу, будувати сюжет і вправно версифікувати. Якщо б ще при цьому він спромігся повести розповідь своїм осібним руслом, то, зрозуміло, поема б набула ваги художньої.

Замість цього – обмежена поетова фантазія, яка ніяк не виходить знову ж таки за рамки шаблонів:

Нерівний виграв я двобій.
Та не в чужому браннім полі
А тут-таки, ген за селом
Де кожний кущик знав до болю,
Де гарно нам, малим, велось,

Де слід лишили ноги босі,
Де ріс малник і осот...
Напевне, журавлі і досі
Його вимірюють.
Так от
У тому полі замерзав я,
Вже задубіли і кістки –
Лежав, тремтів, неначе зав'язь,
Якій не суджено цвісти.

Невже автор думав, що з подібних майже мелодрамних пасажів можна утворити образ героя, людини складної і непересічної долі? Тому-то в кінцевому результаті ми не бачимо Борканюка, що постав би з реалій життєвих обставин, у психологізованих вимірах. Вароді створив якісь аж дивні ситуації, в яких без особливої акліматизації може замість Олекси Борканюка жити герой під іншим іменем. На користь Борканюка хіба що промовляють заверстані у текст фрази з його листів, що використовуються автором як епіграфи твору. Взавши їх за домінанту поетичних осмислень, поет не надав їм оригінальних змістовних тлумачень.

Майже аналогічних творчих вад допустилася Христина Керита у поемі «І все життя». Це теж твір з трагедійно-оптимістичним сюжетом. Полегшивши собі завдання цей сюжет по-своєму будувати, поетеса після короткого вступу рядками прози розповіла, що за чотири дні до початку війни в піонерський табір з'їхалися діти антифашистів з різних країн. Фашисти окупували село, а заодно і табір з дітьми. Маленькі в'язні гинули від недоїдання й холоду. Дехто виживе завдяки допомозі місцевих селян. Потім, з перемогою радянського народу у війні, долі дітей складуться щасливо – вони стануть відомими людьми.

Поетеса зустрічається з ними, і ці зустрічі передає через форми їх монологічних оповідей. Словом, герої один за одним

згадують, роздумують, оцінюють. Річ не тільки в тому, що часто ці спогади одноманітні, йдуть по якомусь одному витку. Впадає у вічі композиційна рухливість твору. Отієї прозової прокладки, якою заінформовано усі найголовніші події, не те, що не вистачає для з'єднувальної функції у цілість цих окремих монологів, – з боку архітектонічного тут якось все аж надто умовно чи пак спрощено. Куди природніша концентрація епічності вчувається в іншій поемі Х. Керити «Струна в долоні». Життя Скрипаля, його поведінка та вчинки утворюють концепцію людської духовності. Сюжет тут динамічний у своєму розвитку, але все ж йому бракує хронологічної визначеності, часової окресленості. Звичайно, коли відбуваються у творі події, то здогадатися неважко. Але, мовлячи про «часову окресленість», маю на увазі характеристики найрізноманітніші, а не тільки соціологічні.

Сучасна поема, як довели недавні дискусії про неї, має багато художньо-стильових параметрів, тобто розвивається різнобічно, а це в свою чергу спонукає критиків до непоблажливих оціночних критеріїв. Врешті, будь-який творчий розвиток може бути лише за таких умов. Хоча, прошу вибачення за «відкриття» цієї істини.

А яких критичних атестувань заслуговують малі поетичні форми закарпатських авторів? Як вписуються вони в загальноукраїнський контекст тих ідейно-естетичних процесів, які останнім часом у поезії яскраво простежуються, особливо в поезії молодій?

Поки що в публікаціях В. Густі, І. Петровці, В. Ігната, В. Вовчка, Х. Керити та інших і в поетиці, і в тематиці переважає те, що не засвідчує якісно нових ознак сучасного характеру. Життя перебудовується в усіх своїх сферах, але поезія стоїть десь осторонь цих процесів. Тематично вона може й різнопланова, та цілий ряд тем вимагає зараз свіжого творчого підходу, інших інтерпретацій. Навіть екологія середовища природи,

не кажучи про нашу духовну екологію відкрила нині шлюзи таким проблемам, які ми вчора з незалежних чи залежних причин свідомо чи не свідомо опустили. Сьогодні ж мусимо бути свідомі їх необхідної художньої реалізації. ...

(Закарпат. правда. 1988. 22 трав. С. 4.)

Микола Рішко

Муза Христини Керити

Довкілля – чарівна казка. Весною, влітку, восени, взимку. Бо рідне село Драгово казкове. В усі пори року. І музи тут літають. Щоправда, не до всіх залітають. А ось у будинку Василя Керити поселилися назавжди. До творчості покликали дружину. Ніжно співала Марія Михайлівна над колискою донечки Христини. Сама складала для неї коломийки. Співала, з любов'ю колисала і вишивала. Чудо-диво малювала її голка на білому полотні. А Василь Федорович, лісоруб, приносив з лісу хвилюючі легенди й бувальщини. Слухали їх вечорами Христинка, Миколка, Василько, Михайлик.

З малих літ подружилась і заручилась із музою Христина Керита. Багато читала і писала. Якось учителька української мови і літератури Ганна Сідун надіслала один її вірш на конкурс, оголошений Українським радіо. Пролунав той твір у ефірі. А потім юна поетеса шестикласниця Христина Керита одержала пам'ятний приз переможця. Радість яка!

Визначилось майбутнє дівчини. Після восьмого класу батьки планували віддати її в Мукачівське педучилище. Хотіли бачити вчителькою. Але то досить далеко від Драгова. Ближче Хуст. І є там хороший навчальний заклад – медичне училище. Училась добре. І була чуйною сестричкою хірургічного відділення Хустської районної лікарні, якому віддала чотири роки життя.

А що муза сполошилась, відлетіла? Ні, вона кожний день нагадувала: не забувай про поезію. І пощастило Христині. Стала членом Хустського літоб'єднання – одного з найстаріших в області. Тут учились, вдосконалювали майстерність і вчили інших Олександр Маркуш, Юрій Керекеш, Василь Вовчок, Юрій Шкробинець. І вона серед відомих. Тепер молоді хустські літератори з гордістю говорять: від нас пішла у велику літературу Христина Керита.

Дорога повела дівчину на філологічний факультет УжДУ. Вчилася, ще більше читала і багато писала. Її поезії обласні і республіканські газети, вміщували добірки в альманасі «Вітрила 76-77», журналі «Дніпро», у збірнику творчості молодих «Калиновий спів». І вже на першому курсі понесла у видавництво «Карпати» рукопис першої збірки поезії. Дала їй ліричну назву – «Березневі заручини». Читали, перечитували її редактори, критики, письменники. Відгуки позитивні. Думка однозначна: в літературу прийшла талановита поетеса. Але чомусь «Березневі заручини» не поспішали видавати. Книжка побачила світ тільки тоді, коли авторка навчалась на п'ятому курсі – у 1981 році. Довге чекання компенсували схвальні відгуки критиків і читачів.

Авторка першої книжки схвально, ніжно й піднесено пише про рідний край, отчий дім, своїх земляків, неповторну красу природи. Вслухайтесь:

Пропахли медами ранкові тумани,
І дихає повно і справно земля,
Кружляє, сміється і бавиться з нами.
Світ вранішній, білий, як те немовля.

І ділить молода поетеса не тільки людські радості, а й переживання, трагедії. Не можна без хвилювання читати вірш «Материнське чекання». Тужить жінка, бо її єдиний син пішов у вічність синіх весен. Вона од вітру крила просить: лише б глянуть на той полин, де син поліг у згаслі роси. Давно то було.

А рани не заживають. Мати жде, дверей не зачиняє, вчуваються їй знайомі кроки сина.

Жах морозом скроні охоплює, коли читаєш вірші про страждання жителів Хатині й трагедію Віктора Хари.

Молоді автори боязко беруться за більш масштабні поетичні твори. Христина Керита порадувала себе й читача поемою «Тисяча друга ніч». Це твір про чисту й щиру любов, проти духовного насилля над людиною. І ще одне: поетеса не блудить під небесами. Не займається викрутасами. Всі її вірші – сюжетні, високопатетичні й високохудожні.

Громадянська лірика, переживання за долі людей знайшли чільне місце і в книжці «Чекання дива». До речі, вийшла друга збірка досить оперативно у видавництві «Радянський письменник» 1983 року. Одна із поезій, «Наречений», присвячена дядькові Івану Кериті. Молодим легінем пішов на війну. Пішов і не повернувся. Скосила його ворожа куля на Мораві в останній день війни. Він не повернувся до рідних. І не повернувся до нареченої.

А поема «...І все життя» – про трагічні долі дітей, яких фашисти вивозили в Німеччину і яких врятували жителі села Червеньово Мукачівського району.

Пішли книжки. Ще одна, друга, третя – «Одкровення» – порадувала читача в 1988 році. Її благословило видавництво «Карпати». І тут ще одна поема «Струни в долоні». Це важкі роздуми про наші закарпатські голодомори за часів хваленої Чехословаччини, коли русин був рабом. Серце гострим ножем крають слова, коли дитина питає бабку, як хліб їсти, бо ще ніколи його не куштувала. Бабка у відповідь: «Не знаю я, дитино, вже забула». Або про те, що «світили крізь темінь страшної нужди лица дитячих погаслих очей орбіти». Двійко з них ще тихесенько скиглили: їсти. Інших голод навіки вже нагодував...

У цьому творі є сторінки про мужність та відвагу наших земляків, зокрема тих, хто у грізні роки війни допомагав пар-

тизанам, які діяли у ворожому тилу, ризикували життям. Серед них – драгівчанин Іван Литка, який згорів у Дахау...

Все частіше поетеса повертається до рідного села. Скільки ніжності, доброти і доброго гумору у творі «Балада про гуслі». В ньому виведено образ рідного дідуся. Ніколи без відома жінки не брав гроші. А тут уперше не послухав – узяв і купив гуслі. Та конфлікт швидко утрясли. Бо грав старий так, що сусіди руки його цілували. Не стало діда. Закінчується притча з гусями словами:

Бо на світанні, розчахнувши двері,
(Аж зойкнула сусідка: «Чудеса!»),
Знялися, наче журавель у вирій,
За дідом полетіли в небеса.

Виходили книжки. Перша, друга, третя. А де четверта?

Сім років після «Одкровення» минуло. Запитую поетесу:

- Чому муза мовчить?
- Не мовчить. Оце принесла з видавництва четверту книжку. Вона для дітей. Називається «Чарівна торбина».
- У якій книгарні можна придбати ту «торбину»?
- У жодній... П'ять років вилежувалася рукопис у видавництві. Чекали чуда: а може, знайдеться спонсор. Чудо не сталося... Лежить без руху і книжка поезій. Важко даються твори, а ще важче видаються.

А що, залишимося без книжок? І далі лише балаканина буде про духовність. Христина Керита так не вважає. Вона вірить у майбутнє. Вірить і все робить для цього. Сама ще молода, а вже підготувала і готує цілу плеяду молодих літераторів. Сім років працювала у газеті «Молодь Закарпаття» літературним консультантом. Сприяла пробудженню талантів. З кращих творів початківців формувала літературні сторінки і допомагала тим, хто робив перші кроки в літературі. Останні два роки Христина веде літературне об'єднання «Джерело» в СШ № 6 м. Ужгорода. Виявила й пробудила Божу іскру в багатьох юна-

ків і дівчат. Усіх приємно здивувала й порадувала збірка «Джерело», що вийшла торік. Її авторами є 18 учнів. Усі вони навчаються в одній школі.

У ці дні Христина Керита відзначає свій скромний ювілей. Що їй побажати? Щоб ніколи не розлучалась із музою і щоб її рукописи якнайшвидше перетворювались у книжки. На радість їй і всім нам.

(Новини Закарпаття. 1995. 7 лют. С. 2)

Василь Густі

Під знаком натхненної праці Слово з нагоди ювілею Христини Керити

Поетеса Христина Керита належить до тієї невеликої, але особливої когорти сучасних українських письменників, творчість яких від дебюту іде по висхідній. Тобто від збірки до збірки зростає її майстерність, глибшає думка, не втрачає своєї свіжості й принад почуттєва гама. Завдяки цьому у наш прагматичний і драматичний вік, коли, чесно кажучи, людям не до поезії, коло читачів Христини Керити зростає. Тішить, що з року в рік у ньому все більше студентської молоді. Всевишній ошчасливив її рідкісним даром – умінню розмовляти з різними поколіннями, бути зрозумілою як читачам літнього віку, так і тим, що поспішають на перше побачення, на зустріч із великою, на все життя, справжньою любов'ю.

Мені пощастило бути свідком по-справжньому триумфального входження в літературу в далекому 1976 році смаглявої, стрункої, мов смерічка, відмінниці навчання Хустського медичного училища Христини Керити. На зльоті творчої молоді району у дзвінку різноголосі юних обдаровань її голос прозвучав по-особливому дзвінко, неповторно, привабливо, вражаючи своєю самотутністю і не по літах розважливою му-

дрістю. Присутні на цьому форумі письменники з Ужгорода були зачаровані. Керівник місцевого літературного об'єднання – журналіст, педагог, краєзнавець Іван Губаль – не міг натішитися успіхом своєї вихованки. Раділи за неї і батьки, брати, односельчани з Драгова. Хоч у серці матері радість обнімалася з тривоною: мріяла, що донька стане лікарем. Працівники хірургічного відділення і пацієнти Хустської райлікарні любили молодесеньку медсестру за добре, чуле серце, за сумлінність і відповідальність. А тут літературні успіхи, визнання слова і на районному, і на обласному рівні...

Тривоги матері були небезпідставними, бо Христина подала документи на філологічний факультет Ужгородського державного університету. До речі, на початку 60-тих так само зробив абітурієнт із Міжгір'я, у майбутньому видатний поет Петро Скунць. Що ж, медицина, можливо, зазнала втрат, зате виграла сучасна українська література.

У характері Христини Керити домінує надзвичайно важлива риса цілеспрямованість, послідовність. Вона з однаковою наполегливістю в студентські роки опановувала навчальні програми і досягала успіхів на літературній ниві. На першому курсі в обласній письменницькій організації відбувся її творчий вечір. Багато схвального сказали про її вірші Петро Скунць, Василь Вовчок, Іван Чендей, Юрій Балега, Юрій Шкробинець. Хоч відгуки були приємними для молодої авторки, та вона особливо уважно прислухалася до побажань та зауважень, хай і незначних кількісно, але доброзичливих і щирих. Вони спонукали до наполегливого навчання і невтомної творчої праці. Все це дало щедрі плоди. Щороку студентка Христина Керита отримувала червоний квиток відмінника навчання і щороку сторінки обласної преси, журналів «Дніпро», «Жовтень» (тепер «Дзвін»), газет «Літературна Україна», «Молодь України» рясніли добірками нових творів талановитої поетеси. Перед врученням диплома з відзнакою Христина Керита отримала і

свою першу збірку поезій «Березневі заручини», яку благословили на вихід у світ відомий учений і літературознавець Кость Волинський і літературний критик Лада Федоровська. «Березневі заручини» стали подією на всеукраїнській нараді молодих письменників у Ірпені. Першої книжки такого рівня виявилось достатньо, щоб прийняти Христину Кериту до Національної спілки письменників України. До речі, на той час в обласній спілчанській організації були дві письменниці угорськомовна Борбала Салаї та російськомовна Людмила Кудрявська. Христина Керита приєдналася до них у слушний час, бо тому Національна спілка письменників поповнилася багатьма яскравими, самобутніми, талановитими поетесами.

Успішними для Христини Керити і жаданими для шанувальників її таланту стали наступні збірки: «Чекання дива» («Радянський письменник» 1983 р.), «Одкровення» («Карпати» 1988 р.), «На руїнах храму» («Мистецька лінія» 2001 р.), «У затінку літа» («Карпати» 2005 р.), «У долонях світанку» («Ліра» 2012 р.), книга поезій для дітей «Ви чули про гнома?» (2009 р.). До речі, три останні збірки відзначені премією Закарпатської обласної ради і облдержадміністрації ім. Ф. Потушняка в галузі літератури.

Час показав, як розвивався поетичний талант Христини Керити, як її стежечка в літературу стала широкою дорогою, по якій іде у світ духовності вже не одне покоління краян. Про це переконливо розповіла кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури філологічного факультету УжНУ Надія Ференц у своїй книзі «Художній світ Христини Керити».

А ще постеса стала прекрасним педагогом, дбайливим і турботливим наставником юної творчої зміни. Понад двадцять років успішно поєднує вона педагогічні навантаження з пошуками юних талантів. Очолований нею міський центр літературної творчості при ЗОШ № 6 ім. В. С. Гренджі-Донського

об'єднав багатьох юних літераторів. Їх творчість була представлена у колективних збірниках «Джерело», «Пролісок», «Ластівка», «Вітрило», «Світанок віку». Як для однієї шкільної студії це просто фантастичний кількісний показник. Та і якісний також, бо випускники літературної школи Х. Керити самі стали авторами кількох збірок. Зокрема, Роман Шип видав дві збірки, Ольга Титик – дві. Наталія Довганич, яка вчителює у с. Золотарево Хустського району – три. Кілька книжок у творчому доробку недавніх літстудійців Ганни і Мирослави Данканич, Віктора Коврея...

Тішиться Христина Василівна своєю нинішньою вихованкою Юлією Тарасюк. Дівчина навчається в 11 класі, а вже є авторкою двох книжок прози.

Відрадно, що Христина Керита не обмежується у роботі з творчою молоддю лише школою. Упродовж багатьох років письменники обирають її в раду обласної письменницької організації і доручають саме цю важливу та відповідальну роботу.

Якось так склалося в житті ювілярки, що їй доводиться трудитися на трьох нивах літературній, педагогічній, громадсько-культурній. А є ще і родинні турботи, які після непоправної втрати смерті чоловіка, відомого поета Василя Вароді, доводиться вирішувати самотужки. Виростила вона двох чудових діток: донечку Терезку, сина Василька, а тепер втішається внуком Ярославчиком.

У кожної людини є свій зодіак. До назви зодіаку Христини Керити є всі підстави додати, що це зодіак натхненної праці. Праці, яка дає щедрі плоди. Плоди, які достойно прикрашають її ювілей. Дай Боже, щоб вони примножилися новими врожами на щастя і радість ювілярки, шанувальників її щедрого, щирого, світлого і працьовитого таланту.

*(Календар «Просвіти» на 2015 рік.
Ужгород, 2015. С. 24-25)*

Перелити душу у рядки

Коли доводиться говорити про літературну молодь, стає трохи ніяково. Чи ж так давно і сама крокувала серед них, а вже треба давати поради, підтримувати. Пригадується, як сиво-головий, уважний, інтелігентний Юлій Боршош-Кум'ятський писав мені, студентці філологічного факультету, супровідну до віршів. То був один із найщасливіших днів у моєму житті.

І зараз, коли вже позаду перші читацькі відгуки, критичні статті, мимоволі задумуюсь: а як сьогодні їм, тим, що тільки пробують свої сили у мистецтві? Напевно, постають перед нами ті ж проблеми, а може, ще й складніші, бо ріка часу біжить невпинно, змінюючи все на своєму шляху. Міняються і вимоги до творчості.

Найважливіша проблема, з якою стикається початківець, – індивідуальність, неповторність творчого голосу і обличчя, несхожість на багатьох своїх попередників. Поет повинен зацікавити читача «лиця необщим вираженєм».

На днях до редакції зайшов один із молодих з чималою купою віршів. Був це не «зелений» початківець, мав позу вже маститого, бувало, бо ж так довго третєся в літературних колах, що навіть тїнь найменшого сумнїву не блукала на обличчї. Я уважно перечитала і в кінці зауважила автору, що все це вже зустрічалося в інших, що йому не вдалося сказати про одвічні питання по-своєму.

– А як можна сказати щось нове, коли так багато розвелося нашого брата? – здивувався автор. – Обов'язково щось повториться.

Подумалось тоді, що намагання знайти себе вимагає від людини великих душевних сил. Куди простіше прикритись такими словами і далі вправлятись у римуванні, нехтуючи одним із найвищих законів літератури – привносити в ті духовні

збереження, які вже є в читача, щось своє, оригінальне. Писати треба лише тоді, коли неможливо далі жити, не переливши душу у слова. Саме душу, а не холодний розум, освіченість.

Із вірша, написаного широко, написаного серцем, обов'язково запам'ятаються хоча б два рядки. Якщо цього не стається, то не варто і братись за перо, а слід пробувати себе в іншому ремеслі. Бо читач пішов дуже вибагливий. Серед усього літературного загалу він вибере тільки те, що відповідає його настроям, його почуванням. І найбільше, чого слід прагнути, пропонуючи йому свої твори, – щоб відбулося велике диво співпереживання. Думаю, що це мета всього мистецтва.

Чи варто виділяти як проблему входження в літературу? Чи існує вона?

Нерідко чуєш вигуки молодих, що їх «не розуміють», навмисне не дають можливості рости. Один відверто заявив: «Я пишу так, що мене зможуть зрозуміти тільки у ХХІ столітті, коли буде високоорганізоване високоосвічене суспільство». Дивно, що людина працює, а не знає для кого. Та якщо заглибитись у справу, виявляється, що такі самовпевнені вигуки звучать найчастіше як відповідь на критику. Не викликають довіри і ті початківці, які скаржаться, ніби їх рукописи 15-18 років лежать у видавництві. Я знайома з багатьма літераторами, що не давно стали членами Спілки письменників, проте від жодного не чула подібне. Навпаки. Пригадується, як швидко після перших публікацій набирала темп молодий прозаїк Дмитро Кешеля. Перша ж збірка «Дерево зеленого дощу» принесла йому звання письменника. Одна за одною виходили книги. Тому й не віряться, аби справді талановитий рукопис довго припадав пилом на видавничих полицях. А якщо таке і трапляється, тоді вже треба сумніватись у творчій спроможності автора. Тоді варто задуматись, що дасть читачеві ця книга і чи треба «витягувати» її до потрібного рівня.

Найчастіше автори таких рукописів і сподіваються на чесного, трудолюбивого редактора, який з «нічого» може зробити «щось». Їх доводилося бачити. Приходять, коректні і ввічливі, просять підправити трохи. Мовляв, хіба важко? Мета у них одна – надрукувати. Скажеш такому виправити щось, виправляє одразу, без суперечок. Ще й запитає: «А на вашу думку, яке слово звучало б тут краще?» Слова для нього не цінність, Назбиває він кілька десятків таких, не раз правлених, віршів, дивишся, вже у видавництво поспішає, так само догідливо схиляючись та випрошуючи точнішу риму. Нічого, крім огиди, такі ділки не викликають.

Окрему проблему в молодій поезії становить «новаторство», що йде не від душі чи багатогранності таланту, а від намагання вичурністю форми приховати вбогість думки, від наслідування інших літератур, образна система яких у багатьох випадках чужа нашим національним традиціям. Начитається молода людина Аполлінера, наприклад, та вирішує і собі створити щось подібне. Появляється внаслідок цього паросток, який хоче, однак не може пустити коріння в нашу рідну землю та так і в'яне, не пробудивши ні крихточки жалю у жодному серці. Якщо в літератора не виховане чуття Батьківщини, то для свого народу він нічого ні за яких умов не зможе зробити.

Батьківщина входить в наше життя спочатку не в своєму великому державному значенні. Вона проникає у свідомість батьківською хатою, садком довкола неї, річкою, вранішнім росянистим полем, дивними у своїй красі горами. Це відчуття гостріше виражено в тих, хто народився на селі, бо включає в себе природу, ту частину світу, де людина почала пізнавати світ. Проймаючи нас у дитинстві, воно залишається на все життя. Де б ми не були, нам завжди болять турботи і болі рідної сторони.

І тому здивувало, коли у вірші закарпатського хлопчини, учасника наради початківців області, почула, що йому найкра-

ще живеться під «родную итальянскую музыку». Звичайно, куди простіше написати про незнані, небачені простори, ніж відкрити для себе велич своїх співвітчизників, людей праці, ніж побачити творця у натовленому сільському дякові. Для того, щоб писати про якусь країну, замало побачити її в «Клубі мандрівників».

«Придивляйся до життя і воно відкриє тобі свої тайни», – вчили мене наставники. Уміння бачити світ, чути його такі несхожі голоси чи не найбільше потрібне поету. Бо відсутність внутрішнього зору і слуху призводить до появи холодних, надуманих творів з штучними ситуаціями, конфліктами і не справжніми, не живими постатями. Трапляється, що минуть юнацькі літа, які все довкола підсвічували рожевим кольором, не збудуться мрії, спливе за водою перше кохання, і молодому, але вже «бородатому» початківцю не стає тем, нема про що писати. Появляються вірші, народжені болісними потугами самолюбства. А страждає від таких ремісницьких спроб терпеливий, довірливий читач і Література.

Доводиться дивуватись всепрощенню і терпінню її величності Літератури. Хто лишень не намагався її творити, у кому лишень не прокидався геній поета, прозаїка, драматурга.

Одного разу до мене прийшов дядько з потертим учнівським зошитом у руках, що від початку до кінця був списаний дрібним почерком. Він упевнено заявив, що хоче покращити нашу газету і пропонує до друку свої вірші. «Закони віршування я вивчив лише місяць тому, раніше не мав вільного часу, але вважаю, що мої поезії не гірші, ніж у інших», – був відвертим.

Працюючи літконсультантом, вже звикла до таких заяв, та все ж стало гірко: «У якій ще галузі людської діяльності може бути щось подібне?» Що сталося б з електронним, з точністю до мілімікрона верстатом, якби керувати ним узявся не обізнаний чоловік? Що було б з публікою, якби на сцену вийшов

артист, зовсім позбавлений голосу і слуху. Ситуація, правда ж, неможлива.

Батькам, які своє маленьке дитя приводять у музичну школу, одразу кажуть – є у їх нащадка музичні здібності чи ні. Чому так не заведено в літературі? Ми всіляко уникаємо необхідності сказати правду молодому автору, сказати, що йому просто заборонено брати до рук перо. І завдяки нашій поблажливості з року в рік множиться армія сірих посередностей, які іноді не дають пройти вперед справді талановитій людині.

Чималу роль у цьому відборі повинні б відігравати літературні студії, об'єднання. Їх у нашій області дванадцять. Відомо, що очолюють їх знаючі, досвідчені товариші, автори однієї чи кількох книжок, люди, здатні засвідчити народження нового таланту чи розгадати бездарність.

Для початківців літературна студія є своєю школою. Проте не треба сподіватися, що в літстудії навчать писати, що це кузня, де безперестанку штамнують майбутніх письменників. Завдання літстудії – допомогти сформуватись таланту, привити смак, любов до літератури, сприяти росту творчої особистості, допомогти початкуючому літератору вийти на суд читачів.

Окрім районних студій, працює обласне літературне об'єднання імені поета-антифашиста Дмитра Вакарова, створене при газеті «Молодь Закарпаття», яка довгі роки є трибуною для молодих. Скількиком уже знамим сьогодні письменникам, дала вона перепустку у велику літературу, у скількох початківців зміцніли крила після публікації на її сторінках. «Молодь Закарпаття» і зараз невтомна у пошуках нових імен, нових талантів.

Окремо хотілося б сказати про критику. Чомусь мало молодих пробують себе в цьому жанрі. Можливо, це зумовлено особливо помітним в останні роки нетерпимим ставленням до

критики. Початківці, яким варто б прислухатись до зауважень, перше, що роблять після критичних публікацій, – намагаються заручитись свідченнями і підтримкою старших літераторів, трохи чи не вимагаючи письмових підтверджень наявності таланту (якби була заведена така форма, то подібних папірців розвелось б дуже багато). Знаходяться добросердні наставники, які, погладжуючи такого легіня по плечу, заспокоюють: «Нічого, друже, не тужи, ми тебе влаштуємо, у літературі місць ой як багато». А заохочений молодий гострить лікті і, розштовхуючи тих, у кого голос гучніший, але слабші м'язи, на всіх парах мчить до Олімпу, забуваючи деколи зняти кашкета перед старшим товаришем по перу.

То що ж тоді залишається робити критику? Обминати події сучасного літературного процесу і в тиші та спокої писати статті до ювілейних дат? Принаймні, ніхто тоді не ховатиме камінь за пазухою і не поцілятиме в спину сповненим ненависті важким поглядом.

Але чи допоможе це Літературі? Сказала ж відома поетеса:
Блаженний сон душі
Мистецтву не сприяє.

Коли не будемо говорити відверто про свої хиби, не буде ладу у нашому домі, в який ми так часто запрошуємо читача. Все ж не втрачаємо надії на приплив нових сил до критичного цеху. Підстави для цього є, земля наша щедра на таланти. Відкриваються нові імена, формуються нові творчі особистості.

Хочеться побажати їм доброї долі в літературі, щасливого дарунку – бачити світ своїми очима, тобто бачити і відкривати в ньому те, що не бачать інші, примножуючи тим самим багатства душі народної.

(Закарпат. правда. 1988. 7 січ. С. 4)

Залишатися самим собою

Інтерв'ю біля робочого столу літературознавця
вела Христина Керита

За його плечима химерний творчий доробок: літературознавчі збірники, немало статей, досліджень, літературних портретів. І все позначено властивою йому гострою спостережливістю, ясністю думки і пошуком нового.

Відомо, що в шухлядах його робочого столу лежить готова збірка власних оповідань, хоча про це Юрій Іванович Балега, відомий український критик, доцент кафедри української літератури, кандидат філологічних наук, говорить неохоче.

Сорок літ тому почав літературну діяльність Ю. І. Балега. Багато було за цей час і радісних, і прикрих миттєвостей, бо шлях критика не встелений трояндами, не озвучений сурмами слави.

До Ю. І. Балеги я заглянула напередодні його 60-річного ювілею. І розмова пішла про проблеми, які тепер хвилюють усіх літератураторів, читачів.

– Юрію Івановичу, оце розмірковую над рядками із доповіді Ю. Мушкетика на останньому пленумі правління СПУ та переконуюсь, що всім нам, письменникам, таки необхідно більше турбуватися історією, культурою, мовою. Стосовно критики, то теж роботи непочатий край. Про неї сказано, що це «поле надто забур'яніло, його потрібно пересівати заново». Як, на вашу думку, повинна перебудуватись література?

– Готових рекомендацій про перебудову літератури у мене немає. Щоб виробити такі рекомендації, потрібні спільні зусилля великої армії письменників, критиків, учених. Стратегію перебудови накреслила ХІХ партконференція, рішення якої є для нас тим дороговказом, який не дасть збитися з обраної нашим народом дороги.

Якщо вас цікавить моя особиста думка з цього питання, то спробую висловити свої міркування, не претендуючи, звісна річ, на істину у вищій інстанції. Застійні явища в нашій літературі склалися цілими десятиліттями. Нас привчили думати спущеними зверху схемами і оглядатися на тих, від кого залежала доля твору, а то й твоя особиста. Щоб, боронь боже, не потрапити в немилість. Рідко хто в таких умовах наважувався залишатись самим собою. Ось і доводиться тепер кожному з нас крапля за краплею видавлювати з себе рабську психологію, вчитися дивитися на світ власними очима.

Щодо критики – вона намагалася так догоджати сильному світу неправди і мороку, що аж перестаралася. Тому вона не дивно, що поле її чортополохом забур'яніло.

– Критика в умовах перебудови. Як важливо чесно аналізувати здобутки та прорахунки. Літературний процес не має проблеми, доводиться говорити й про те, що довгий час ми переконували самих себе, ніби все в нас спокійно в літературі та критичному цеху. Що ви думаєте з цього приводу?

– Ні, ми самі себе не переконували – нас переконували, що, мовляв, проблеми в розвитку літератури і критики були десь там, у центрі, а в нас тут – спокій і одна благодать. Тож і хвилюватися нічого. Ще десь рік тому, уже в умовах перебудови, один чиновник від літератури на сторінках «Закарпатської правди» переконував наївних читачів у тому, що видавництво «Карпати» лише останні застійні роки видало «десятки книг», котрі одержали високу оцінку не лише на всесоюзному рівні, але й за рубежем. Шкода, що він не назвав тих творів, які вийшли на світову арену і здобули міжнародну славу. А ми, некомпетентні і темні, тепер набиваємо собі гупі у пошуках тих перлин мистецтва.

Щоправда, було б несправедливо не сказати, що в літературному житті нашої області останніх літ були певні позитивні явища. Маю на увазі романи І. Чендея, І. Долгоша, Ю. Мейгеша, В. Ладичця, вірші для дітей С. Жупанина і того ж Ладичця, деякі інші твори

наших авторів. Не всі їх твори відповідають вимогам перебудовного часу, однак кращі з них становлять наше національне надбання.

На жаль, критика чимось помітним навіть у межах нашої області похвалитися не може. Осмілююсь твердити, що критики як такої у нас немає. Спільними зусиллями біля літературних унтерів вона загнана в глухий кут. У нас за останні роки не було проблемних чи оглядових статей. Більшість нових книг і творів не прорецензовані. Тому треба говорити про критику та її роль в умовах перебудови, критику як таку треба відродити.

– У газеті «Правда» за 9 грудня ц. р. кінорежисер Толомуш Окесв сказав про критику (маючи на увазі свій цех), що коли є хороші творчі роботи, розквітає і критика, а коли жива течія творчості міліє, то і критика стає беззубою, непринциповою. Чи правильно було б так судити?

– Я не погодився б з таким твердженням. Історія літератури знає й такі часи, коли критична думка випереджала літературно-художній процес. Маю на увазі критичні праці І. Франка в кінці минулого століття. Усе залежить від міри таланту і сили духу критики чи критиків. Ось про що нам треба думати і дбати!

Морально-політична деградація в масштабах країни народила новий тип психології, коли письменникові бути неоригінальним, а критикові безпринциповим і беззубим стало просто вигідно. Бездуховність – ось причина всіх наших бід!

– Нещодавно в інтерв'ю «Закарпатській правді» доктор філологічних наук, лауреат Державної премії УРСР ім. Шевченка О. В. Мишанич говорив про те, що сьогодні в літературу повинні повернути десятки несправедливо забутих імен письменників. Є такі літератори, без яких неможливо уявити літературний процес на Закарпатті. Отже, є над чим працювати і нашим літераторам, щоб не було так званих «білих плям». Відомі ваші публікації про літературу того часу, ви були упорядником збірки «Віщий вогонь». Хотілось би знати, чи є матеріали на цю тему на вашому робочому столі.

– Ні, на робочому столі таких матеріалів не маю, але в шухлядах стола є. Не можна говорити про літературний процес, вилучаючи з нього творчість і саму постать В. Гренджі-Донського. Це була людина дуже складна і досить суперечлива, але ж таким зробило його життя в умовах перебування Закарпаття в складі буржуазної Чехословаччини. Саме В. Гренджа-Донський був зачинателем нової української літератури на Закарпатті, він першим почав писати вірші українською літературною мовою в краї й саме він зробив помітний вплив на подальший розвиток нашої поезії, у тому числі й на творчість Ю. Боршоша-Кум'ятського.

Або візьміть творчість Марка Бараболі. Дивуюся, чому й досі наш читач не обізнаний з його сатирою. Хай не великою за обсягом, та високою за ідейно-художніми якостями.

Читачам було б цікаво познайомитися й з творами робітничих поетів 20-30-х років, які в умовах важкого соціального і національного гноблення вселяли в читачів віру в прийдешній день, кликали до боротьби за визволення і возз'єднання краю з Радянською Україною.

Настав час сказати вагоме і виважене слово й про такого трагічної долі талановитого поета, як А. Патрус-Карпатський.

– Юрію Івановичу! У всі часи критикам доводилось нелегко. Може, тому багато хто збивався на компліментарність, прославлення сірих загалом творів, забуваючи про високий обов'язок критики – рухати вперед літературний процес. Отже, чи важко критику за будь-яких обставин залишатись самим собою?

– Безумовно, у всі часи критикуючим критикам доводилось нелегко. Їх недолюблюють письменники, ще більше не люблять навкололітературні чиновники. Останні так і рвуться надавати їм при першій нагоді потиличників. І надають. На власному досвіді це добре відчув.

А тим часом алілуйщик преспокійно собі живе. Його всі люблять, хвалять... і друкують. Моральні і художні категорії не

для нього, за такі загальнолюдські цінності схрещувати пера він ні з ким не стане.

Звідси і всі біди нашої критики. Не тільки обласної!

– Що порадили б молодим літераторам, яким, на мою думку, випаде дослідження багатьох явищ часів минулих і нинішніх? Адже не сказано ще все про сталінізм, не досліджено корені страху. Наші біди нинішні сягають корінням у минуле. Чи не так?

– Я вже сказав, що готових рекомендацій не маю. Однак як людина, що все життя спостерігала літературне життя нашої області, маю й деяке право на поради. Перш за все, я радив би молодим літераторам писати чесно, неоглядки. Ніколи страх не був добрим порадиником у будь-якій сфері людської діяльності. Як і оглядання на сильних світу цього.

По-друге, радив би братися за художнє дослідження вагомих проблем, пам'ятаючи слова Белінського, що художній твір є мертвим, якщо він не є питанням або відповіддю на питання. Ну і шліфувати свою майстерність.

– Питання до вас, Юрію Івановичу, як до автора книги «Література Закарпаття 20-30 рр. ХХ ст.», яка вийшла в час, коли закінчувалась «відлига» в житті країни – 1962 р. Що на сьогоднішній день вважаєте актуальним з цієї книги?

– Дійсно, моя книга «Література Закарпаття 20-30 рр. ХХ ст.» вийшла в часи, коли закінчувалася «відлига», зв'язана з ім'ям М. С. Хрущова, але вона була підсумком тієї копійки роботи, яку я проробив до і після ХХ з'їзду партії. У численних статтях, основні мотиви яких увійшли до книги, відстоював і відстоював письменників, на чію творчість було накладено своєрідне табу. Ні, ні, не в Москві, ба навіть не в Києві, тут, місцевими «ультрапатріотами». Їх твори не друкували, а імена замовчували. Назову Ю. Боршоша-Кум'ятського, Л. Дем'яна, О. Маркуша, Ф. Потушняка, А. Патруса-Карпатського, В. Греджу-Донського, Марка Бараболю.

Неоціненну допомогу подав мені в цьому відношенні І. Чендей, який захищав добрі імена і творчість Л. Дем'яна, О. Маркуша і Ф. Потушняка, підготував і добився виходу в світ перших після визволення і возз'єднання їх збірок оповідань. Яким виглядав би літературний процес без вищезгаданих авторів? А ще актуальним вважаю у книзі захист права рідної мови на її існування в рідному краї. Це питання займає важливе місце в моєму дослідженні і, як бачите, цілком співзвучне нашому дню.

– Кілька слів про зміну критиків. Хотілося б припливу нових сил до критичного цеху. Як ви вважаєте, чому молоді так несміливо пробують свої сили в цьому жанрі? Питаю про це тому, що знаємо вас не тільки як літератора. Ви багато років займаєтесь науковою роботою, підготували не одного педагога, словесника.

– Це найважче з усіх заданих мені питань. Боюся помилитися, але скажу, що думаю. Щоб бути критиком, треба любити працю і мати хребет. Без цього нічого йти в критику. Молодь це розуміє і не дуже рветься туди, де ні грошей, ні слави не наживеш, а сил і енергії потратиш – море. Та ще й потиличників надістаєш.

Про який приплив молоді до критичного цеху може йти мова, коли та молодь бачить, як перший-ліпший бюрократ навіть в умовах перебудови публічно випаскудить їх наставника, а наставник залишається просто беззахисним перед бюрократичною мафією. Говорю це з власного досвіду.

Відійшов від критики й В. Фединишинець, який непогано писав статті та рецензії. Не чути й голосу С. Пойди. Небезпечна в нашій області стежка критика.

– На вашому робочому столі зараз лежать матеріали до літературного портрета В. Ладичця. А над чим ще збираєтесь працювати?

– Хотів би написати літературні портрети провідних письменників нашої області. Крім того, літературний процес на Закарпатті я прослідкував від початку ХХ ст. і до кінця 60-х років.

Залишився неосмисленим літературний процес 70-80-х рр., тобто років застою. Період, як бачите, не з легких. І матеріалу гора. Якщо вистане сил і здоров'я, братимусь за цю роботу.

(Закарпат. правда. 1988. 22 груд. С. 3.)

Христина Керита

Поетеса про себе

Певне, не писалися б мені вірші, якби народилася не в такому мальовничому селі, як рідне Драгово на Хустщині 6 лютого 1955 року. Мої дитячі літа пройшли на чистих водах неглибокої Теремлі, а світанок усміхався з-над високого Діла. І мабуть, поки я є на цій землі, не можу уявити свого життя без кучерявих гір та срібних потоків. Отож, думається, що невимовно прекрасна природа та батьки мої, Василь Федорович і Марія Михайлівна, дарували мені те, що згодом стало рядками багатьох моїх поезій.

Батько чудовий оповідач. Не раз заслухувалась його цікавими розповідями. Мати гарно вишиває, в'яже, знає безліч коломийок, сама складає їх. Мене і трьох братів Миколу, Василя й Михайла змалку привчали до праці і краси. Працьовиті і чесні, батьки ніколи не принесли до хати копійки, заробленої не мозолями.

Дитинство. Далеко за небокраєм лишилось шкільні роки. Школяркою написала я свій перший вірш «Квіти революції», незграбний, але щирий, бо ж тоді й справді вірилось у святість і правильність цього великого перевороту. Це було в шостому класі. А згодом писалося ще багато-багато. І хоч тодішні вірші були наївні, дитячі, все ж поволеньки вони відточували моє перо.

Коли підійшов до кінця восьмий шкільний рік, на великій сімейній раді було вирішено, що вивчитись мені треба на медика, бо це серйозна і надійна професія. А я й не відмагалася, бо ж так хотілося побачити, що там, за видноколом мого села.

Першокурсницею Хустського медичного училища стала в 1969 році. На цей рік припадає і мій перший дебют у районній газеті «Ленінська правда», редактором якої був І. І. Губаль, чудовий педагог, чуйна і добра людина. При газеті працювала літературна студія, активним членом якої я була.

Закінчилось навчання в медучилищі, і я вперше зустрілася один на один із життям. З 1972 року по 1976 рік працювала медичною сестрою хірургічного відділення Хустської районної лікарні, щодня зустрічаючись з горем, сльозами. Донині впізнають мене колишні хворі. Але разом із літами приходило розуміння того, що поезія означає в моєму житті більше, ніж медицина.

Позаду було вже багато публікацій в районній та обласній пресі. І в 1976 році я вирішила стати студенткою філологічного факультету Ужгородського державного університету. На перший курс я прийшла не тільки з окремими публікаціями, але й з рукописом першої поетичної книжки «Березневі заручини», який після доброго напутнього слова багатьох членів Спілки письменників занесла до видавництва «Карпати». Проте, поки розкрутилися всі бюрократичні маховики книговидавничої організації, настав 1981 рік. Отож я святкувала вихід першої поетичної збірки і закінчення навчання в університеті.

П'ять студентських літ були плідними. Мої поезії друкувалися в журналах «Дніпро», «Жовтень», альманаху «Вітрила», збірнику творчості молодих «Ранковий клич», «Калиновий спів», обласній та республіканській пресі. «Березневі заручини» отримали схвальну оцінку критики і в 1982 році мене було прийнято в члени Спілки письменників України. А вже в 1983 році вийшла друком друга збілочка поезій «Чекання дива» у видавництві «Радянський письменник». «Одкровення», моя третя книжечка, побачила світ у 1988 році у видавництві «Карпати». Склали цю збірку вірші і три поеми.

Періоди між збірками зайняті були роботою, навчанням в аспірантурі, турботою про творчу молодь, бо ж працюю літ-консультантом газети «Молодь Закарпаття». А у видавничих шухлядах лежать рукописи з надією зустрітися з читачем.

(Хуст над Тисою. Ужгород, 1992. С. 235-236)

Христина Керита

Рік без Петра Скунця

Торік все сталося так зненацька чорна блискавка вдарила у найвище дерево на нашій карпатській землі. Поцілила у дерево, яке не раз брало на себе зловісні грози, не ламалося у бурях, не боялося холодних дощів, які били у саме серце, а то раптово похитнулося і впало.

Торік відійшов у вічність Петро Скунць. Упала духовна опора, що другу половину ХХ і початок ХХІ століття тримала на худорлявих своїх плечах наше верховинське небо. Без нього, здається, повужчали наші обрії і небо стало не таким уже й високим.

Сумний то був рік без Петра. Не можна звикнути до думки, що ця втрата невідворотня, прикро, бо «час дає по сто літ дурням», а людині, яка була голосом краю, вділив неповних 65.

Філософи переконують, що людина не вмирає, просто життя переходить з однієї форми в іншу. Та ця сентенція не може розрадити рідних і друзів. При зустрічі боязко глянути у вічі вдові Олені Дмитрівні, бо така безодня болю відкривається, яку ніякими словами не загоїш, не втишиш. І, мабуть, уперше горе так боляче вдарило дітей – доньку Наталку і сина Миколу, бо вони втратили люблячого і доброго батька. Однак, коли прислухаємось до філософів, все набуває сакрального змісту. Вчитуєшся у рядки поезій Петра Скунця і бачиш, скільки в них пророчого, значущого. Намагаєшся зрозуміти, коли саме душа

людини починає відчувати, що наближається мить прощання з травами, птахами, деревами, з тими, кого любив і цінував.

Ще в 1988 році в одному з віршів Петро Скунць написав:

І хоч не зве мене до себе батько
Боюсь попів, оркестрів і... весни.

І чому у вірші-присвяті «Сестрі», коли ще 9 літ залишалося до трагічного 30 квітня 2007 року, поет запитував?

Чом же я не вмираю? –
все короткі роки
вже збираються в згарю
як узимку вовки.

Йдуть сніги тимчасові.
Я – земний чоловік,
Ні в любові, ні в слові
Вже не буду вовік.
Я безсмертним не стану.
І, забувши про всіх,
тихо-тихо розтану,
як напровесні сніг.

Невже Петро справді відчував, що саме весна забере його у ті світи, де «ні батька, ні сина», «де серця без роботи», що квітень не дасть йому перейти межу, не пустить до травня, у якому він народився. Якихось 20 днів не вистачило, щоб виповнилося 65 літ. І вже його життя, що було по вінця сповнене болями, тривогами, обмежене короткими датами – днем народження і смерті.

Без Петра Скунця ми стали беззахисними і розгубленими, бо звикли протягом багатьох років рівнятися на його Слово, прислухатися до його думки. І було цілком зрозумілим і прийнятним те, що він, такий «от нетреба й сухореба», міг стати попереду і сказати за всіх, і боліти за всіх, і тримати удар за усіх.

Летимо. А куди? В нас пального нема.
А як є – продають холої-чинодрали.
Нашу ницість, котра розвелась без ума,
сторожують тепер громіздки генерали.
Умирає народ. Повен різних заброд.
Від старих комуняків до нових
казнокрадців
Президент-резидент. А – Іскаріот
знову суне в парламент ганьбу
закарпатців.

Смерть завжди страшна, бо вона – невідомість, і справжню суть цього явища знає тільки Господь. У смерті Петра, такій жорстокій і безжальній, є тільки одна втіха: він став недосяжним, бо вознісся в такій високості, де жодна тасмна служба його не дістане, де жоден кат не зможе його розіп'яти – словом, підозрою, зневагою. І жоден графоман вже не зможе поплескати його по плечу, вважаючи, що дорівнявсь до нього. Їх було так багато, тих, що гендлювали словами, що хотіли погрітися у промінні його слави:

Ох, лірична насміялась молодь! –
де не плюнеш – повсюдно поет.
Блудять словом, а в церкві замолять...
Але де ж то хребет?

«Безхребетних» розвелось чимало. Вони дивувалися, для чого йому цей вічний бій, для чого йому РУХ, коли можна змиритися із долею і владою, та спокійно збирати плоди у власному саду. Їм важко було зрозуміти, що поет бачить очима душі, і тому немає різниці між тими, що шматували його «Розп'яття», і тими, що пустили під ніж карпатські ліси, набиваючи грішми кишені.

Одвічне «опозиціонерство» Скунця брало початок з великої любові до рідного краю, до народу, що змушений у пошуках заробітку гнити «у турецьких трущобах, у бруднім португальським порту».

У Карпатах жнуть не ті, що сіють,
і дарма шукати тут Парнас,
і старіють гори, і лисіють,
сунуться і валяться на нас.

А ще хочеться вірити, що хоч там, у блакитних небесах, Петро Скунць не один, не самотній, що зустріли його там друзі, яких він оплакав і провів туди раніше, що там з ним товариство, яке ніколи не зрадило ні словом, ні ділом: Іван Чендей, Василь Вовчок, Василь Вароді, Юрій Шкробинець, Юрій Керекеш...

Вже вони про все переговорять у райському саду, дивлячись згори на наші земні клопоти, і Петро не дорікатиме другому, як у вірші «Пам'яті Василя Вароді»:

Ти за все заплатив, ти за всіх заплатив,
починається в тебе біографія друга.
Ти мені залишив не народ – колектив,
де – підлегли й вожді і ніякого друга.
І суспільства нема, є голодне кубло,
і в майбутнє ведуть нас не мудрі, а «бивші».
От і вибухло серце – воно в тебе було,
як граната любові, – нікого не вбивши.

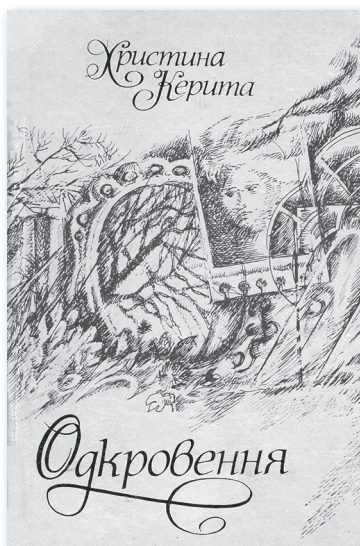
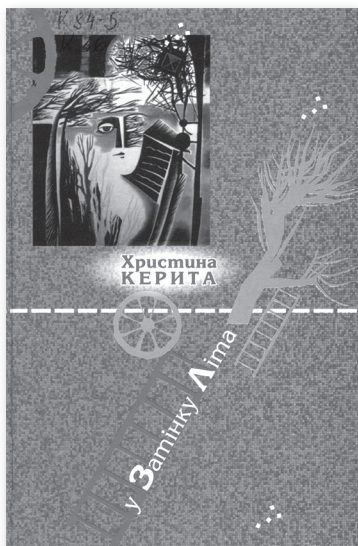
У них для розмови – вічність. У нас на Землі – хвилини, дні, роки, щоб пам'ятати їх, щоб оживляти у спогадах їхні слова, думки, обличчя, думаючи: може, вони десь поруч. Бо якщо Господь дає душі людській можливість дістатися раю, то чому б вона хоч метеликом інколи не прилетіла до рідної хати. То, може, тим, хто плаче і сумує, на хвилику стало б легше вірити у воскресіння. Запевнив же поет:

Кальварію вже закупив не Шевченко Тарас.
Не відаю досі, в яку ото осінь чи весну –
та де б не ховали, а ляжу-таки коло вас:
із ким настраждався, і вмер, –
а, можливо, й воскресну.

І воскресне, і ще не раз прийде до читача у своїх віршах, бо ж вийшов тільки-но перший том «Творів» (віримо, що й наступні томи побачать світ). І стукатиме у наші серця, щоб не забули, що треба жити «високо десь, як наш безсмертний едельвейс».

(Трибуна. 2008. 26 квіт. С. 13)

ІЗ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ПОЕТЕСИ

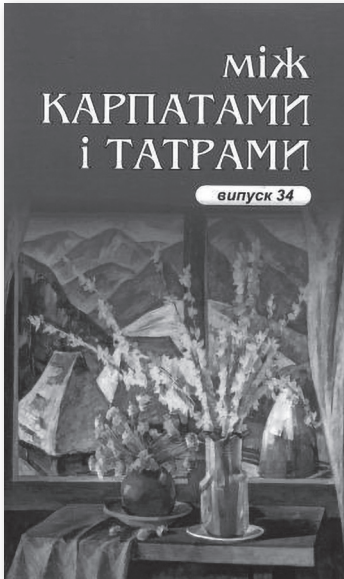
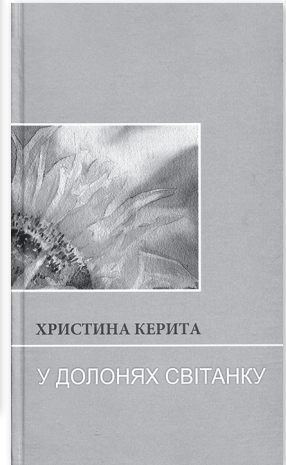
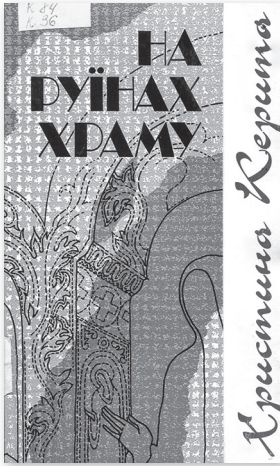

ФОТО З АРХІВУ ЮВІЛЯРКИ

З матір'ю і братами

*Юність. З однокласницею
Тетяною Лукач*

*З однокурсниками з Хустського
медичного училища, 1971 р.*

*Студентка I курсу філологічного
факультету УжДУ, 1977 р.*

*З чоловіком,
поетом Василем Вароді*

*«Діти – мої крила». З донькою
Терезкою та сином Васильком*

У родинному колі. Чоловік – Василь Вароді, донька Терезка і син Василько, 1991 р.

Тиждень літератури на Франківщині. Зліва направо: Василь Кохан, Христина Керита, Василь Густі, 1980-ті рр.

Із сином на відкритті меморіальної дошки Василю Вароді у Королеві, 2008 р.

*Дружнє спілкування із
Петром Скунцем, 2002 р.*

*Творча зустріч у школі
с. Нижнє Селище*

*З директором школи
№ 6 ім. В. Гренджі-
Донського Борисом
Сливкою*

На святкуванні дня народження Юрія Балеги, 2008 р.

Відкриття меморіальної дошки Петру Скунюку в Міжгір'ї, 20 травня 2009 р.

З братами – Михайлом і Василем, 2008 р.

З першою вчителькою Ольгою Іллівною Король

*Ведуча урочистого свята на честь ювілею створення
Закарпатської організації НСПУ разом із Петром Ходаничем, 2006 р.*

*Підтримка творчої молоді.
На презентації нової книжки Вікторії Андрусів, 2011 р.*

*З письменниками в Закарпатській обласній бібліотеці.
Зліва направо: М. Рошко, І. Козак, Д. Федака, І. Сенько, В. Кухта,
П. Ходанич. Сидять: Х. Керита, Г. Малик, Л. Повх*

*Ювілейний творчий вечір Х. Керита в Закарпатській ОУНБ
ім. Ф. Потушняка, 2015 р.*

*У гостях у поетки, доцентки УжНУ Тетяни Ліхтей
із журналісткою Вірою Кобулей*

*«Щаслива я, Карпати, бо ви є...».
На фестивалі «Рекітське сузір'я», 2006 р.*

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК ДО БІБЛІОГРАФІЇ*

А

Андрусів В. 136, 227,
228, 231, 254, 265

Б

Бадида М. Б. 90, 123, 224,
243, 285, 293

Балега Ю. І. 1, 95, 119,
121, 177, 233, 250, 279

Балла Е. 247

Балла К. Л. 116

Балла Л. 168

Барчан В. В. 202, 260

Басараб В. С. 1, 161, 162

Бахно В. 1, 92

Белень М. 114

Берніцкі Є. 89, 270

Біла Л. 189

Бобонич Г. В. 110, 111, 203

Брайлян О. 271

Брянник О. В. 284

Бубнова Л. 214

В

Вароді В. І. 102, 109, 113,
123, 130, 166-168, 240,
243, 271, 286

Васильєва Т. І. 110, 111,
203

Васьків М. 288

Вашаргелі Т. 239

Висіцька Т. 200

Висоцька Г. 105

Вовчок В. 70, 92, 93, 98,
167, 168, 170, 171, 173

Вудмаска Т. М. 217

Г

Габорець Ю. І. 108

Гавриленко М. Ю. 126

Гаврош О. Д. 90, 123,
154, 233, 250, 285

Гаврош Ок. 240

Гай А. 234, 238

Гармасій Я. 251

Гвардіонов Б. 163

Глеба Ю. Ф. 218

Голомб Л. 292

Горват І. М. 111

Горкій О. М. 217

Греба В. 168

Григаш Л. З. 110, 111,
203, 224, 243, 245

Губаль І. 66, 178

Густі В. П. (Чорногор В.)
84, 89, 101, 116, 137,
138, 167, 168, 176,
194, 195, 204, 209,
210, 233, 245, 250,
252, 262, 269, 270,
272, 278, 293, 295, 296

Ґ

Ґренджа-Донський В. 127

Д

Давидюк Д. Г. 186

Делеган М. В. 274

Дерев'янка А. 145

Дзєверін І. О. 177

Дзьоба В. Т. 1, 3, 162

Дзюба І. М. 237

Добрянський П. 166

Довганич О. Д. 216

Долгош О. 84, 194, 195

Дочинець М. 233

Дранчак І. 6

Дрогальчук Г. В. 274

Дроздовський Д. 229

Дулінова Т. 227, 277

Дурунда А. 233

Дьолог Н. 259

Ж

Железняк М. Г. 237

Жуковський А. І. 237

Жупан В. В. 133

Жупанин С. І. 83, 168,
173, 197

З

Завадяк В. 271

Зейкан Ю. 137, 143, 168

І

Іваньо Я. 112, 131, 132,
140

Іващенко В. М. 249

Ігнат В. 167

Ігнатович О. 89, 250, 262,
268, 270, 278

Ільченко (Падяк) Л. О.
200, 224, 243, 293

Ічанський В. П. 124

* Цифра після прізвища вказує на номер позиції

К

Канюка О. А. 90, 123,
224, 262, 285, 293
Каралкіна Н. *див.* Толоч-
ко Н.
Керекеш Ю. 166, 168,
170, 171
Кешеля Д. 166-168, 233
Кешеля Л. 4, 190
Клекнер Б. 263
Клічак В. 289
Кобаль Т.
див. Ліхтей Т. В.
Кобулей В. 221, 275, 276
Коваль В. К. 174
Ковтюк С. Ф. 1, 162
Когутич І. *див.* Когу-
тич-Гаврош І. В.
Когутич-Гаврош (Когу-
тич) І. В. 90, 123, 248,
253-255, 285, 293
Козак І. 233, 273
Козоріз О. 4, 86
Копейко В. 146, 168
Кореневич Л. Г. 186
Корж-Радько Л. А. 4
Костевич І. 201
Кохан В. 167, 168, 196
Кричфалушій І. 104
Кудрявська Л. 243, 248
Кузан В. 233, 256, 280
Купар О. 142
Курій Г. М.
див. Малик Г. М.
Кухта В. 233

Л

Лабик А. 290
Ладижець В. 173
Лазоришин І. 192
Левчун Л. М. 2
Ліхтей (Кобаль) Т. В. 8,
77, 78, 85, 86, 107,
147, 148, 233, 281

М

Малий І. 149
Малик (Курій) Г. М. 84,
116, 125, 194, 195, 233
Матола М. 205
Медведь М. М. 284
Медвідь В. Г. 209
Мейсарош О. С. 110
Мельник І. 120, 141
Мідянка П. 230
Мірко Вечір (Поляков-
ський М.) 259

Н

Надворна І. 233
Найпавер К. К. 91
Нейметі М. 152, 153, 160,
233, 242, 282
Нитка В. 223, 225
Новак В. І. 142

О

Опришко І. 150
Орос М. Ю. 114
Офіцинський Р. 259

П

Павловська В. П. 174,
179, 186, 214
Падяк В. 200
Падяк Л. О.
див. Ільченко Л. О
Панчук Н. 233, 245
Папп Р. 253
Пашенко В. 257
Перец А. 264
Петричко Т. 105
Повх Л. 233
Пономаренко Н. С. 5, 78,
86, 109, 130, 208
Попова Л. 181
Потушняк Ф. 224

Р

Ребрик Н. 103

Рішко М. І. 87, 124, 182,
187, 211
Рогальська Т. 267
Рошко М. 233

С

Сабадош В. 166, 167,
169-171
Сабадош І. В. 232, 260
Салай-Пак М. Й. 114
Салига Т. 172
Семенюк А. 235
Сірак Й. 173
Сіренко Л. 214
Скунць М. 239
Скунць Н. 118, 139, 239,
242
Скунць О. Д. 242
Скунць П. М. 18, 32, 117,
118, 123, 139, 158, 159,
192, 239, 242, 244,
285, 287, 290, 291, 299
Сливка Б. Ю. 125, 129,
180
Стадник О. А. 226
Стряпко І. 259

Т

Талапканич М. 196
Таранов М. М. 3
Тарці А. 52
Титик О. 103
Товтин В. 164, 233
Токар М. 136
Толочко (Каралкіна) Н.
241, 292
Турияция Т. М. 226

У

Українка Леся 90
Уманець О. 191

Ф

Файнич М. 85
Федака Д. М. 45, 224

Федака П. М. 252
Федака П. П. 252
Федака С. 233
Фединишинець В. 192, 233
Ференц Н. С. 1, 3, 5, 7,
88, 111, 121, 144, 175,
198, 199, 202, 203,
206-208, 212, 213, 232,
236, 243, 247, 260,
279, 284, 302

Х

Хававчак О. 292
Хаван О. В. 284
Химинець В. В. 283
Хланта І. 183, 216, 274
Ходанич Л. П. 283
Ходанич П. М. 113, 116,
167, 169-171, 192, 210,
213, 218, 219, 225,
233, 237, 245

Ч

Чендей І. 168
Чижмар О. М. 188, 247,
284
Чіка В. Д. 217
Чорногор В.
див. Густі В. П.
Чумак В. 302

Ш

Шебела В. 122
Шевченко Т. 106
Шелак О. О. 293
Шип Ю. 233
Шкіря В. 233
Шкробинець Ю. 165, 167
Шкурда Є. 246
Шмайда О. В. 262
Шулико (Шуліко) В. А.
134, 135, 220
Шутко М. 151

Щ

Щербакова В. Г. 249

Ю

Юричкова В. 8, 282
Юрченко Г. 113, 210, 213

Я

Яцишин Л. К. 5, 209
Яцун В. Ф. 2
Яцун О. І. 2

ЗМІСТ

Від укладачів	3
«ЛЮБЛЮ СЛОВА ЧИСТІ Й НЕЛУКАВІ» (Надія Ференц).....	5
ХРИСТИНА КЕРИТА: «ПИСЬМЕННИКИ – ЦЕ ГОЛОСИ СВОЄЇ ЕПОХИ» (інтерв'ю вів Олександр Гаврош)	27
БІБЛІОГРАФІЯ.....	50
Окремі видання	50
Твори, надруковані у періодичних виданнях та збірниках	51
Публікації в пресі, літературознавчі статті	61
Христина Керита – упорядник, редактор, коректор	66
Інтерв'ю з Христиною Керитою.....	69
Матеріали про життя і творчість Христини Керити.....	71
ДОДАТКИ	95
Юрій Балега. Їй пісню весна наворожила	95
Петро Скунець. Пора шукань.....	100
Тарас Салига. Хай правдою озветься слово	105
Микола Рішко. Муза Христини Керити	113
Василь Густі. Під знаком натхненної праці.....	117
Христина Керита. Перелити душу у рядки	121
Юрій Балега. Залишатися самим собою (інтерв'ю вела Христина Керита)	127
Христина Керита. Поетеса про себе	133
Христина Керита. Рік без Петра Скунця	135
ІЗ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ПОЕТЕСИ.....	140
ФОТО З АРХІВУ ЮВІЛЯРКИ	142
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК ДО БІБЛІОГРАФІЇ	151

Довідково-бібліографічне видання

ХРИСТИНА КЕРИТА

До 70-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

Верстка: А. А. Дербак

Дизайн обкладинки: Р. С. Кокіна

Коректор: Н. М. Бондаренко

Підписано до друку 09.03.2026 р. Гарнітура Times New Roman.
Ум.друк.арк. 9,1. Формат 60x84/16. Наклад 120 прим. Зам. № 333К.

Оригінал-макет виготовлено та видруковано у ТОВ «РІК-У»:
88006, м. Ужгород, вул. Карпатської України, print@rik.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5040 від 21 січня 2016 р.

К 36 **Христина Керита** : до 70-річчя від дня народж. : біобібліогр. покажч. / Департамент культури Закарпат. облдержадмін. ; КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : М. Б. Бадида, І. В. Когутич-Гаврош, О. Д. Гаврош ; передм. Н. С. Ференц ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : РІК-У, 2026. – 156 с. : фот. – (Серія «Культура краю в особах»).

ISBN 978-617-8596-55-2

Біобібліографічний покажчик присвячено доробку поетеси, педагога, редактора – Христини Василівни Керити. Видання, підготоване в рік 70-річчя ювілярки, вміщує бібліографію, інтерв'ю, літературознавчі статті, фотоматеріали та обкладинки книжок.

Для науковців-філологів, студентів, вчителів, бібліотечних працівників, усіх, хто цікавиться культурним життям Закарпаття.

УДК 016:821.161.2-1.09Керита(477.87)(092)